

Милена Жикић * Бобан Јанковић

БИБЛИОГРАФИЈА
ЧАСОПИСА
„ПЕШЧАНИК“

(2003-2013)

Ниш, 2015

Милена Жикић * Бобан Јанковић
БИБЛИОГРАФИЈА ЧАСОПИСА „ПЕШЧАНИК“
(2003-2013)

Издавач: **Историјски архив Ниш**

Главни и одговорни уредник: **Иванка Станчевски**

Уредник: **Иванка Станчевски**

Редактор: **Љиљана Ђуровић**

Рецензент: **Бојана Вукотић, библиотекар
саветник, Народна библиотека Србије**

Технички уредник: **Братислав Срећић**

Лектор: **Миљана Ђорђевић**

Дизајн корица: **Дарко Јовановић**

Штампа:

Тираж:

*„Без добре библиографије
нема ваљаног и поузданог истраживања.“*

Владимир Арсенић

С А Д Р Ж А Ј

ПРВА

РЕЧ.....*Error!*

Bookmark not defined.

Историјски архив Ниш – Траг у времену .*Error! Bookmark not defined.*

УВОДНА

НАПОМЕНА.....*Error!*

Bookmark not defined.

РЕДАКЦИЈЕ (2003-2013).....*Error! Bookmark not defined.*

1/2003.*Error! Bookmark not defined.*

2/2004.*Error! Bookmark not defined.*

3/2005.*Error! Bookmark not defined.*

4/2006.*Error! Bookmark not defined.*

5/2007.*Error! Bookmark not defined.*

6/2008.*Error! Bookmark not defined.*

7/2009.*Error! Bookmark not defined.*

8-9/2010-2011.....*Error! Bookmark not defined.*

10/2012.*Error! Bookmark not defined.*

11/2013*Error! Bookmark not defined.*

БИБЛИОГРАФИЈ

А.....*Error! Bookmark not defined.*

Год. 1, бр. 1 (2003)Error! Bookmark not defined.

Год. 2, бр. 2 (2004)Error! Bookmark not defined.

Год. 3, бр. 3 (2005)Error! Bookmark not defined.

Год. 4, бр. 4 (2006)Error! Bookmark not defined.

Год. 5, бр. 5 (2007)Error! Bookmark not defined.

Год. 6, бр. 6 (2008)Error! Bookmark not defined.

Год. 7, бр. 7 (2009)Error! Bookmark not defined.

Год. 8, бр. 8 (2010)Error! Bookmark not defined.

Год. 9, бр. 9 (2011)Error! Bookmark not defined.

Год. 10, бр. 10 (2012)Error! Bookmark not defined.

Год. 11, бр. 11 (2013)Error! Bookmark not defined.

СПИСАК АУТОРА ЧЛАНАКА.....Error!
Bookmark not defined.

И Н Д Е К С И.....Error!
Bookmark not defined.

АУТОРСКИ ИНДЕКС.....Error!
Bookmark not defined.

ИНДЕКС НАСЛОВА.....Error!
Bookmark not defined.

ИНДЕКС ПОЈМОВА.....Error!
Bookmark not defined.

**ИНДЕКС ГЕОГРАФСКИХ
И ИСТОРИЈСКИХ ЛОКАЛИТЕТА.....Error!**
Bookmark not defined.

ИНДЕКС ИМЕНА.....Error!
Bookmark not defined.

ТЕМАТСКИ ИНДЕКС.....Error!
Bookmark not defined.

РЕЦЕНЗИЈА.....Error!
Bookmark not defined.

БЕЛЕШКА О АУТОРИМА.....Error!
Bookmark not defined.

ПРВА РЕЧ

Историјски архив Ниш – Траг у времену

На заседању Народне скупштине у Нишу 2. децембра 1898. године, донет је Закон о државној архиви. Овим законом постављен је темељ савремене архивистике у Србији. Одлуком Министарства просвете, пола века касније, и решењем Градског народног одбора Ниш, 24. априла 1948. године основано је Архивско средиште у Нишу. За првог директора постављена је Добрила Станковић, професорка гимназије у Нишу. Основни задатак институције био је да прикупља, чува, сређује и омогућава коришћење архивске грађе. Иначе, Архивско средиште у Нишу почело је са радом званично 1. јуна 1948. године у згради нишког Учитељског дома.¹

Године 1949. Архив је пресељен у војну зграду Нишке тврђаве, где се и данас налази. Приземни објекат, издужене основе, саграђен је око 1890. године за потребе Картографског одељења српске војске. Нажалост, име пројектанта није забележено. Почетком двадесетог века ту је радила Прва подофицирска артиљеријска школа у Нишу. У току Првог светског рата, коришћена је зграда од стране бугарских окупатора као затвор, нарочито у време Топличког устанка. У периоду између два светска рата, па све до 1949. коришћена је као касарна. После 1949. године и предаје граду, зграда је припала Архиву, од 1975. године стављена је под заштиту државе и проглашена спомеником културе.

Више пута од свог оснивања Архив је мењао назив, организацију и територијалну надлежност. Од 1951. до 1956. године *Градска државна архива* имала је право надзора на

¹ Сл. лист ФНРЈ бр.25/1948, Решење бр. 39248 од 24. априла 1948.

подручју Ниша, Пирота, Лесковца, Прокупља и Врања, а право прикупљања и заштите архивске грађе је обухватало срезове: Алексиначки, Моравски, Нишки, Ражањски, Сокобањски, Сврљишки, Јастребачки, Добрички, Косанички, Заплањски, Белопаланачки, Лесковачки, Власотиначки, Јабланички, Лужнички, Врањански, Јужноморавски, Масурички, Босилеградски и Пчињски. Од 1956. до 1959. званични назив архива је *Историјски архив среза Ниш* чија је надлежност обухватала Нишки, Прокупачки и Пиротски срез, са укупно 16 општина.

Од 1959. до 1960. године долази до оснивања Архивског центра у Пироту, као и у Прокупљу. Решењем 11382/67 од 12. априла 1967. године, а у вези са Законом о новој територијалној подели СР Србије, Скупштина општине Ниш преузима право, обавезе и дужност оснивања Историјског архива у Нишу, који у свом саставу има архивска одељења у Пироту и Прокупљу.² Од 1991. године, формирањем округа у Србији, *Историјски архив Ниш* постаје надлежан за територију града Ниша, као и општина: Алексинац, Гаџин Хан, Дољевац, Меровина, Ражањ, Сврљиг и Сокобања.

Први период од десет година, у фази развоја, обележен је многобројним проблемима (просторним, материјалним и кадровским). Други десетогодишњи период карактерише набавка новог инвентара (металних регала), архивских кутија, већи број запослених радника, адаптација зграде и просторија за прихватне депое. Време од 1958. до 1968. обележено је новом организационом шемом. Долази до формирања специјализованих служби за одређене архивске послове: Службе заштите архивске грађе ван архива, Службе депоа и фотолабораторије, Службе обраде и сређивања, Информативно-пропагандне службе са библиотеком и Службе општих послова.

² Историјски архив Ниш, *Одлука савета Историјског архива Среза Ниш*, 13. мај 1960.

Архивско веће, при Архиву Србије, доноси 1973. године упутства и препоруке за стручни рад архивске службе у Србији, са циљем идентичног рада свих архива.

Године 1974, у циљу заштите архивске грађе и побољшања услова рада, адаптирано је поткровље нишког Архива, формиране су канцеларије за запослене, сала за рад са истраживачима, а у приземљу је изграђена фотолабораторија, која је 2007. године претворена у лабораторију за микрофилмовање. Сви фондови који су проглашени архивском грађом од изузетног значаја, као и један део фондова од великог значаја, су микрофилмовани.

Нова адаптација зграде уследила је 2002. године и одвијала се у више етапа. Завршена је 2007. године када је зграда Архива добила данашњи изглед. Адаптацијом и реконструкцијом Архив је добио девет новоформираних депоа, један прихватни и осам депоа за смештај архивске грађе. У депоима је заштићено 778 архивских фондова (3539 дужних метара) од којих је две трећине сређено,³ а за остале постоје пописи архивске грађе, што омогућава несметано коришћење фондова од стране истраживача. Надасве, унутрашњост депоа опремљена је инструментима за читавање микроклиматских параметара, а у циљу адекватне заштите архивске грађе на основу прописаних законских норматива.⁴

³ Невенка Вучковић, *Депои Историјског архива Ниш после адаптације*, *ИУ!* Пешчаник: часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке, Год. 9, бр. 9/2011, стр. 312.

⁴ Адаптација депоа извршена је на основу пројекта противпожарне заштите. У сваком депоу је систем инсталација дојаве и сигнализације пожара, који се састоји од аутоматских детектора дима повезаних са спољним светлосним индикаторима и противпожарном централом. Улаз у депо обезбеђен је металним противпожарним вратима, а испред сваког улаза постављени су алармни шифрарници повезани са сензорима кретања, који обавештавају о сваком уласку у депо. Детаљније видети: Невенка Вучковић, *нав. рад.*, стр. 314.

Садашњу зграду Архива чини приземни и спратни део у површини од 1200 m². У приземљу се налазе депои површине 450m², просторија за микрофилмовање архивске грађе и хол величине 150 m², опремљен паноима и витринама, који је уједно и пригодан изложбени простор. Хол-галерија се користи и за промоције, разна предавања, групне или појединачне посете у циљу обављања стручне праксе и упознавања са радом Архива и садржајем његових фондова. На спрату су радне просторије и библиотека са просторијом за истраживаче, коју чини близу 11000 књига. Поред стручне литературе, из области архивистике, библиотека има и наслове из области историје, уметности, филозофије, религије, археологије, привреде. Библиотека се стара и о збиркама: фотографија, плаката, позивница, старе и дневне штампе. Архивску библиотеку користе бројни истраживачи, користећи библиотечки фонд и архивску грађу, у научне и публицистичке сврхе.

Последњих десет година интензивирано је коришћење рачунарске опреме за обављање основне делатности, што се посебно односи на израду научно-обавештајних средстава, формирање базе података, а од 2009. године и на дигитализацију архивске грађе што је значајно олакшало рад истраживача. Све службе су умрежене, што омогућава лакши приступ подацима, запосленима и корисницима.

Такође, на просветно-културном плану, Архив бележи богату и разноврсну делатност. Поред организовања многобројних предавања (из историје и архивистике), обележавања значајних датума и догађаја из прошлости, публикавања чланака у дневној и стручној пракси, Архив је од свог постојања до данас приредио 85 тематских изложби докумената, књига, фотографија и других експоната.

Изложбеним поставкама, неколико година уназад Архив учествује у културној манифестацији „Ноћ музеја“, када врата Архива целе ноћи остају отворена за заинтересоване посетиоце.

Издавачком делатношћу Архив се бави од 1982. године када је штампан зборник докумената најстаријег фонда „Сокобања и Срез бањски 1836-1914“, чији су аутори Вера Русић и Милан Вељовић. Наредне године штампане су „Старе и ретке књиге 1788-1945“ Велимира Поповића, „Водич Историјског архива Ниш“, објављен 1996. године, аутора Велимира Поповића и Љиљане Михаиловић, а 2000. године монографија Историјског архива Ниш аутора Драгољуба Ж. Мирчетића. Друга књига Водича Историјског архива објављена је 2013. године и књигу „Ниш у листу Ново време 1941-1944“ аутора Милене Жикић и Бобана Јанковића промовисана 2014. године. Архив је издавач и публикације „Два века занатства у Нишу у сарадњи са удружењем занатлија а у сарадњи са Градом Нишом и Нишким културним центром објављена је и монографија „Од кмета до градоначелника 1878-2012“, аутора Радивоја Петковића. Од 2003. године Архив издаје годишњак за историографију, архивистику и хуманистичке науке „Пешчаник“. За свеукупну делатност Историјског архива Ниш и остварене резултате на заштити архивске грађе од оснивања до данас, добијена су многа признања. Посебно место заузима „Златна архива“ коју додељује Архив Србије из Фонда Александра Арнаутовића, а које је Историјском архиву Ниш уручено 2008. године. Сертификат за успешно пословање Историјски архив Ниш добио је од Центра за економске анализе у Београду 2014. године.

Бобан Јанковић

УВОДНА НАПОМЕНА

У првој деценији 21. века Историјски архив у Нишу покренуо је часопис „Пешчаник“⁵ за историографију, архивистику и хуманистичке науке. Прва уредница, Мица Ђенић, поводом покретања часописа истакла је: *„Намера нам је да „Пешчаником“ представимо благо нишког Архива.... Часопис ће публиковати и популаризовати, пре свега, архивску грађу о Нишу и околини што ће допринети ширењу свести о значају и богатству историјске прошлости и културне баштине овог дела наше земље, као и неговању националне, регионалне и градске културне традиције.“*⁶ Са временске дистанце од 10 година, можемо константовати да се мисија часописа остварује.

Српски патријарх господин Иринеј, тадашњи епископ нишки, благословио је појављивање часописа: *Наша је нада и очекивање да ће „Пешчаник“ бити важан фактор наше културне стварности, који ће освештати нашу прошлост, осмишљавати садашњост и осветљавати пут у будућност. Поздрављамо појаву новог часописа... С благословом, Епископ*

⁵ Пешчаник : часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке = Sandglass : magazine for historiography, archivistics and humanistic sciences / главни и одговорни уредник Мица Ђенић. - 2003, [бр.] 1- . - Ниш : Историјски архив града Ниша, 2003- (Ниш : Свен). - 27 cm Главни и одговорни уредник од бр. 3 (2005) Иванка Станчевски. - Штампарија од бр. 5 (2007) Пунта, Ниш; од бр. 11 (2013) "Вук Караџић", Ниш.

ISSN 1451-6373 = Пешчаник

93/94

COBISS.SR-ID 112121868

⁶ М. Ђенић, *Уместо увода*, /у:/ Пешчаник: часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке, Год. 1, бр. 1/2003, стр. [9].

нишки Иринеј“.⁷ Обраћање епископа Иринеја нашло се на првој страници првог броја Пешчаника 2003. године.

Пешчаник сада бележи једанаест година излажења и исто толико бројева. Прва два броја, број 1/2003 и 2/2004, уредила је Мица Ћенић, а од броја 3/2005 до броја 11/2013, који је и последњи приказан у нашој библиографији, главни и одговорни уредник је Иванка Станчевски. Тежња ка унапређењу и достизању виших стручних и научних стандарда одражавала се и на промене у саставу редакције - детаљан приказ чланова редакције дат је у тексту насловљеном: *Редакције (2003-2013)*. Иначе, о научном значају и вредновању *Пешчаника* сведочи и његово место на листи Министарства просвете, науке и технолошког развоја у категорији М53 (научни часопис).

Пешчаник објављује научне и стручне радове који за тематску окосницу имају значајне догађаје и знамените личности, најчешће из историје града Ниша и Нишавског округа, али и шире. Највећи број прилога припада друштвено-хуманистичким наукама – правним, економским, историјским, филозофским, а важно место, с правом припада истакнутим личностима Ниша и Србије – ратницима, дипломатама, посланицима, научницима, епископима, али и неимарима, индустријалцима, инжењерима, трговцима, телеграфистима – свима који су својим радом оставили траг у времену коме су живели.

Други број „Пешчаника“ био је тематског карактера, па су у њему објављени радови са научног скупа којим је обележена 200. годишњица Првог српског устанка.

⁷ Речи благослова, или Уводна реч, Епископа нишког Иринеја исписане су на првој ненасловљеној страни првог броја Пешчаника опширније погледати: *Пешчаник: часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке*, Год. 1, бр. 1/2003, стр. [1].

У неколико бројева часопис је пренео аутентична сведочанства савременика, временски сасвим близу догађајима којима је часопис био посвећен, било у форми студија, ретких књига из архивске збирке или старих новинских текстова (60, 118, 174, 225, 245, 267).

Специјално издање часописа, објављено поводом шест деценија постојања Историјског архива Ниш, другачије је и по форми и по садржају. Пешчаник број 6 приказао је, у форми радова, све фондове архивске грађе од изузетног и великог културног значаја који се чувају у Историјском архиву Ниш (укупно их је 56). Све текстове у часопису, као и илустрације, прате архивска документа, посебно их је велики број у Пешчанику 6 – решења, пресуде, оптужнице, наредбе, дописи, молбе, одлуке, статuti, правилници. Ови радови изворно не садрже апстракте – сажеци су за потребе библиографије накнадно урађени.

Библиографија садржи и два прилога које је потписала Редакција као њихов приређивач (прилози под редним бројевима 23 и 219 информативног су карактера и насловљени : Хроника архива и Прилог: избор фотографија из личног ратног албума генерала Жданова, команданта ратних операција Црвене армије за ослобођење Београда октобра 1944. године.

Најстарији документ који се чува у Историјском архиву Ниш – Бакротиск из 1737. године који бележи тренутак у коме турски депутати предају кључеве града аустријанцима добио је кроз два рада своје место у часопису (број 1 и број 6).

Поједине библиографске јединице прате и напомене, као лични избор аутора, које употпуњавају прилоге и пружају додатне информације (нпр: целовит каталогски опис наведене монографије у библиографској јединици или податке о

радовима који су настали као део пројекта, научног скупа или радионице).

Часопис је претежно излазио у тиражу од 300 примерака (бројеви 1, 3-8, и 10-11). Број 2 објављен је у 500, а број 9 у тиражу од 200 примерака. Часопис је штампан у неколико штампарија (СВЕН – Ниш, број 1-3, ПУНТА-Ниш, број 4-10, Вук Караџић, број 11), док је финансијска подршка увек долазила од Града Ниша (бројеви од 1-11). Бројеве 1-3 и 5-8 подржало је Министарство културе и медија Републике Србије, а бројеви 9-11 добили су финансијску помоћ градских општина Медијана, Пантелеј и Црвени Крст. Ликовно решење насловне стране урадио је Славољуб Станковић, улога техничких уредника прихватили су се Бобан Јанковић (1-3), Игор Ђорђевић (број 2) Срђан Павловић (број 4-5) и Братислав Срећић (број 6-11). Лекторисање радова поверавано је Миљани Ђорђевић (број 1-4 и 8-11) и Мици Ђенић (број 5-7).

Садржај Пешчаника дат је упоредо на српском и енглеском језику. Текстови су штампани двостубачно (бројеви 1-2, 4-5, 7) и у француској форми (3, 6, 8-11). Радови садрже апстакте, кључне речи као и резиме (summary) који је у првим бројевима дат само на енглеском језику (1-5 и 7), а од броја 8 резиме на српском прати и резиме на енглеском.

* * *

Библиографија је рађена по међународном стандарду за обраду делова публикација ISBD(CP). Притом, примењен је „скраћени“ библиографски облик описа.⁸ Пописано је свих 288 библиографских јединица са следећим елементима: име и презиме аутора, наслов чланка, годиште, број и стране. Иначе,

⁸ Скраћење са 2 косе линије (//) где се изоставља назив часописа, његов ISSN број и ознака У: ...

у највећој мери је као извор коришћена електронска библиографска база (Узајамни каталог Србије) за преузимање библиографског описа, као и одредница, док су све преостале јединице, којих није било у бази, урађене по узору електронског каталога COBISS.SR. Наравно, библиографија је рађена „de visu“ (с књигом у руци) ради навођења УДК броја, контроле података, израде библиографског описа, којих није било у бази, као и израде апстракта.

Драгоцен извор података су и индекси – за ову библиографију урађено их је шест – ауторски, индекс наслова, појмова, географских и историјских локалитета, тематски и именски. Пре њих дајемо податке о свим ауторима радова у часопису Пешчаник (име, презиме, звање, институција из које долазе). Важан оријентир, звање аутора и назив институције у којој је запослен, доведени су у везу са годином публиковања рада, а не са годином објављивања Библиографије. За ауторе који су објавили више радова наведено је само последње звање.

Једном речи библиографија коју смо урадили треба да олакша сналажење истраживачима и њихов рад учини ефикаснијим. Стога су, на једном месту и у најкраћој форми, објављене најзначајније информације о текстовима публикованим у Пешчанику: имена аутора, наслови и време обрађиваних тема, као и кратки сажетци свих радова.

Милена Жикић

РЕДАКЦИЈЕ

(2003-2013)

1/2003.

Мица Ђенић – Небојша Озимих – Вјера Митровић – Љубодраг Поповић – проф. др Зоран Ђорђевић – проф. др Радивој Радић – мр Бојана Крсмановић – проф. др Ема Миљковић – проф. др Борислава Лилић – проф. др Радмило Петровић – др Наталија Јовановић – Љиљана Ђуровић – Миљана Ђорђевић

Секретар редакције Миљана Ђорђевић

Главни и одговорни уредник: Мица Ђенић

2/2004.

проф. др Зоран Ђорђевић – проф. др Радивој Радић, проф. др Радоси Љушић- проф. др Ема Миљковић – доц. др Наталија Јовановић – проф. др Борислава Лилић- мр Славиша Недељковић – мр Бојана Крсмановић – Вјера Митровић – Љубодраг Поповић – Мица Ђенић – Љиљана Ђуровић – Игор Ђорђевић - Миљана Ђорђевић

Секретар редакције Миљана Ђорђевић

Главни и одговорни уредник: Мица Ђенић

3/2005.

проф. др Зоран Ђорђевић – проф. др Радивој Радић – доц. др Ема Миљковић – доц. др Наталија Јовановић – мр Гордана Милошевић – мр Радоје Костић – Вјера Митровић – Љубодраг Поповић – Мица Ђенић – Љиљана Ђуровић – Миљана Ђорђевић

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

4/2006.

*проф. др Зоран Ђорђевић – проф. др Радивој Радић – доц. др
Ема Миљковић – доц. др Наталија Јовановић – мр Гордана
Милошевић – др Миомира Костић – мр Радоје Костић - Вјера
Митровић – Љубодраг Поповић – Мица Ђенић – Љиљана
Ђуровић – Миљана Ђорђевић*

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

5/2007.

*проф. др Зоран Ђорђевић – проф. др Радивој Радић – доц. др
Ема Миљковић – доц. Др Наталија Јовановић – мр Гордана
Милошевић – др Миомира Костић – мр Радоје Костић - Вјера
Митровић – Мица Ђенић – Љиљана Ђуровић – Миљана
Ђорђевић*

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

6/2008.

*проф. др Зоран Ђорђевић – доц. др Ема Миљковић – доц. др
Наталија Јовановић – др Миомира Костић – мр Радоје Костић
- Вјера Митровић – Мица Ђенић – Љиљана Ђуровић – Миљана
Ђорђевић*

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

7/2009.

*проф. др Зоран Ђорђевић – доц. др Ема Миљковић – ванредна
професорка - доц. др Наталија Јовановић – ванредна
професорка - др Миомира Костић - мр Радоје Костић – Мица
Ђенић – Љиљана Ђуровић – Миљана Ђорђевић –*

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

8-9/2010-2011

проф. др Зоран Ђорђевић –доц. Др Ема Миљковић – ванредна професорка доц. др Наталија Јовановић –ванредна професорка др Миомира Костић – мр Радоје Костић - Љиљана Ђуровић – Миљана Ђорђевић

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

10/2012.

проф. др Зоран Ђорђевић – др Миомира Костић, редовна професорка – др Наталија Јовановић, ванредна професорка – мр Радоје Костић – Љиљана Ђуровић - Миљана Ђорђевић

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

11/2013

проф. др Зоран Ђорђевић, ред. професор – др Миомира Костић, редовна професорка – др Наталија Јовановић, ванредна професорка– мр Радоје Костић - Љиљана Ђуровић, архивски саветник - Миљана Ђорђевић, виши архивист

Главни и одговорни уредник Иванка Станчевски

БИБЛИОГРАФИЈА

Год. 1, бр. 1 (2003)

ИСТРАЖИВАЊА

1. ПЕТРОВИЋ, Радмило

Подни мозаик из Неа Фафоса из 324. године / Радмило Петровић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 13-16.

УДК 692.533.3 (393.7) "324"

Подни мозаик из Неа Фафоса из 324. године покушава да да персоналну идентификацију породице Константина I Великог у тренутку када је побеђен Лициније I, а Константин I остао једини владар.

2. ОЗИМИЋ, Небојша

Епископи Ниша од IV до VI века / Небојша Озимих // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 17-23.

УДК 271.222 – 725 (497.11 Ниш) "03/05"

Аутор рада даје критички осврт на епископе Ниша од IV до VI века са освртом на њихова учеића на месним и Васељенским саборима, као и верска учења која су подржавали.

3. СИМОНОВИЋ, Зоран

Путеви, каравански саобраћај и безбедност на путевима средњовековне Србије / Зоран Симоновић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 25-35.

УДК 625.7 (497.11) "653"

Путеви и каравански саобраћај средњовековне Србије били су развијени за ондашње прилике. Путовало се у складу са временом и могућностима самих путника. Та путовања су трајала данима, неупоредиво више него данас. Разноврсни проблеми чекали су путнике на овим путовањима. И поред свих тих проблема они су истрајавали у томе да упознају нове пределе и нове људе.

4. РАДИЋ, Радивој

Српски краљ Милутин и византијска принцеза Симонида у делу арагонског писца Франциска де Монкаде / Радивој Радић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 37-44.

УДК 930 (460.22./23) "16": 94(497.11) "13"

*У овом прилогу се расправља о помену српског краља Милутина и византијске принцезе Симониде у историјском спису *Expedición de los catalanes y aragoneses contra les turcos y griegos* (Експедиција Каталанаца и Арагонаца против Турака и Грка), који је написао образовани арагонски племић Франциско де Монкада 1620. године. Приликом састављања свог дела, Монкада је користио како каталанске и арагонске изворе тако и податке византијских писаца.*

5. КОСТИЋ, Радоје

Нишка епархија у првој половини XVIII века / Радоје Костић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 45-57.

УДК 271.222 (497.11 Ниш) "170/174"

После великог Бечког рата, почетком XVIII века, подручје Нишке епархије је било разорено и опустошено.

У току прве половине XVIII века, захваљујући великом залагању митрополита Јоаникија и Георгија Поповића, епархија је обновљена и доживела процват. Сачувани тефтери Нишке епархије из тог периода дају цео низ драгоцених података о томе.

6. ЈОВАНОВИЋ, Наталија

Морално васпитање у првим уџбеницима за основну школу у Србији / Наталија Јовановић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 59-74.

УДК 37.034: 371.671 (497.11) "18"

Први српски уџбеници за основну школу били су садржински конципирани у духу основа верског морала. Библијски савети и хришћански поглед на свет постулати су од којих полазе сви тадашњи уџбеници. Српско модерно друштво почиње од 1884. године када се доносе први државни и наставни планови и програми.

7. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Историјски значај ослобођења Алексинца 1833. године : осврт поводом 170 година од ослобођења Алексинца од Турака / Мирослав Видосављевић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 75-80.

УДК 325.83 (497.11 Алексинац) "1833/1878"

Рад је уприличен поводом 170 година од ослобођења Алексинца доношењем Хатишерифа 1833. године када је враћено "шест отргнутих нахија" Кнежевини Србији. Међу њима нашао се и Алексинац са околином, чиме је постао погранично место Милошеве Србије према Турској.

8. ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали

Развој законодавства о шумарству од 1836. до 1990. године / Натали Величковић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 81-89.

УДК 930.25: 630 (497.11)

Законодавство о шумарству пролази кроз следеће фазе: кнез Милош 1836. године доноси први законодавни акт, затим настају шумске управе, шумска предузећа, шумска газдинства, дирекције шума, СИЗ за шумарство и на крају ЈП “Србија шуме”.

9. ЛИЛИЋ, Борислава

Знаменита личност Србије, национални радник и народни посланик, Тодор Станковић / Борислава Лилић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 91-107.

УДК 323.1 (=163.41) (091): 929

*Тодор Станковић (1852-1925), угледна личност националне историје. Учесник свих ратова Србије од 1876-1918. године. Национални радник, српски краљевски конзул у Приштини, Скопљу, Битољу и Солуну. Радио на организовању српске националне управе у јужној Србији. Политички ангажован у Либералној странци, истакнути народни посланик. – Рад је урађен у оквиру пројекта *Историја политичких институција у Србији у 20. веку* Института за савремену историју у Београду, који финансира Министарство за науку и технологију Републике Србије.*

10. ЂЕНИЋ, Мица

Изборни плакати у Нишу од 1878. до 1941. године / Мица Ђенић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 109-119.

УДК 930.25 (497.11 Ниш): [324:659.113 "1878/1914"

Изборни плакати у периоду од 1878. до 1941. године су незаобилазна историјска грађа. Они сведоче о међустраничкој борби у Нишу, али и о утицају странака на живот грађана и наметању јавног мњења. У Нишу делују све политичке странке које су регистроване у ослобођеној Србији, Краљевини Србији и Краљевини Југославији.

11. НЕДЕЉКОВИЋ, Славиша

Учитељско питање (проблеми изазвани премештајима српских учитеља у Старој Србији почетком XX века) / Славиша Недељковић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 121-127.

УДК 371.12 (497.11) (0.91)

Крајем XIX и почетком XX века пред Министарством иностраних дела Србије и српским конзулатом у Приштини нашло се решавање учитељског питања. Уместо да троше енергију на национално-пропагандни рад, српски митрополит и учитељи из Рашко-призренске епархије својим свађама скоро су потпуно паралисали рад школа у Старој Србији. Када се сукоб интензивирао, интервенцијом Министарства иностраних дела Србије и српског посланства у Цариграду извршен је притисак на обе стране и односи су били нормализовани.

12. САМАРЦИЋ, Момир

Погранични проблеми на српско-бугарској граници у првим годинама после разграничења 1879. године / Момир Самарцић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 129-147.

УДК 341.222. (497.11: 497.2) "1879/1883"

Обележавање српско – бугарске границе 1879. године није значило и крај пограничним проблемима у односима Србије и Бугарске. Начин на који је обележена траса нове границе отворио је нова питања у односима две државе и наметнуо проблем његовог решавања. Овај рад посвећен је проучавању развоја граничног питања у периоду 1879 – 1883. године.

13. БУРОВИЋ, Љиљана

Црквено – школска јеврејска општина у Нишу у документима истоименог архивског фонда / Љиљана Буровић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 149-155.

УДК 930.25 (497.11 Ниш): 323.15 (=411.16) "1892/1938"

На основу докумената архивског фонда "Црквено-школска јеврејска општина Ниш" упознајемо живот и обичаје нишких Јевреја до 1918. године.

14. ПОПОВИЋ, Љубодраг

Споменик сенима Н. Рајевског : подизање спомен цркве „Св. Тројице“ у Горњем Адровцу / Љубодраг Поповић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 157-162.

УДК 061. 75: 726. 54 (497.11 Г. Адровац)
94 (497. 11) "1876": 355.332 (=161.1) Рајевски.Н

У недељу, 31. августа 2003. године свечано је обележено 100 година од освећења храма Св. Тројице, подигнутог у селу Горњи Адровац у близини Алексинца. Храм је спомен црква посвећена погибији руског официра Николаја Николајевића Рајевског. Наш рад је настојање да се ближе прикаже један сегмент свега овог, за који мислимо да није дато довољно података. То је део који се односи на подизање самог храма, особито на полагање камена темељца, 1902. године, његовом подизању и освећењу 1903. године.

15. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Србија уочи Априлског рата 1941. године у језику статистичке анализе / Слободан Ђ. Керкез // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 163-172.

УДК 311.17 (497.11) "1918/1940"

Боље разумевање и свестрано сагледавање догађаја после априлске катастрофе 1941. године сигурно траже и одређену анализу предратног стања која подразумева изношење свих релевантних фактора који су показатељи нивоа развијености подручја Србије у целини гледано (привредног, образовног, културног, итд.), а имали су велики утицај на каснија збивања. Ова проблематика је јако подстицајна за озбиљног истраживача. То је немогуће учинити без коришћења одређене архивске грађе, необјављене и објављене штампе, литературе итд.

ИЗВОРИ

16. МЛАДЕНОВИЋ, Јован

Ратни дневник Тихомира Ж. Михајловића – „Путовање из Крфа на Солун 1916-1918. године“ / Јован Младеновић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 175-183.

УДК 930.25 (497.11 Ниш): 821.163.41-94

*У Историјском архиву у Нишу у збирци *Varia* налази се препис документа мемоарског карактера везаног за Први светски рат. Насловљен је као РАТНИ ДНЕВНИК 1916-1918, аутора Тихомира Ж. Михајловића из села Прекадина надомак Прокупља, Топлички округ, писара 2. чете, 1. батаљона, XIV пешадијског пука, Тимочке дивизије. Препис датира из 1968. године, садржи девет куцаних страна. На последњој је забелешка да су оригинал текста сравнили Ђорђе Стаменковић и Вера Русић, тачност преписа потписом и печатом оверио је тадашњи управник Архива, Ђорђе Стаменковић.*

17. ЂОРЂЕВИЋ, Зоран

Аранђел Станојевић Трнски (1830-1886) / Зоран Ђорђевић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 185-191.

УДК 323.1 (497.11) “18”: 929

У борби за ослобођење Србије од петовековног ропства под Турцима, истакли су се многи српски патриоти који су дали значајан допринос овој борби. Један од њих је свакако и Аранђел Станојевић–Трнски. Као угледан грађанин Трна и Знепоља, који одлуком Берлинског конгреса од јуна 1878. године нису ушли у састав Србије, он се пресељава у Пирот. Читав свој живот посветио је борби за унапређење пиротског краја и побољшање

услова живота Срба у њему. Образован, утицајан, одржавао је блиске везе са најпознатијим личностима српског политичког и културног света. Његов живот и рад обележили су једну епоху у историји пиротског краја. Ова биографија коју је написао његов син, познати српски политички радник и дипломата прве половине XX века, Фотије А. Станојевић, представља право сведочанство о томе.

18. МИЉКОВИЋ, Ема

Детаљни попис нахије Ниш из 1516. године / Ема Миљковић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 193-203.

УДК 930(497.11 Ниш) "1516" (083.81)

314.04 (497.11 Ниш) "1516"

Нахија Ниш је 1516. године пописана као једна од нахија Смедеревског санџака, мада није била територијално повезана са осталим деловима овог санџака, већ је била одвојена целина, окружена Крушевачким, Ђустендилским, Софијским и Видинским санџаком. На почетку пописа нахије Ниш, уписан је закон за Ниш, који је у целини објавила Д. Бојанић. У раду је приказан попис самог града Ниша, који је 1516. године имао муслимански и хришћански џемат и три махале: Џамијску махалу са 155 кућа, једним имамом и једним мујезином; махалу Врхмост која је имала 59 кућа и једног имама и махалу Чаршијски месџид, која је била нова, те је имала свега 28 кућа и једног имама. Хришћанска заједница бројала је 43 пуна домаћинства, 21 неочењеног пореског обвезника и 25 удовица.

19. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Најстарији документ нишког Историјског архива : Бакрорез о предаји града Ниша Аустријанцима 1737. године / Миљана Ђорђевић // Год. 1, бр. 1 (2003). стр. 205-206.

УДК 930.253:352 Ниш]: 739.5 (086.3) 94 (497.11 Ниш)
"1737"

Међу Variata у оквиру истоимене збирке, налази се и најстарији документ Историјског архива у Нишу. То је летак (проглас) у виду бакрореза настао у немачком граду Аугсбургу поводом аустријског освајања Ниша од Турака, нагодбом, на дан 28. јула 1737. године. Бакрорезом је представљен тренутак предаје кључева града од стране турских депутата аустријском генерал-фелдмаршалу барону од Тингена, који преузима град у име царског генерала Филипија. Депутати клечећи предају пет кључева: три за капије (према Цариграду, Београду и Видину) и два за магазе. У позадини се види град-тврђава са околином, са леве стране је аустријска војска која улази у тврђаву, а са десне турска војска и становништво у повлачењу.

ПРИКАЗИ

20. МЛАДЕНОВИЋ, Јован

Монографија, „Историјски архив Ниш 1948-1998.“, Драгољуб Ж. Мирчетић, Историјски архив Ниш, Ниш 2002. / Јован Младеновић // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 209-212.

Културна и стручна јавност Ниша и Србије са запаженим интересовањем и позитивним одјецима примила је недавно објављену монографију "Историјски архив Ниш 1948-1998. године",

респективног аутора Драгољуба Ж. Мирчетића, војног историчара и публицисте. Аутор је, иначе, продуктивни писац и запажено име у историографској публицистици; објавио је 40 књига, преко 180 стручних радова и има преко 1300 библиографских јединица. Изузетно познавање историје града Ниша и фондова нишког архива, током вишегодишњег истраживања, омогућило је аутору да изврши синтезу заиста обимне грађе о Архиву. – Приказ књиге: Драгољуб Ж. Мирчетић, Педесет година Историјског архива Ниш, /1. изд./, Ниш : Историјски архив, 2002.

21. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Езопове и прочињ разних баснотворцевъ басне, Доситеј Обрадовичъ, Типографија Емануила Брајткопфа, Лајпциг 1788. година / Миљана Ђорђевић // Год. 1, бр. 1, стр. 213-214.

Шта је то у старим књигама што у сваком правом "читачу" изазива један специфичан осећај који није лако описати, нешто између неверице, узбудљивог ишчекивања и тајанственог усхићења? Историјски архив у Нишу у својој библиотеци броји седамдесетак таквих књига, штампаних до 1867. године до званичног увођења Вуковог писма и правописа у школе и државну администрацију Кнежевине Србије. Под редним бројем 1 заведена је најстарија међу њима, штампана давне 1788. године у Лајпцигу. То су знане и омиљене "Басне", Езопове и других баснописаца, преведене и приређене од стране Доситеја Обрадовића. У истој књизи Доситеј је штампано и други део "Живота и прикљученија", састављен у облику писама писаних од пролећа 1788. до 1. јануара 1789. године, као и преводе око 180 енглеских изрека и приповетке "Истина и прелест" и "Пут у један дан", преузете из часописа Рамблер Семјуела Џонсона. – Приказ књиге: Езопове и прочињ разних баснотворцевъ, съ различни езика на славеносербски езикъ преведене, садъ први редъ съ наравоучителними полезними изяснѣніами и наставлѣніами издате и

сербској јуности посвећене Басне. - У Лайпсику : у Типографији г. Јоанна Готлоба Еммануила Брайткопфа, 1788.

22. ОЗИМИЋ, Небојша

Две успешне хрестоматије историјских текстова / Небојша Озимих // Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 215-216.

УДК 930 (497.11) ".../15" (049.3)

*Када у једној години буду објављене две књиге (Извори за историју Срба до 15. века и Законски текстови Старог и Средњег века), које се међусобно допуњују, конципирани као хрестоматије историјских текстова од којих се једна бави искључиво правним текстовима, а обе су намењене студентима матичних факултета, Филозофског и Правног, при чему могу да служе као изванредно помоћно средство истраживачу, право је задовољство приказати их. То ћемо и урадити само физички одвојивши ова два приказа. – Приказ књига: Марко Атлагић, Бранислав Милутиновић, *Извори за историју Срба до XV века* / 1. изд. - Косовска Митровица : Филозофски факултет ; Рача : Центар за митолошке студије Србије, 2002. и *Законски текстови старог и средњег века : практикум* / приредили Драган Николић, Александар Ђорђевић. - 1. изд. - Ниш : Бона Фидес, 2002.*

23. ХРОНИКА АРХИВА, Год. 1, бр. 1 (2003), стр. 217.

Текст информативног карактера који пружа податке о раду Историјског архива Ниш, о издавачкој делатности, као и свим активностима поменуте институције. Историјски архив у Нишу основан је 1948. године. Од оснивања до данас обавио је огроман посао на прикупљању и заштити архивске грађе која обухвата све области друштвеног живота: управу и јавне службе, правосуђе, просвету и културу, социјалну

и здравствену заштиту, привреду и банкарство, друштвено–политичке организације, друштва и удружења, верске установе и организације, као и значајније породичне и личне архивске фондове. У архиву се данас чува и штити преко 4000 дужних метара архивске грађе, која одражава историју овог града и краја, збирке позивница, разгледница, честитки, збирка старе штампе и збирка Varia. Фонд стручне библиотеке садржи преко 15000 наслова, међу којима је и 70 примерака старић и ретких књига. – Прилог 1.

**ИЗЛАГАЊА СА НАУЧНОГ СКУПА У ЧАСТ
ДВЕСТОТЕ ГОДИШЊИЦЕ ПРВОГ СРПСКОГ
УСТАНКА**

24. СТОЈИЧИЋ, Слободанка

Уставно питање у устанничкој Србији / Слободанка Стојичић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 15-34.

УДК 342.4 (497.11) "1804/1813"

Овај чланак, писан за скуп у организацији Историјског архива Ниш, а поводом двестогодишњице Првог српског устанка, није прилика да се научно обрађују и разрешавају многа питања везана за назначену тему. У тексту се приказују услови у којима се наметало и решавало уставно питање, политички фактори који су га кроз борбу или компромисом решавали, као и садржај уставних аката из 1808. и 1811. године. Овом приликом се неће улазити у расправу о појединим питањима за која се још увек у нашој историографији налазе различита решења.

25. ЛИЛИЋ, Борислава

Учешће Нишлија у Првом српском устанку / Борислава Лилић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 35-52.

УДК 94 (497.11-12) "1804/1813"

Овај рад је посвећен борби свештенства Нишавске и Нишке епархије за национално ослобођење и културни препород Србије, и њиховом учествовању у устанцима с почетка XIX века. Велики утицај који је имало

свештенство на српски народ искоришћен је да би се дала морална и духовна снага устаницима.

26. ПУЗОВИЋ, Предраг

Учешће свештенства у Првом српском устанку / Предраг Пузовић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 53-63.

УДК 271.222-725 (497.11) "1804/1813"

У раду се обрађује улога свештенства у организовању устанка, учешће у непосредним бојевима, њихове дипломатске активности, учешће у уређењу устаничке Србије и њихове жртве.

27. КОСТИЋ, Радоје

Стефан Живковић Нишлија, истакнути учесник Првог српског устанка / Радоје Костић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 65-80.

УДК 339+32 (497.11 "18" : 929 Живковић-Нишлија С.
94 (497.11) "1804/1813"

Стефан Живковић Нишлија је несумњиво истакнута личност из периода Првог српског устанка. Од првих дана устанка се укључио у борбу против Турака. Као трговац за време устанка се изузетно обогатио и финансирао устаничку Србију. Био је један од првих српских дипломата. Умро је у изгнанству у Полтави 1835. године.

28. НЕДЕЉКОВИЋ, Славаша

„Казивања савременика : мемоарска грађа о Првом српском устанку“, Љубодраг Поповић / Славаша Недељковић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 81-83.

Устанак у Србији био је почетак националног и друштвеног процеса из кога се развила нова српска држава. Овај устанак је покренуо национално-ослободилачке покрете и устанке који ће испунити цео XIX век. Српска револуција имала је вишеструко значење за међународне односе и интересе великих сила уплетених у Источно питање. Она је започела процес револуционарног решавања балканског питања на националном начелу. Она ће за балканску историју имати значај који је за европску имала Француска буржоаска револуција 1789. године. Промовисањем нових националних снага, она је била наговештај новог периода у историји балканских народа. Књига "Казивање савременика - мемоарска грађа о Првом српском устанку", аутора господина Љубодрага Поповића, штампана је поводом прославе двестотогодишњице Првог српског устанка. Ово дело је објавила библиотека "Извори" у Аранђеловцу, фонд Први српски устанак, у тиражу од 2000 примерака. – Приказ књиге: Казивања савременика : мемоарска грађа о Првом српском устанку / приредио Љубодраг Поповић. - Аранђеловац : Фонд "Први српски устанак", 2003.

29. ПОПОВИЋ, Љубодраг

Прослава стогодишњице Првог српског устанка 1904. године и стопедесетогодишњице 1954. године у Нишу / Љубодраг Поповић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 85-97.

УДК 94 (497.11) "1804/1813" : 061.75 "1904"

94 (497.11) "1804/1813" : 061.75 "1954"

Рад представља покушај аутора да да свој допринос целокупном сагледавању Првог српског устанка.

Прослава двестотогодишњице Првог српског устанка се никако не може ваљано обавити без погледа на то како су наши преци обележавали овај значајан датум у нашој историји.

30. ИГЊАТОВИЋ, Миле

Збрињавање рањеника у Првом српском устанку / Миле Игњатовић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 99-109.

УДК 61 (091) (497.11) "18"

Циљ овог рада је да презентује мало познате податке о развоју медицине, хирургије и ратне хирургије.

Са почетком обнављања српске државе почиње и формирање њене војне санитетске службе. Народни хирурзи (видари, ранари) дали су немерљив допринос у збрињавању повређених у српским устанцима, а хећим Тома Константиновић је најпознатији од њих. Међутим, према подацима откривеним последњих година, већ у Првом српском устанку почиње организовање санитетске службе, а на позив власти у Србију долазе и школовани војни хирурзи. На основу Карађорђевог молбе упућене Русији 1807. године за медицинску помоћ, руске трупе формирају у Србији праве ратне медицинске и хируршке станице за збрињавање повређених и оболелих, као и месног становништва. Др Иван Морачевски је први школовани лекар и хирург који је дошао 1809. године у Србију.

31. АТЛАГИЋ, Марко

Карађорђе и Цинцари / Марко Атлагић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 111-117.

УДК 94 (497.11=599) "1804/1813"

Цинцари су у 19. веку представљали формиран слој друштва у Србији, Војводини и Грчкој. Први српски устанак није био могућ без њих, јер су представљали писменији део житеља Београдског пашалука. У раду се анализира велики допринос Цинцара у историји Срба с краја XVIII и у првој половини XIX века.

ЧЛАНЦИ

32. МИЛОШЕВИЋ, Гордана

Remesiana : слика једног античког града / Гордана Милошевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 121-133.

УДК 904 "652" (497.11 Бела Паланка)

У овом прилогу расправља се о организацији античког насеља Ремесиана, данас Бела Паланка. Начињен је покушај да се прикупи сва доступна грађа која указује на могући изглед античког града и међусобни однос града, некропола и околних имања.

33. КОСТИЋ, Миомира

Поглед на историју развитка кривичноправне заштите и одговорности детета код нас / Миомира Костић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 135-149.

УДК 343.62 – 053.2 (497.11) (091)
343.915 (497.11) (091)

У раду ауторка износи приказ правног положаја детета, који се мењао током историје, а био је

условљен друштвено-економским односима, религијом, обликом породице и обичајима. Историја породице и кривичноправне заштите деце, као и одвајање кривичноправног статуса малолетних делинквената од кривичноправног статуса пунолетних учинилаца може се сагледати кроз сачуване правне споменике, у етапама средњег и новог века и савременог доба на нашим просторима.

34. ФРФУЛАНОВИЋ, Драгана

Свети ратници као коњаници у цркви у Доњој Каменици / Драгана Фрфулановић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 151-160.

УДК 75.052 : 726.54 (497.11 Доња Каменица)

Ауторка је покушала да приказом светих ратника у Доњој Каменици појасни генезу иконографије овог типа на ширем подручју Балкана и, из ње проистеклог, мање заступљеног мотива ратника коњаника.

35. ЈОВАНОВИЋ, Наталија

Наставни планови и програми за основну школу у Кнежевини Србији / Наталија Јовановић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 161-178.

УДК 371.214 : 373.3 (497.11) "1844/1882" (091)

У настави основних школа, за све време док је била једнопредметна и ограничена на учење читања, као наставна средства користе се само књиге. После доношења првог Закона о школама 1844. године, када се по програму у основним школама учило не само читање, писање и рачун, већ и природне поред друштвених наука (историја, земљопис), почела су се

употребљавати и друга наставна средства. У основну школу се почиње примењивати историјска слика и карта, земљовид и земљописна карта, рачуналке, срицатељне штице, прегледалице за писање и цртање и друго.

36. СТОЈАНЧЕВИЋ, Владимир

Европске велике силе и ослободилачки покрет у Турској 1875-1878. године / Владимир Стојанчевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 179-185.

УДК 327.8 (4:497) "1856/1878"

94 (497.11) "1875/1878"

У раду се настоји појаснити политички ангажман европских сила у сагледавању Источног питања. Штавише, политичко ангажовање Великих сила Европе на Балканском полуострву у периоду од 1875-1878. године представља однос њихових државних политика према проблему решавања, познатог у науци, Источног питања. Политику Великих сила карактерисао је принцип очувања Отоманског царства над балканским хришћанским народима под турском влашћу, уз обавезе Порте да изврши реформе предвиђене Париским уговором и султановим Хатихумајуном. Хришћански народи пак, у периоду од 1875-1878. године, у узаврелој друштвено-политичкој атмосфери, у устанничко револуционарном расположењу, воде борбу за ослобођење и независност.

37. САМАРЦИЋ, Момир

Рад међународне комисије за разграничење Србије и обележавање српско-бугарске границе 1878-1879. године / Момир Самарцић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 187-203.

УДК 94 (497.11) "1878/1879"

327 (497.11 : 497.2) "1878/1879"

Обележавање граница балканских држава после Берлинског конгреса представљало је значајан проблем како европске, тако и српске дипломатије. Нову границу између Србије и Бугарске међународна комисија обележила је 1879. године. Овај рад посвећен је проучавању рада комисије, проблемима са којима се она суочила, смештеним у шири контекст српско-бугарског пограничног спора насталог после Другог српско-турског рата. – Рад представља допуњену и проширену верзију текста који чини саставни део магистарске тезе: Србија и Бугарска 1878-1866, одбрањене на Филозофском факултету у Београду 2004. године.

38. АЛЕКСИЋ, Владимир

Рад Станоја Станојевића на објављивању Ранкеовог зборника / Владимир Алексић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 205-212.

УДК 930 (497.11) "1936" : 929 Станојевић С.

Темељно истраживање и проучавање историје захтева од нас посвећеност научноистраживачком раду. Станојевићев рад на издавању зборника Леополда Ранкеа оличење је такве посвећености. Иако због Станојевићеве преране смрти зборник није угледао светлост дана, документи који се чувају приказују како је он требало да изгледа.

39. ЂОРЂЕВИЋ, Игор

“...Чувајте...Југославију...” / Игор Ђорђевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 213-223.

УДК 321.61 (497.1) : 929 Александар I Карађорђевић
323.285 (44) "1934"

У бурном периоду пред Други светски рат, Југославија је остала без свог суверена, који је убијен у Марсељу приликом посете Француској. О његовом животу и делима је сразмерно значају мало писано. Ове године обележавамо седамдесет година од његовог убиства. Овај рад је посвећен блаженопочившем краљу и дешавањима тих октобарских дана 1934. године.

40. ЛЈУБОМИРОВИЋ, Ирена

Женска занатска школа у Сврљигу од 1934. до 1947. године / Ирена Љубомировић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 225-237.

УДК 377.4 – 055.2 (497.11 Сврљиг) "1934/1947" (091)

У привредно заосталој и патријархалној средини попут Сврљига, оснивање Женске занатске школе 1934. године било је од великог значаја. Школа је за све време свог постојања радила у врло скромним условима, што је било последица економских прилика у којима се нашао Сврљиг, пошто је, као и читава земља, осетио последице економске кризе. Школа је радила и у току рата и без обзира на бројне проблеме са којима се морала суочити, она је образовала и оспособљавала младе девојке за самосталан рад.

41. РАНЂЕЛОВИЋ, Небојша

Југословенски покрет „Збор“ у Нишу / Небојша Ранђеловић, Владимир Вучковић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 239-249.

УДК 329.71 (497.11 Ниш) "193/194" (091)

У раду се проучава нишка политичка сцена између два рата, која је била изузетно занимљива и по многим схватањима чак и специфична. Југословенски покрет Збор био је део тога у свим системима деловања. Деценијама оспораван од стране комунистичке историографије овај покрет је ипак имао своје место у политичкој историји Ниша и Србије. До потпуне истине може се доћи само објективним приступом на основу доступних података.

42. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Србија и подела Југославије 1941. године / Слободан Ђ. Керкез // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 251-267.

УДК 94 (497.1) "1941"

353.8 (497.1) "1941"

Војно поражена у краткотрајном Априлском рату, Краљевина Југославија формално је капитулирала 17. априла 1941. године. Претходне "Одредбе" су у суштини капитулантски акт, а из њега је Немачка изводила тезу о нестанку југословенске државности, иначе супротну међународном јавном праву. На тлу поражене Југославије, коначна подела у овој фази је изведена на бази бечких споразума и договора Јоакима фон Рибентропа и Галеаца Ђана. Југославија је подељена од стране четири окупатора: Немачке, Италије, Бугарске и Мађарске. Србија се налазила под војноокупацијским режимом, плаћајући контрибуције.

43. МЛАДЕНОВИЋ, Павле

Трамвајски саобраћај у Нишу / Павле Младеновић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 269-277.

УДК 625.46 (091) (497.11 Ниш) "1930/1958"

Тема рада је трамвајски саобраћај у Нишу, који се непрекидно одвијао од 16. новембра 1930. године до 10. августа 1958. године. Текст који следи, написан је на основу штампе из прве половине XX века и литературе; прати урбани и привредни развој Ниша непосредно пре почетка и за време трајања трамвајског саобраћаја. – Рад је настао истраживањем локалне историје у истраживачкој станици Петница, на семинару Историја I, у току 2003/2004.

ПРИЛОЗИ

44. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Библиографија : литература о Првом српском устанку – део фонда библиотеке Историјског архива Ниш / Миљана Ђорђевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 281-286.

У чланку је презентован попис литературе о Првом српском устанку (објављени историјски извори, мемоарска грађа, историографска литература). Штавише, библиографија приказује само део фонда библиотеке Историјског архива у Нишу.

45. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Начелство округа Топличког 1880-1915. године / Невенка Вучковић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 287-298.

УДК 94 (497.11) "1880/1915" : 930.255

Сретењским уставом из 1835. године управна подела Србије заснована је на окрузима, срезovima и општинама. Од новоослобођених крајева Србије, на основу Закона од 17. децембра 1878. године образовани су

окрузи: Нишки, Пиротски, Топлички и Врањски. У састав округа Топличког улазили су срезови: Косанички, Прокупачки, Добрички и Јабланички. По закону о административној подели земље од 1890. године извршена је регрупација округа и срезова, којом је Нишки округ престао да постоји. Његови бивши Заплањски срез и Нишки срез, као и варош Ниш припали су округу Топличком. Године 1896. поново је установљен Нишки округ. На основу Закона од 16. јула 1866. године и допуне од 21. априла 1885. године, Прокупље је добило статус окружног места, а Курумлија статус варошице. Начелство округа Топличког престало је са радом када су 1915. године ове крајеве заузеле Бугари.

46. МЛАДЕНОВИЋ, Јован

Критичка белешка Стевана Сремца о прослави стогодишњице Првог српског устанка / Јован Младеновић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 299-303.

УДК 821.163.41 - 92 Сремац С.

Сремчева критичка белешка о прослави стогодишњице Првог устанка 1904. године за данашњег читаоца представља актуелно штиво. Ауторска белешка о тексту има за циљ да се истакне Сремчева национална мисија и посвећеност историји српског народа.

ПРИКАЗИ

47. КАРАБАШЕВИЋ, Невена

Приказ фонда „Занатски еснаф за варош Ниш и округ Нишки“ 1882-1912. године / Невена Карабашевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 307-311.

Еснафско уређење у Србију су донели Турци, заједно са својим источњачким занатима. Турско еснафско уређење је имало доста утицаја на формирање еснафа у Србији, после Другог српског устанка. Српске занатлије су преузеле неке турске еснафске обичаје и нешто од занатлија са запада, нарочито Аустријанаца, и тако основале привремене еснафе. Међу првим основаним еснафима био је мутавцијски са 425 имена мутавција, садржан у Поменику овог еснафа из 1791. године. Нишки баштовани су основали еснаф 1830. године, док је постојање других еснафа (калпацијски, терзијско-абацијски) забележено у списима Тодора Станковића и Тасе Петровића.

48. МЛАДЕНОВИЋ, Јован

Три капитална издања нишке библиотеке / Јован Младеновић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 313-315.

Поводом значајног јубилеја (стотинудвадесетпет година), организованог у част оснивања нишке Читаонице /1879/, претече данашње Народне библиотеке "Стеван Сремац" у Нишу, свакако преломног датума у културној историји Ниша, објављене су три књиге, аутора М. Новаковић; М. Чупић, И. Петковић, С. Пешић; А. Вранеш, из области библиотекарства. Ова својеврсна трилогија представља прилог истраживању историје српског библиотекарства, а са стручног становишта приказује књижни фонд Библиотеке. По свим валидним критеријумима ова издања су несумњиво издавачки подухват године у нишком издаваштву са респективним местом у овогодишњој српској продукцији. Оно што карактерише сва три издања је оригинални и изванредни ликовни и графички дизајн, аутора Славољуба Станковића. – Приказ књига: Библиотека Стевана Сремца / [каталожка обрада Маја

Новаковић ; аутор регистара Александра Аџић]., Ниш : Народна библиотека "Стеван Сремац", 2004, *Каталог нишке периодике : 1888-2004* / [каталошка обрада Марија Чупић, Ивана Петковић, Снежана Пешић]. - Ниш : Народна библиотека "Стеван Сремац", 2004. и *Нишка народна библиотека : документ и свакодневица*, Ниш : Народна библиотека "Стеван Сремац", 2004.

49. БОЈОВИЋ, Стојанка

Заштита архивске грађе и регистратурског материјала установа образовања на територији града Ниша од 2001. до 2004. године, (Спољна служба Историјског архива Ниш) / Стојанка Бојовић, Невена Карабашевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 317-320.

Чланак нас упознаје са радом Спољне службе Историјског архива Ниш на заштити архивске грађе и регистратурског материјала установа: основног, средњег и високог образовања, као и са резултатима заштите исте код поменутих институција. Штавише, с обзиром на то да су у служби већ раније формиране потребне евиденције, неопходне за ажурније праћење рада и заштите грађе код ових стваралаца, као и да у служби ове послове обављају два високо стручна радника и један сарадник, заштита документације у основним, средњим и вишим школама и факултетима у овом периоду извршена је на адекватан начин. Тренутно стање документације је задовољавајуће, ако се сагледа стање у коме је документација затечена приликом њиховог обиласка.

50. СТОЈИЧИЋ - Драгићевић, Жижа

Дани европске баштине у Нишу / Жижа Стојичић-Драгићевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 321-322.

Дани европске баштине установљени 1991. године, на иницијативу Савета Европе, и ове године су организовани у разним европским земљама. У Србији је учествовало 50 општина и градова. Ниш се по први пут укључио богаџијим и разноврснијим програмом. Основна идеја манифестације је представљање непокретних културних добара са циљем да се, пре свега, скрене пажња на потребу за константном заштитом културног наслеђа и да се грађанима Европе, приближавајући их културној баштини, помогне да се упознају и разумеју упркос културним и језичким разликама.

51. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Шест векова манастира Свети Стеван у Липовцу (Зборник радова са научног скупа поводом 6 векова манастира Свети Стеван у Липовцу) / Мирослав Видосављевић // Год. 2, бр. 2 (2004), стр. 323-326.

Поводом 600-годишњице од настанка манастира Св. Стеван у Липовцу, дана 04. и 05. новембра 1999. године, приређен је научни скуп у организацији Скупштине општине Алексинац, Нишке епархије и Архива Србије. Заправо, ово је први научни скуп ове врсте у Липовцу, организован са циљем да се нешто више сазна о манастиру који по својој архитектури припада групи манастира и цркава које су грађене у последњој четвртини четрнаестог века. Дакле, у чланку се представљају научни резултати прикупљени у Зборнику, а презентовани на научној скупу.

ИСТРАЖИВАЊА

52. КОНСТАНТИНОВИЋ - Вилић, Слободанка

Врсте казни и облици кажњавања у Србији до краја Другог светског рата / Слободанка Константиновић-Вилић, Миомира Костић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 13-23.

УДК 343.21(497.11)(091)

У раду се износи историјски преглед кажњавања у Србији кроз неколико развојних периода: 1) кажњавање у средњовековној Србији; 2) кажњавање у периоду од 1804. до 1910. године; 3) кажњавање у Краљевини Југославији; 4) после Другог светског рата и НОБ-а (1941–1991); 5) период од 1991. до данас.

53. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Школе и наставни програм у Србији од 1941. до 1944. године / Слободан Ђ. Керкез // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 25-35.

УДК 37.014.5(497.11)"1942/1944"

Главни циљ целокупне квислиншке политике у Србији за време окупације 1941-45, укључујући просвету и културу, састојао се у томе да се уведе ред, обезбеди мирна окупаторска управа и паралише дејство устанка, односно војних и политичких организација НОП-а. Кључно место пропаганде везано је за борбу против комунизма, који је проглашен за примарног противника српског народа.

54. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Просветно-културни систем у Србији од 1941. до 1944. године / Слободан Ђ. Керкез // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 37-48.

УДК 373+371.214] (497.11) "1941/1945"

Целокупна просветна и културна политика у Недићевој Србији вођена је са циљем да се покажу разорне последице просветне политике и образовања у Краљевини Југославији. Оне су, како се истицало, биле проузроковане деловањем комунизма, запуштањем националних установа, либерализмом, напуштањем старих обичаја, традиције и патријархалне културе.

55. ЈАНКОВИЋ-Мougkrakis, Драгица

Мара Харисијадис, историчар уметности (1908-1994) / Драгица Јанковић-Мougkrakis // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 49-54.

УДК 72/78 (091) : 929 Харисијадис М.
929.52 Харисијадис

Ауторка приказује живот Маре Харисијадис (1908-1994), историчарке уметности. Проучавање илуминација, минијатура, орнамената српских рукописа, које је проналазила по библиотекама и манастирима широм Европе, биле су само неке од сфера интересовања српске интелектуалке. Својим радом стекла је заслужено место у аналима српске науке не само великим бројем објављених радова, већ и личним особинама везаним за професионализам највишег нивоа, енорман труд до самоодрицања, дисциплиновано поштовање свога позива, изузетну талентованост, мудрост, интуитивност и достојанственост.

56. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Електро-машинска школа у Алексинцу: 145 година после / Мирослав Видосављевић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 55-66.

УДК 373.5 (497.11 Алексинац) (091)

Сто четрдесет пет година од почетка рада Недељне школе за шегрте и калфе у Алексинцу, па до стварања Електро – машинске школе у Алексинцу представља дуг историјски период у раду. Међутим, основна делатност школе одржала се је до данашњих дана, а то је да оспособи – квалификује младе људе за непосредан рад у процесу производње и пружању услуга.

ЧЛАНЦИ

57. НИКОЛИЋ, Драган

Словенски свет на размеђи племенских савеза и раних држава / Драган Николић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 69-90.

УДК 94(=163.41) “6/11”

Рад је део уводних разматрања у склопу текућих ауторових компаративних истраживања најстаријих државноправних установа словенских народа. Обухвата прегледна излагања о свим најстаријим познатим словенским племенима, племенским савезима и раним државама у периоду од VII до XII века, на просторима од Балтика до Пелопонеза, и од Финског залива до Црног мора. Први пут су на једном месту обједињени сви најстарији словенски етноними осведочени у до сада познатим писаним изворима. Аутор прати историјске судбине појединих ентитета

на њиховим путевима етногенезе, асимилације, стварања сопствених раних држава или потпуног нестајања са етничке мапе Европе.

58. РАНЂЕЛОВИЋ, Небојша

Особености Другог светског рата на тлу Југославије / Небојша Ранђеловић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 91-96.

УДК 94 (497.1) "1939/1945"

Потреба објективног сагледавања историјских чињеница принцип је који стоји високо уздигнут над свим осталим принципима компетентне историографије. Но, историјска дистанца и нове околности могу да иницирају ревалоризацију историјских истина, које понекад дуго фигурирају као такве. У таквим приликама ново читање историје често оде у крајност ниподаштавања верификовано вредног и глорификације недовољно истраженог и сумњивог. Циљ овог чланка није исправљање историјских неправди, нити позив на ново читање историје. Он само треба да послужи као илустрација постојања недовољно истражених или намерно прећутаних одличја нечега што је имало све атрибуте грађанског, али и ослободилачког рата на тлу Југославије у време трајања Другог светског рата.

59. ЈОВАНОВИЋ, Добривоје

Преговори кнеза Милоша и Марашли Али-паше у Јагодини и Ћуприји 1815. године / Добривоје Јовановић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 97-107.

УДК 341.76 (497.11) "1815"

Други устанак покренут је због владавине Сулејман-паше. Сви циљеви устанка нису могли да буду остварени, нарочито не војничким победама, јер је војна снага устаника била слабија у односу на Турску. Зато је у остваривању коначног циља морало да се приступи и политичким преговорима. Слично је желела и Порта. Због могућих компликација са великим силама Турска је желела што пре да успостави мир у Београдском пашалуку. Зато је, и поред турске војне премоћи, њиховим командантима на Дрини и Морави наложено да преговорима успоставе мир.

60. ЈОВАНОВИЋ, Милорад

Димитрије Ц. Ђорђевић, успомене на прве дане у ослобођеном Нишу / Милорад Јовановић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 109-117.

УДК 355.424.3-051: 003.295.1]: 929 Ђорђевић Д. Ц.
821.163.41-94

Димитрије Ц. Ђорђевић био је члан породице чији је родоначелник био Карађорђево војвода Чолак-Анта Симеуновић, а један од последњих припадника била је његова сестричина Љубица Марић, светски познати композитор и академик САНУ. Рођен је у Пожаревицу 1861. године. Са четрнаест година и неколико месеци постаје добровољни војни телеграфиста за време српско-турских ратова. И у следећих пет ратова учествује увек као добровољац и телеграфиста штаба Врховне команде српске војске, или као управник курсева и школа за војне телеграфисте и радио-телеграфисте.

61. ЂОРЂЕВИЋ, Александар

Старо српско кривично право у Душановом законику / Александар Ђорђевић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 119-130.

УДК 343:34 (497.11) "13"

Душанов законик, сигурно највреднији плод српског средњовековног права, круна правног континуитета Немањинске државе, "устав средњовековне Србије", донет на државним саборима 1349. и 1354. године, важан је правни споменик и словенског права. Кривично право Душановог законика садржи велики број норми које порекло воде из најстаријег српског обичајног права. Ово истраживање има за циљ да у што већем обиму баца светлост управо на те оригиналне, старосрпске делове судског поступка Душановог законика. Резултати истраживања груписани су у четири главне целине: остацк крвне освете, посебна кривична дела, колективна објективна одговорност и кривичне санкције.

62. ВУЧКОВИЋ, Владимир

Архимандрит Данило Синко 1895-1959. / Владимир Вучковић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 131-137.

УДК 271.2-788:929 Данило Синко, архимандрит

Животни пут архимандрита Данила Синка је оличење судбине Руске и Српске православне цркве и народа у тешким временима почетка и средине двадесетог века. Синко је, после трагичних октобарских догађаја у Русији 1917. године, емигрирао у Србију. Колику је љубав гајио према Србији, српском народу и цркви, може се видети и из тога што је литургије служио искључиво

на српском језику, док већина руских духовника које је прихватила Српска православна црква то није чинила. Кроз духовни живот Данила Синка може се видети и историја манастира Успенија пресвете Богородице у Вети као дела Нишке епархије који је у ранијим вековима имао велику улогу, а у новије време добија свој некадашњи значај.

63. СПАСОЈЕВИЋ, Данијел

Сто седамдесет година од доношења првог српског устава / Данијел Спасојевић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 139-148.

УДК 342.4 (497.11) "1835" (091)

У погледу политичког развоја Србије тридесете године XIX века су биле веома бурне : два хатишерифа, два устава, једна буна, абдикација, две смене на престолу. Упркос напорима руске дипломатије и опозиције да натерају Милоша да донесе устав, све до Милетине буне, када му је био угрожен престо, Милош је успешно одолевао притисцима. Тек након буне је Милош одлучио да објави устав. Он је објављен 2. фебруара (по новом календару 15.) 1835. у Крагујевцу. Овај устав, иако октроисан, у ствари је извојеван од народа. Незадовољне старешине без народа не би ништа учиниле. Старешине и народ су се ујединиле око само једне ствари: наћи спас од кнежеве свемоћи. Али као што је Милетина буна кратко трајала, тако се и устав кратко одржао на снази. Милош га је само неколико недеља након доношења укинуо. Прави разлози су били јаки притисци страних сила, посебно руско-аустријске дипломатије.

64. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Откривање споменика ослободиоцима Ниша на Тргу краља Милана 1937. године / Бобан Јанковић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 149-156.

УДК 725.94 "1937" (497.11 Ниш)

Прослава шездесетогодишњице ослобођења Ниша обележена је 28. јуна, 1937. године, на Видовдан, свечаним откривањем споменика ослободиоцима Ниша, аутора Антуна Августинчића. Споменик је свечано, пред мноштвом Нишлија, открио кнез намесник Павле Карађорђевић.

65. ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали

Удружење учитеља града Ниша: историјат и развој / Натали Величковић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 157-160.

УДК 37.013-051: 061.2 (497.11 Ниш) "1895/1956"

Нишки збор Учитељског удружења образован је 1887. године. Изградња Учитељског дома у Нишу завршена је 1933. године, а 1952. године на Скупштини удружења формирано је Удружење учитеља града Ниша и Удружење учитеља среза нишког. Укидање Удружења учитеља града Ниша извршено је од децембра 1955. до 31.03.1956. године.

ПРИКАЗИ

66. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Дани европске културне баштине : учешће Историјског архива Ниш / Љиљана Ђуровић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 163-166.

УДК 394.4 (497.11) “2005“
622.012. (497.11) (091)

Видео-презентација “У ДУБИНИ ЗЕМЉЕ” говори о експлоатацији Алексиначких рудника од стране Белгијанаца у периоду од 1902. до 1946. године.

67. КАРАБАШЕВИЋ, Невена

Еснаф терзијско – абаџијски у Нишу / Невена Карабашевић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 167-171.

УДК 334.71 (497.11 Ниш) “18/19”

Ауторка у раду приказује оснивање, рад, као и распад еснафа терзијско – абаџијског у Нишу.

68. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Окружна банка и Инвест банка АД Београд у Нишу: архивска грађа / Ивана Јовановић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 173-180.

УДК 336.71 (497.11 Ниш) “19”(091)

Окружна банка у Нишу, основана 1907. године, представљала је акционарско друштво чији је главни задатак био да у Краљевини Србији отвори центар за експлоатацију шума, рудника и свих производа за цео Балкан. Потпомагала је кредитом грађане који су радили на поправци саобраћајних средстава у Србији и вршила експлоатацију шума и рудника на најрационалнијој основи. Банка је имала своја индустријска предузећа, велики аутоматски млин и циглану Рингофен. Ликвидирана је решењем Министарства финансија ФНРЈ 1948. год. Једна од најјачих финансијских институција у држави након

Другог светског рата била је Инвестбанка. Филијала ове банке у Нишу основана је 4. октобра 1976. године. Давала је кредите друштвено правним лицима и кредитирала приватно занатство преко "Занат - центра".

69. РАНКОВИЋ, Марина

Четрдесет година Филмских сусрета у Нишу / Марина Ранковић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 181-184.

УДК 06.078 (497.11 Ниш): 791.635] : 061.75

Четрдесет година постојања и рада једног фестивала је јубилеј вредан сваког дивљења и поштовања. Четрдесет година је прошло од првог августовског окупљања филмских радника на Летњој позорници у Тврђави, када су уз звуке фанфара, пригодним свечарским говорима најављени први Филмски сусрети у Нишу, јединствена филмска глумачка смотра. До тог свечаног чина 1966. године дошло се понајвише захваљујући великом филмском заљубљенику и визионару, човеку огромне енергије и воље, господину Станку Тасићу, који је од Ниша желео да направи филмску метрополу.

70. ЂЕНИЋ, Мица

Збирка позивница (1890-1941) / Мица Ђенић // Год. 3, бр. 3 (2005), стр. 185-190.

УДК 930.25: 06.053.2 "1890/1941" (497.11 Ниш)

У раду је приказана збирка позивница са циљем презентације драгоцене историографске грађе. Позивнице су један од битних сегмената у контексту

*писаних докумената као извор за историју и развој
културе града Ниша.*

**ДВА ВЕКА БИТКЕ КОД ДЕЛИГРАДА, ОСАМДЕСЕТ
ОСАМ ГОДИНА ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА
И ОСЛОБОЂЕЊА НИША**

71. ЈОВАНОВИЋ, Добривоје

Улога Делиграда у заустављању турске офанзиве 1806. године / Добривоје Јовановић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 15-28.

УДК 94(497.11 Делиград)"1806"

После битке на Иванковицу Порти је било јасно, да борба Срба није усмерена само против јаничара, већ и против саме турске власти. Желећи да што пре сломи отпор устаника, како се бунт не би ширио Балканом, а и да се ослободе устаничких жаришта због сукоба са Русима, Порта је извршила велике ратне припреме за напад на устанике. Међутим, после пораза на Мишару и Делиграду, Порта је била приморана да приступи мировним преговорима.

72. ПОПОВИЋ, Љубодраг

Мемоарска грађа о Првом српском устанку : казивања савременика о догађајима на Делиграду / Љубодраг Поповић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 29-53.

930.253:94 (497.11 Делиград) "1804/1815"

Презентирана архивска документа – аутентична казивања савременика о догађајима на Делиграду су велики допринос науци. Историја као наука не би смела да мимоиђе оваква казивања.

73. КОСТИЋ, Радоје

Устаничке борбе у Топличком крају у току 1806. године / Радоје Костић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 56-65.

УДК 94(497.11 Топлица) “1806“

Први српски устанак 1806. године на подручју Топлице ретко је обрађивана тема у нашој историографији. Мало је познато да је Прокупље два пута ослобађано 1806. године и да је велики број Топличана ступио у устаничку војску. Многи од њих постали су знаменити јунаци у бројним бојевима, а двојица, Риста Исаиловић и Нешко Поповић, посебно су се истакли и постали војводе.

74. ВЕЛОЈИЋ, Далибор

Први српски пешадијски пук у операцији за ослобођење Ниша 1918. године / Далибор Велојић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 66-74.

УДК 94(497.11 Ниш) “1918“ : 355.312

Чланак, на основу извора и литературе, приказује деловање српског Првог пешадијског пука „Књаз Милош“ и његовог команданта потпуковника Стојана Николића у борбама за ослобођење Ниша од 9. до 12. октобра 1918. године.

ВРЕМЕ И ЗАКОНИ

75. КОСТИЋ, Миомира

Настанак и развој јавне реакције на криминалитет до периода новог века / Миомира Костић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 75-88.

УДК 343.8 “652/653“ (091)

Настанак и развој облика кажњавања у периоду старог и средњег века представља значајан предмет истраживања за пенологе, криминологе и теоретичаре кривичног права. Најпре, како и у чијем интересу казнити деликвента, а затим, много касније, уз то утврдити узрочност криминалног понашања, представљало је најзначајније циљеве које су постављали криминолози од почетка XIX века, са њеним конституисањем као самосталне науке, па све до данашњих дана. Промена редоследа ових активности данас се сматра тековином савремених друштвених и историјских околности, али сазнавање историјата кажњавања ипак, је пенолошки императив који ни до дан данас није изгубио смисао.

76. ЈОВАШЕВИЋ, Драган

Основне карактеристике кривичног законодавства Карађорђево Србије / Драган Јовашевић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 89-102.

УДК 343.21(497.11)“1804/1807“

Паралелно са борбом за ослобођење од вишевековне турске власти, српски народ под Карађорђем је постављао темеље модерне државе. Један од напора усмерен ка том циљу јесте и правно уређивање друштвених односа. У оквиру новоуспостављеног правног поретка издвајају се два кривичноправна акта: Законик проте Матеје из 1804. године и Карађорђево криминално законик из 1807. године, који, иако фрагментарни и делимично сачувани, пружају увид у прилике и односе Србије тога времена. Ови се законски текстови тако налазе на граници између

средњовековног кривичног права из времена Душановог законика, као најзначајнијег писаног правног споменика раног феудализма, и савременог кривичног законодавства Србије.

77. ИЛИЋ, Миле

Историјски развој локалне самоуправе у периоду од прве до последње Југославије (1918-2003) / Миле Илић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 103-120.

УДК 352.07 (497.1) “1918/2003“ (091)

Локална самоуправа је подручје које је одувек заокупљало пажњу правних теоретичара, законодаваца и грађана. Први су желели да створе што бољи концепт, други што бољи закон, а трећи што бољу праксу функционисања локалне самоуправе. За реализацију концепта локалне самоуправе заинтересовани су и држава и грађани. Држава жели да има утицаја на локалну власт, а грађани да ефикасније остварују своја права и интересе у локалној заједници. Чињеница је да је локална самоуправа најисплативија инвестиција у демократију и она мора да се стално развија и унапређује у демократском друштву.

78. ЂЕКИЋ, Ђорђе

Помени Светостефанске хрисовуље у Арханђеловској повељи / Ђорђе Ђекић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 121-126.

УДК 003.074 (497.11) “13“

Аутор овим чланком анализира помене Светостефанске хрисовуље у Арханђеловској повељи и

закључује да позивање у једној повели на правне прописе, у другој повели не значи нужно да су они били и записани. Штавише, то није био случај ни за време цара Душана када српско право доживљава свој процват.

КУЛТУРА И ОБРАЗОВАЊЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ И ВРЕМЕ

79. ХАЏИ-Танчић, Саша

Приповедач и приповедање у књижевној уметности Стевана Сремца / Саша Хаџи-Танчић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 127-132.

УДК 821.163.41-3.09 Сремац С.

Аутор посматра Сремчево дело кроз призму приповедања и приповедача. Два веома битна аспекта посматрања пресудно утичу на поимање, не само његовог дела, него и Сремца као писца, који упркос долазећег новог времена остаје „индивидуалиста“, па самим тим и његови ликови.

80. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Организационо-институционална основа културно-просветне и идеолошке активности у току НОБ-а / Слободан Ђ. Керкез // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 133-144.

УДК 371+316.75](497.11) “1941/1944“

Просветне активности у току рата и револуције остваривале су се у два вида, као народно просвећивање, и као просвећивање преко школа. Војнополитички органи били су носиоци и организатори и културне делатности. Просветно-културни рад остваривао се у

јединицама, одредима, преко културно-пропагандних одбора одреда. Строго подређивање просвете и културе основним политичким циљевима битно је утицало на извесно осиромашивање садржаја који су доминирали у културном раду и просветној активности.

81. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Народно просвећивање и школство на слободној територији у Србији у току НОБ-а / Слободан Ђ. Керкез // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 145-154.

УДК 94 (497.11) "1941/1944"; 373

Револуционарно време тражило је да у организацији просвете и њеној садржајној реализацији учествују и најшири народни слојеви. Нова просветна политика уважавала је и све националне особености. Без образовања нема ни победе нових снага, јер се без одређеног степена знања не могу остваривати ни задаци револуције.

82. АНДРЕЈЕВИЋ, Севдалин

Св. Аранђео – вршњак Сврљишких одломака јеванђеља / Севдалин Андрејевић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 155-165.

УДК 930.85 (497.11 Сврљиг): 726.71

Рад чине три уводна поглавља монографије „Св. Аранђео код Пирковца, манастир – црква – манастир“, која је у припреми за штампу. Сматра се да је ова богомоља настала у доба Немањића, из чега је нејасно да ли се ради о периоду када су Немањићи владали Србијом или о периоду када су под њиховом влашћу били и Сврљиг и околина. То је и био повод за покушај аутора

да време настанака ближе одреди. На основу расположивих материјала, долази се до закључка да је манастир настао око половине XIII века и да је вршњак Сврљишких одломака јеванђеља, за које се зна да су настали 1279. године. У прилог овом закључку иде и тврдња да је, захваљујући Сврљишким одломцима јеванђеља, овај манастир сматран „центром свеколике учености“.

83. МЛАДЕНОВИЋ, Јован

Слике времена - Андрићеве посете Нишу 1965. и 1968. године / Јован Младеновић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 167-176.

УДК 930.85 (497.11 Ниш) “196“
821.163.41:929 Андрић И.

Нобеловац Иво Андрић два пута је, различитим поводима, боравио у Нишу – 1965. и 1968. године. Први пут на свечаном отварању Универзитета у Нишу (1965) када је говорио на митингу студената и други пут на позив књижевне омладине Ниша (1968) да помогне акцију „Омладина и књига.“ Посетио је у два наврата и гимназију Стеван Сремац. Андрићеве посете Нишу биле су својеврсни културни догађај, део су културне историје града, а речи и беседе изговорене том приликом доживљавају ново читање у савремености.

84. ПОПОВИЋ, Љубодраг

Обележаваће Стеријине стогодишњице у Нишу 1906. године / Љубодраг Поповић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 177-183.

УДК 821.163.41.09 Поповић Ј. С.: 061.75 “1806/1906“
(497.11 Ниш)
821.163.41 Поповић Ј. С. : 929

Данас када цела Србија разним манифестацијама обележава 200-годишњицу рођења Јована Стерије Поповића, сматрамо да је наша дужност да кажемо како је то учињено у Нишу 1906. године. Ово особито из разлога, јер је он био једно од два места у Србији у којима је то урађено. Место обележавања поменуте годишњице је била Виша женска школа, тада постојећа у овом месту.

ЗНАМЕНИТИ СРБИ

85. ЈОВАНОВИЋ, Милорад

Последњи српски татарин - Риста Прендић (1800-1892) / Милорад Јовановић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 185-209.

УДК 656.8 (497.11): 929 Прендић Р.

Српски дипломатски курири, татари, учествовали су у свим судбоносним догађајима у Србији 19. века. Риста Прендић је најпознатији од свих српских татара. Поред службе у српском Министарству иностраних послова, Прендић је скоро две деценије био и енглески дипломатски курир, са седиштем у Алексинцу, који је тада био једно од најважнијих тачака на путу енглеских курира од Лондона према Индији. Позната је Прендићева улога у догађајима око предаје градова 1867. године.

86. СТАНКОВИЋ, Славољуб Тале

Душан Димитријевић, индустријалац / Славољуб Станковић Тале // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 211-219.

УДК 338.45 (497.11) "19": 929 Димитријевић Д.

Душан Димитријевић је несумњиво значајна личност из периода између два светска рата. Рано је остао сироче и тешко одрастао. Са својом браћом цивилизацијски је унапредио родни крај. Најугледније личности Краљевине су му долазиле у кућу. Комунисти су га осудили као „народног непријатеља“, конфисковали имовину и протерали из родног места.

87. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Лични фонд инжењера Владислава Цветановића / Љиљана Ђуровић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 221-225.

УДК 621.3 (497.11):929Цветановић В.

930.253 (497.11 Ниш) 621.3 Цветановић В.

Владислав Цветановић (1883-1962), значајна личност за град Ниш. По вокацији инжењер, радио на електрификацији Ниша и околине. Бавио се истраживачким радом и допринео је науци на пољу радио-телеграфије, радиоактивности термалних вода и космичких зрачења.

88. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Прота Стеван Димитријевић (1866-1953) / Мирослав Видосављевић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 227-239.

УДК 271.22 (497.11)-725:929 Димитријевић С.

Рад је посвећен 140-ој годишњици рођења прота Стевана Димитријевића, кога историја ставља у ред великих имена која су дала свој велики допринос у раду Српске цркве и државе, српске културе и науке. Ректор чувене Богословско-учитељске школе у Призрену (1899-1903; 1910-1920), оснивач и први декан православног Богословског факултета у Београду, учитељ епископа Николаја Велимировића, професор четворице патријарха: Варнаве, Гаврила Дожиха, Германа и Павла. Прота Стева је први почасни доктор богословске струке београдског Универзитета (1936). Указом краља Грчке 1937. године проглашен је почасним доктором атинског Универзитета. Прота Стева Димитријевић носилац је и многобројних признања и одликовања за свој рад на научном и патриотском пољу.

АРХИВСКА ГРАБА – СВЕДОК ВРЕМЕНА

89. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Удружење носилаца Албанске споменице : историјат и деловање (осврт на подружницу у Нишу) / Ивана Јовановић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 241-247.

УДК 94(497.11) “1915/1916“: 061.23] (091)

Удружење носилаца Албанске споменице (1915/’16) основано је 1938. године у Београду, на иницијативу артиљеријског капетана у пензији, господина Михаила Л. Спасића. Ово удружење било је патриотско и окупљало је све носиоце одликовања „Албанска споменица“, тј. сва лица која су на војној дужности у српској војсци прешла Албанију 1915/’16. Удружење је имало своје подружнице у већим градовима. Подружница у Нишу основана је на првој редовној

скупштини одржаној 5. јуна 1938. године. Први председник управног одбора нишке подружнице био је господин Коста Трајковић. Удружење је функционисало до почетка Другог светског рата, а затим је настао прекид у раду који је трајао до 1967. године, када су носиоци Албанске споменице обновили своје удружење. Рад подружнице у Нишу трајао је до 1991. године, до смрти последњег члана.

90. СТАНОЈЛОВИЋ, Нинослав

Генерал Милојко Лешјанин (1830-1896) – кондуит листа : прилог биографији / Нинослав Станојловић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 249-254.

УДК 930.253 : [355/359 (497.11) : 929 Лешјанин М.

Генерал Милојко Лешјанин (1830-1896), један од најзнаменитијих српских официра друге половине XIX века, за време своје дуге каријере, био је на најодговорнијим војним дужностима, како у мирнодопским, тако и у ратним приликама. У другом српско-турском рату 1877/1878. године командовао је српским трупама за ослобођење Ниша, због чега је великим словима уписан у историју овог града.

91. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Јадранска стража у Нишу од 1923. до 1941. године / Бобан Јанковић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 255-268.

УДК 656.61:061.23 (497.11 Ниш) “1923/1941“

Јадранска стража, витешка и патриотска организација, чији је задатак био развијање свести о мору, јачању морнарице и љубав према отаџбини. У првој години постојања долази до оснивања одбора

широм Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Један од одбора основан је и у Нишу.

92. ВЕЛИЧКОВИЋ Натали

Регионална СИЗ за геолошка истраживања региона Ниш (1978-1986) / Натали Величковић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 269-274.

УДК 35.076.12 (497.11 Ниш): 550.81](091)

Регионална СИЗ за геолошка истраживања основана је 29. децембра 1977. године. Први закон о геолошким истраживањима донет је 1972. године, а измене и допуне су уследиле 1975. и 1977. године. Вршена су хидрогеолошка, геофизичка, као и истраживања метала и неметала. Регионална СИЗ за геолошка истраживања укинута је 1986. године.

93. ЂЕНИЋ, Мица

“На данашњи дан“ – Историјски Архив и Нишка телевизија / Мица Ђенић // Год. 4, бр. 4 (2006), стр. 275-284.

УДК 654.197 (497.11 Ниш): 061.75 “1996/2006“ + 930.25 (497.11 Ниш)

У десетогодишњој сарадњи Историјског архива и Нишке телевизије презентирана је архивска грађа чиме је, на посебан начин, скренута пажња стручној и културној јавности.

**ИСТОРИЈА – КАЛЕНДАР ЗНАЧАЈНИХ
ГОДИШЊИЦА**

94. КОСТИЋ, Радоје

Злочини бугарских окупатора у Топличком округу од 1915. до 1918. године / Радоје Костић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 15-39.

УДК 94 (497.11-12) “1915/1918“: 341.322.5

Рад обрађује догађаје за време бугарске окупације Србије у периоду 1915-1918. године и то на подручју некадашњег Топличког округа. Од три округа који су страдали за време те окупације, Топлички је поднео најтеже жртве. Рад обрађује размере геноцида кроз документовану грађу о убиствима, денационализацији, интернирању становништва, пљачкању и другим видовима ратних злочина.

95. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Устаничке борбе у сокобањском крају 1917. године / Бобан Јанковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 41-50.

УДК 94 (497.11 Соко Бања) “1917“ : 355.48

Устанак који је покренут на југу Србије 1917. године, поред устанка у Ирској, једини је организовани устанак у поробљеној Европи у Првом светском рату. Устанак се спонтано проширио и на крајеве источне Србије и захватио је и сокобањски крај. Устаници су под водством искусног четовође Милана Дечанца извршили препад на Сокобању 10. марта 1917. године.

96. БОЈОВИЋ, Стојанка

Топлички устанак у Куршумлији : аутентична казивања о злоделима окупатора / Стојанка Бојовић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 51-61.

УДК 94 (497.11 Куршумлија) “1917“ (093)

Топлички устанак у Куршумлији и околини је избио крајем фебруара 1917. године и трајао је до средине марта исте године. По казивању учесника, сведока и потомака учесника устанка, подигао га је застрашен и опљачкан српски народ као одговор на злодела бугарских и других окупационих власти. Формирање жандармерија састављених од албанских плаћеника, са седиштем у Куршумлији само је убрзало устанак под вођством Радета Влаховића који је сам себе прозвао „вођом Куршумличана“. Коста Војиновић је на вест о дешавањима у Куршумлији стигао са Косова и ликвидирао отпор албанске жандармерије, док је Коста Пећанац у близини Плочника разбио чету Бугара и протерао их према Прокупљу. Куршумлија је била слободна само двадесетак дана, а онда су се устаници повукли у околна брда и шуме. Бугари, пре свега, као и Шиптари и Аустријанци су се вратили и починили незапамћена злодела над српским народом у овом крају.

97. ПОДОВАЦ, Живомир Р.

Историја нишког аеродрома : 95 година постојања / Живомир Р. Подовац, Бранислав Тикић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 63-84.

УДК 355.354 (497.11 Ниш) (091)

За деведесетпет година, од настанка у Трупалу 1912. године, нишки аеродром је постао потпуно развијен

војни, цивилни и аеродром спортског ваздухопловства. У време свог настанка српско ваздухопловство је једно од 15 првих ваздухопловстава у свету, а међу првих пет која су са борбеним искуством ушла у Први светски рат. Тиме је овековечен као златно слово историје ваздухопловства у свету. Од свог оснивања, нишки аеродром, попут феникса, сваки пут дизао се изнова из пепела. Аеродром је уздарје грађана Ниша и ваздухопловаца, свом отечеству. Његови припадници часно ће извршити задатке у свим ратовима укључујући и отпор агресији снага НАТО пакта. Настанак српске авијатике и пут стварања и развоја ваздухопловстава наших држава до данас, пун је падова, али и успона. Захваљујући патриотизму групе официра Команде аеродрома, грађана Ниша, установа културе, потомака српских пилота, ваздухопловаца. Лета господњег 1997. године отворен је „Спомен-музеј Српске авијатике и аеродрома Ниш“. Нишки аеродром бележи и 80 година дугу традицију спортског ваздухопловства и осму деценију зачетка цивилног ваздушног саобраћаја.

98. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Историјат и деловање Аеро-клуба у Нишу / Ивана Јовановић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 85-91.

УДК 061.237 : 797.5 (497.11 Ниш) “1927/2004“ (091)

Аеро-клуб у Нишу основан је 1927. године на иницијативу активних и резервних официра и нишке омладине. Клуб је имао локални карактер. Његови чланови организовали су прва јавна искакања падобраном и прве аеро митинге. За време рата престаје са радом. Године 1947. обнавља се рад Аеро-клуба као огранка Народне технике. Овај клуб је сваке

године био регистрован код Ваздухопловног савеза Србије. Делатност му се састајала од обуке надобранаца, пилота једриличара и тренаже (обуке моторних пилота).

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ – СВЕДОЧАНСТВА СТРАДАЊА

99. ШКОДРИЋ, Љубинка

Срби у логорима у Албанији током Другог светског рата / Љубинка Шкодрић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 93-102.

УДК 94 (496.5 =163.41) “1939/1945“ : 343.819.5

У току Другог светског рата у Албанији је било 13 логора, који су били намењени за српско и црногорско становништво. Највећи међу њима био је логор у Кукушу у коме је држано око 4.500 логораша. Циљ интернације је био да се спречи пружање отпора окупацији и подстакне иселјавање српског становништва.

100. БОЈОВИЋ, Стојанка

Извештаји са Косова и Метохије 1941-1942 : архивски фонд Милана Недића / Стојанка Бојовић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 103-112.

УДК 94 (497.115 =163.41) “1941/1942“ (093.2)

Обелодањена архивска документа која су издвојена из архивског фонда Обласне комисије за утврђивање ратних злочина окупатора и његових помагача 1941-1945. године, а која је радила на територији Косова и

Метохије, говоре о убиствима и прогонима српског народа од стране Арбанаса и о његовом етничком прогону и економском рунирању српског народа. Албанско-косовски је био задужен за злодела над Србима, коме су здушну подршку давале окупационе немачке, а у мањем делу и италијанске снаге. Из упућених извештаја, министара и делегата са Косова, генералу и председнику Владе народног спаса Србије Милану Ђ. Недићу, стиче се утисак да је генерал Недић био једини спасилац српског народа.

101. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Идеолошке основе аграрне политике у окупираној Србији и село у условима окупације / Слободан Ђ. Керкез // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 113-124.

УДК 338.43 : 32 (497.11) "1941/1944" (091)

М. Недић је обраћао значајну пажњу на село и сељаке, имајући у виду њихову бројност, масу, традицију и чињеницу да је село било упориште српске државе у прошлости. У бројним говорима и приликама Недић се обраћао сељацима. У њима је видео главне произвођаче хране, људе који ће својим радом на њивама онемогућити глад. Сталешки концепт државе у Недићевој Србији, заснивао се, за разлику од Немачке, на снази сељаштва. Супротно национал-социјалистичкој доктрини и политичкој пракси у области аграра, у Србији је значајна пажња била посвећена задругарству које је требало да има врло значајну улогу у свеукупној аграрној политици.

ПРАВНЕ НАУКЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ И ВРЕМЕ

102. ЈОВАШЕВИЋ, Драган

Историјски развој система кривичних санкција / Драган Јовашевић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 125-147.

УДК 343.2.01+343.241] (091)

Од најстаријих времена друштво-држава се различитим средствима покушава заштитити од криминалитета којим се повређују или угрожавају најзначајнија друштвена добра. Управо због различитих облика и видова криминалитета, односно карактеристика његових учинилаца, обима и интензитета проузрокованих последица, правне традиције, моралних схватања, економског развоја, система политичке владавине и принципа криминалне политике, разликују се и средства друштвене реакције која према учиниоцима кривичних дела изричу за то посебно овлашћени државни органи (суд). Заправо, историја кривичног права се своди на историју кажњавања, односно од 19. века на историју примене других врста кривичних санкција. При томе се на различите начине одређују и правни основи, односно сврха овако примењених кривичних санкција, односно научна заснованост њихове примене. Управо о различитим историјским аспектима развоја система мера друштвене реакције на криминалитет говори и овај рад.

103. СТАНКОВИЋ, Гордана

Јован Стерија Поповић : професор права на Лицеју / Гордана Станковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 149-159.

УДК 340.1 : 929 Поповић Ј.С.

У раду се излажу резултати ангажовања Јована Стерије Поповића, као једног од првих професора права на Лицеју, и указује на његов допринос на плану утемељења појединих правних наставно-научних дисциплина и посебно, креирању првог наставног програма из грађанског процесног права.

104. ТРАЈКОВИЋ, Марко

Из баштине српске правне етике : правна етика Томе Живановића / Марко Трајковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 161-174.

УДК 17.01:340 Живановић Т.

У раду желимо да осветлимо правну етику Томе Живановића. Тома Живановић, који је правном свету најпознатији као велики посленик кривичног права, својим трипартитним, персоналистичким етичким системом, заслужан је за развој филозофије права и етике у нашој и светској правној науци. У етици је извршио поделу на нормалну и анормалну етику. У етику је унео тада нову трипартитну или персоналистичку систематику и нов трипартитни, персоналистички метод изучавања проблема етике. У раду разматрамо, његово одређење неморалног дела или неморала, односно, моралног неправга или деликта и моралног дела; моралног кривца, агента или субјекта неморала и моралног агента и моралну санкцију за неморално дело.

105. КОНСТАНТИНОВИЋ-Вилић, С.

Малолетничка деликвенција : преглед чланака објављених у дневном листу „Политика“ 1924-1928.

године / С.[Слободанка] Константиновић-Вилић,
М.[Миомира] Костић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 175-197.

УДК 343.91-053.6+070 (497.11) "1924/1928" (048.8)

У раду ауторке анализирају чланке о малолетним деликвентима објављене у дневном листу Политика у периоду од 1924. до 1928. године. У оквиру истраживања, прегледани су сви доступни бројеви листа Политика, који су изашли од јануара 1924. (септембар, октобар, новембар и децембар) до децембра 1928. године, и који се укоричени налазе у архивској грађи народне библиотеке „Стеван Сремац“ у Нишу. Прегледани текстови су објављени у дневном листу „Политика“ у време примене Кривичног или Казнителног законика Краљевине Југославије из 1929. године (ступио на снагу 01.01.1930. године).

ОБРАЗОВАЊЕ

106. ЈОВАНОВИЋ, Наталија

Доситеј Обрадовић и српска Велика школа /
Наталија Јовановић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 199-214.

УДК 37 + 008 (497.11) "17/18" (091)

378.4 : 929 (497.11) Обрадовић Д.

Дат је приказ рада двојице наших културних и просветних посленика: Доситеја Обрадовића и Вука Караџића који су радећи у различитим социјалним, културним и политичким приликама 19. века, деловали на плану унапређења просвећивања српског народа.

107. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Алексиначка женска подружина 1877-1944. / Мирослав Видосављевић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 215-227.

УДК 061.23 (497.11 Алексинац) "1877/1944" (091)

Алексиначка женска подружина је била хуманитарна организација, која је деловала од 1877. до 1944. године на просторима Алексинца и његове околине. Основни циљ, а уједно и задатак, због кога је формирана подружина био је да ради на националном, хуманом, привредном и просветном пољу. У свом дугогодишњем раду, уз помоћ Београдског женског друштва, чији је пододбор била Алексиначка подружина, остваривала је завидне резултате. Рад удружења углавном се везивао за стручно образовање и васпитање женске деце, оснивање школе, управљање, финансирање, али и за добротворне и хуманитарне делатности. Оснивањем женске Раденичке школе 1882. године, Алексиначка женска подружина приступила је реализацији својих основних задатака ради чега је и основана. Алексиначка женска подружина своје деловање усмеравала је и на унапређењу занатства, домаће радиности, хуманитарне делатности где су претежно укључене чланице и стручно оспособљене ученице. За време ратних година чланице Алексиначке женске подружине и ученице њене женске занатске школе своју активност везивале су за рад у ратним болницама, помоћ рањеницима и борцима на ратишту.

Било је много примера хуманости и топлине људског срца, али и наде и охрабрења за друштво које се свакодневно борило са сиромаштвом, политичким и економским кризама, неписменошћу и, како би то рекао С. Новаковић, „ко зна чиме све још“...

108. ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали

Виша женска приватна школа у Нишу 1906-1914 : Историјат школе кроз књигу записника / Натали Величковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 229-234.

УДК 373.5-055.2 (497.11 Ниш) "1906/1914" (091)

Виша женска приватна школа се оснива 26. августа 1904. године. Тада је Виша женска приватна школа имала 4 разреда. Актом министра просвете од 13. септембра 1905. године, наредне школске године школа има 5 разреда. Предлог за оснивање „Добротворног фонда сиромашних ученица Више женске школе у Нишу“ је дат 4. децембра 1905. године. Предлог је прихваћен. Краљевим указом од 23. јула 1906. године, ова школа прелази у Приватну женску гимназију. Године 1912. ова школа прераста у седморазредну, а 1913/1914. опет се своди на 6 разреда. Коедукација се врши 1914. у Нишкој гимназији.

109. КАРАБАШЕВИЋ, Невена

Школа у Миљковцу : учитељски и наставнички кадар 1843-1964 / Невена Карабашевић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 235-242.

УДК 373.3 (497.11 Миљковац) (091)

Школа у Миљковцу је почела да ради као школа манастирског типа у првој половини 19. века. Зато су и неки од учитеља били попови, па су наизменично учили ђаке азбуку, псалтир и земзоописаније. Школа је у једном периоду била затворена од стране Турака, али је после ослобођења, Министарство просвете и вера Србије донело Указ 1893. године о поновном отварању. Током школских година, смењивали су се учитељи.

Поједини су допринели побољшању услова за учење, па чак и подизању нове школске зграде. Врло често су у школи радили брачни парови. После Другог светског рата, школа је прерасла у непотпуну гимназију, али је касније опет радила као основна школа.

КУЛТУРА

110. ХАЦИ Танчић, Саша

Градина на размеђи два века : хронолошки и типолошки поглед на реализам као књижевну формацију у “Градини“ 1900-1901 / Саша Хаџи Танчић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 243-253.

УДК 821.163.41 : 050ГРАДИНА (091)

821.163.41.02

Приказ првог броја „Градине“ (1900) у Нишу, као и двогодишњи излазак (1900-1901), није пуко тумачење временског раздобља на размеђи два века, већ суштинско тумачење објављених прилога, који нас упућују на правце у књижевности, односно ауторе који, ослањајући се на романтизам, истовремено прихватају реализам као правац у књижевности, али и најављују долазак „модерне“. – Градина : забава, поука, књижевна критика / главни и одговорни уредник Милан Банић, Год. 1, бр. 1 (1900), Год. 2, бр. 36 (1901), Ниш : Свет. Обрадовић, 1900-1901.

Два пута месечно

ISSN 1451-4532 = Градина
82(05)

COBISS.SR-ID 167596551

111. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Нишко позориште “Синђелић” 1887-1912. / Миљана Ђорђевић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 255-262.

УДК 792 (497.11 Ниш) “1887/1912“ (091)

У периоду од 1887. до 1912. године најстарије нишко позориште Синђелић афирмисало се до најбоље путујуће трупе у Србији. У свом саставу имало је неке од најбољих глумаца тога времена (Добрица Милутиновић). Иако је често западало у кризе, неколико пута и прекидало рад, позориште Синђелић је са својим представама пропутовало читаву Србију, гостовало је и у иностранству. Репертоар Синђелића чинили су класични и савремени, домаћи и страни писци, а драматизовањем и извођењем дела Стевана Сремца (Ивкова слава, Зона Замфирова, Поп Ђира и поп Спира) на српску позоришну сцену се уводи Ниш, његови догађаји и типови.

112. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Позоришни живот у окупираној Србији 1941-1942. / Слободан Ђ. Керкез // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 263 - 280.

УДК 792 (497.11 Ниш) “1941/1944“ (091)

Захваљујући традицији позоришног живота, јаком глумачком ансамблу, позоришни живот у окупираној Србији је текао доста интензивно. Водећу улогу у српској култури имало је у овим условима Српско народно позориште. Политику Позоришта у условима окупације дефинисао је Јован Поповић, челни човек Позоришта, жигосући раније време и културну политику према позоришту пре рата. Критикујући прошлост славио је будућу обнову позоришта под

фашистичком окупацијом. Руководeћи се сопственим интересима, Немци су улагали одређена средства у обнову разних културних установа. На балетским и музичким представама гостовали су у Београду и немачки уметници, а гостовања немачких група и појединаца била су честа појава и у функцији званичне немачке политике. Поједини уметници Српског народног позоришта гостовали су такође ван земље. Поред Српског народног позоришта појавила су се и друга бројна позоришта у Београду и у унутрашњости окупирани Србије: у Нишу, Крушевцу, итд.

113. ВУЧКОВИЋ, Владимир

Манастир Успенија Пресвете Богородице у Вети / Владимир Вучковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 281-292.

УДК 271.222-523 (497.11) (091)

930.85 : 726.71 (497.11)

Манастир Успеније Пресвете Богородице у Вети према народном предању потиче из византијског периода. Историјски гледано одиграо је духовну, просветну али и национално-ослободилачку улогу, тиме што је био један од центара духовног и моралног препорода народа.

АРХИВСКА ГРАЂА – СВЕДОК ВРЕМЕНА

114. ЂЕНИЋ, Мица

Збирка *Varia* / Мица Ђенић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 293-299.

УДК 930.253 : 352 (497.11 Ниш)

*Приказана је збирка *Varia* која је настала прикупљањем појединачних, разнородних докумената,*

различног садржаја и различитог временског раздобља.

115. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Живот и рад инжењера Милана Јоксимовића у документима Историјског архива Ниш / Невенка Вучковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 301-304.

УДК 624 : 929 Јоксимовић М. : 930.25 (497.11 Ниш)

Милан Јоксимовић (1882-1945), по занимању окружни грађевински инжењер. Каријеру државног службеника обављао је у Врању и Нишу. Био је власник Радње за техничка предузећа и Фабрике за производњу кеса. Обављао је дужност привременог председника Општине нишке (1919-1920). Учесник је балканских и Првог светског рата. Архив је преузео заоставштину Милана Јоксимовића и формирао лични фонд.

116. ЈАНКОВИЋ, Зоран

О нишким посланицима : Српска Народна скупштина – нишки посланици 1908-1912. / Зоран Јанковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 305-310.

УДК 342.53 (497.11) “1908/1912“ (048)

Књигу Српска Народна скупштина од 1908. до 1912. године приредио је Драгиша М. Стојадиновић, народни посланик за Тимочку Крајину, један од неготинских интелектуалаца тога времена, и шеф кинематографске секције на Солунском фронту. Главни део књиге чине фотографије са кратким биографијама Краљевског Дома, затим Владе, Председништва и народних посланика по окрузима и варошима. – Приказ књиге: Српска народна скупштина

: 1908-1912 / средио Драгиша М. Стојадиновић, Београд : Државна штампарија Краљевине Србије, 1911.

117. ЦВЕТКОВИЋ, Слободанка

Искуства на сређивању архивског фонда Народно позориште Дунавске бановине у Пожаревцу 1929-1934. / Слободанка Цветковић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 311-321.

УДК 792 (497.11 Пожаревац) „1929/1934“ (091)
930.253 : 352 (497.11 Пожаревац)

Овим радом смо покушали да дамо предлог како и на који начин се може приступити сређивању фонда, какав је фонд Историјског архива Пожаревац Народно позориште Дунавске бановине у Пожаревцу. С обзиром на значај ове установе, у првом делу рада је дат сажет историјат установе, а у другом су дата искуства приликом архивистичког сређивања и обраде фонда.

118. ЈОВАНОВИЋ, Милорад

Тане Чифтука / Милорад Јовановић // Год. 5, бр. 5 (2007), стр. 323-326.

УДК 821.163.41-34

Илустративан текст о старом Нишу, „има у Ниш јед'н сокак што се вика трговачки... ту је седеја учитељ Таса..“, написан је 1906. године (бр. 1048; 16. децембар 1906., стр. 1-2), у листу Политика. У петом броју „Пешчаника“, поменути чланак је преузет са циљем да се сачува од заборава амбијент и језик старог Ниша.

**СПЕЦИЈАЛНО ИЗДАЊЕ
ПОВОДОМ ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА ИСТОРИЈСКОГ
АРХИВА НИШ**

АРХИВСКА ГРАЂА ОД ИЗУЗЕТНОГ ЗНАЧАЈА

119. СТАНЧЕВСКИ, Иванка

Окружно повереништво за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача Ниш (1944-1947) / Иванка Станчевски // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 29-43.

УДК 930.253 : 341.322.5 (497.11 Ниш) “ 1944/1947“

Велика антифашистичка народно-ослободилачка скупштина Србије донела је 12. новембра 1944. године Одлуку о успостављању Земаљске комисије Србије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача „у циљу утврђивања одговорности, проналажења и предавања суду свих лица која су, у својству окупатора или њихових помагача одговорна за учињене злочине над народом Србије“. Таква комисија за нишки округ формирана је пре завршних борби за ослобођење Ниша – на слободној партизанској територији у селу Липовцу 8. октора 1944. године, а 30. октобра 1944. године је прерасла у Повереништво за утврђивање ратних злочина окупатора и његових помагача. Архивски фонд Окружно повереништво за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача смештен је највећим делом у Архиву Југославије, нешто мањи део налази се у Архиву Србије и Војноисторијском институту у Београду. Историјски архив Ниш чува 2347 предмета са 5188 страница архивске грађе овог фонда издвојене и груписане по срезовима, под сигнатуром КОЗАРА

(Комисија за ратне злочине). Фонд је сређен, микрофилмовањем заштићен и доступан истраживачима.

120. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Комисија за ратну штету - Ниш (1945-1947) / Невенка Вучковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 44-46.

УДК 930.25 : 341.384 (497.11 Ниш) “1945/1947“

Комисија за ратну штету - Ниш основана је 1945. године, на основу наређења Земаљске Комисије за ратну штету – Београд. Иначе, пријављивање ратне штете у Србији отпочело је 25. 06. 1945. године. Среска комисија за ратну штету прикупљала је податке, проверавала и процењивала причињену штету становништву среза од војних и других власти, организација, установа и појединаца оних држава које су биле у ратном стању са Југославијом и њихових помагача, у времену од 6. априла 1941. године до краја рата, док је њен рад престао крајем 1946. године. Хронолошки распон година фонда је 1945-1947. година. Фонд је сређен и микрофилмски заштићен и чине га две кутије списка (Спискови умрлих, погинулих и несталих лица; Пријаве лишења живота или нестанка лица; Доставнице Комисије за ратну штету града Ниша; Спискови пријава ратне штете лишењем живота или нестанком лица).

121. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Комисија за ратну добит – Ниш (1945-1949) / Невенка Вучковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 47-51.

УДК 930. 253 : 352.07 (497.11 Ниш) “1945/1949“
347.234 (497.11) “1945/1949“

Комисија за ратну добит – Ниш је формирана 1945. године на основу Закона о одузимању ратне добити стечене за време непријатељске окупације. Ратном добити сматрао се вишак имовине који је на дан 9. маја 1945. године имало правно или физичко лице преко имовине коју је то лице имало на дан 6. априла 1941. године, под условом да тај вишак потиче из привредне или друге шпекулативне делатности вршене за време рата, у земљи или ван ње, уз искоришћење изузетих ратних прилика и беде народа. Сва наплаћена средства на име ратне добити, преносила су се Фонду за обнову земље и помоћи пострадалим крајевима. Хронолошки распон година фонда је 1944-1949. Фонд се састоји од 8 кутија.

122. БУРОВИЋ, Љиљана

Окружни суд Ниш (1945-1971) / Љиљана Буровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 52-54.

УДК 930.25 : 347.993 (497.11 Ниш) “1945/1971“

По завршетку Другог светског рата, у ослобођеној земљи, поред законодавне и извршне власти, било је потребно организовати и судску власт. У другој половини децембра 1944. године Одлуком Окружног народноослободилачког одбора у Нишу, основан је Окружни народни суд. Назив „Окружни народни суд у Нишу“ био је у употреби до 30. јуна 1948. године, да би поделом територије Народне републике Србије на области, основан Окружни суд области нишке, који је под тим називом радио од 1. јула 1949. до 1. јула 1951. године. Уредбом Президијума Народне скупштине, укида се дотадашњи Окружни суд области нишке, а оснива Окружни суд у Нишу, који под тим називом ради и

данас. Грађа Округног суда у Нишу, примљена је по записницима и сређена је регистратурски. Грађа обухвата период од 1945. до 1971. године и има 100 књига (деловодне протоколе, именике, књиге седница по кривичним другостепеним предметима, књиге обдукија са увиђаја и вештачења и др.), 144 фасцикле и 3 кутије списа (свршених кривичних предмета решавних по жалби, кривична дела малолетних лица, извештаје о раду суда, записнике са седница председника округног суда и финансијску документацију).

123. БУРОВИЋ, Љиљана

Округни Привредни суд Ниш (1954-1964) / Љиљана Буровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 55-56.

УДК 930.253 : 347.998.4 (497.11 Ниш) "1954/1964"

Привредни (трговачки) судови су посебна врста специјализованих судова, који су настали далеке 1807. године и који су током свог постојања мењали свој назив: трговачки судови, арбитраже и привредни судови. У Нишу је септембра 1954. године, дотадашња арбитража за привредне спорове, прерасла у Округни привредни суд, који је бројао пет судија. У тренутку оснивања, територијална надлежност Округног привредног суда у Нишу захватила је подручје срезова: Врање, Лесковац, Ниш, Пирот и Прокупље. Грађа архивског фонда Округни привредни суд обухвата период од 1954. до 1964. године и има 14. кутија. Фонд је сређен регистратурски. Списи садрже: документацију ликвидираних угоститељских, трговинских, грађевинских, занатских и других предузећа; земљорадничких, стамбених и терзијских задруга; самосталних трговинских радњи; решења о ликвидацији и друга ликвидациона документа.

АРХИВСКА ГРАЂА ОД ВЕЛИКОГ ЗНАЧАЈА
(Начелства срезова, општине града, поглаварства)

124. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Начелство среза Бањског - Сокобања (1836- 1915) /
Мирослав Видосављевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 57-65.

УДК 930.253 : 353.5 (497. 11 Соко Бања) “1834/1915“

Архивски фонд Начелства среза Бањског представља најстарији и најбоље сачувани остатак регистратуре сокобањског окружног суда, а од 1839. године сокобањског среског начелства. Фонд је пронађен 1950. године на тавану зграде Милошевог конака у Сокобањи, а грађа обухвата период од 1836. до 1915. године. Историјски архив Ниш преузео је архивску грађу 1951. године у количини од 30 фасцикли и 15 сандука. Фонд је сређен 1957. године и за већину докумената урађена су регеста, сређен је и обрађен по деловодној ознаци. Осим тога, године 1982. одштампан је и Зборник значајнијих докумената. Архивска грађа Начелства бањског обухвата период од 1836-1915. године и има 54. св, 46. кутија, док се списи односе на све сфере живота (културне, просветне, здравствене, привредне, политичке, комуналне...).

125. ПОПОВИЋ, Радмила

Начелство среза Алексиначког - Алексинац (1885-
1914) / Радмила Поповић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 66-69.

УДК 94 (497.11 Алексинац) “1835/1915“

930.253 : 353.5 (497.11 Алексинац) “1885/1914“

Начелство среза Алексиначког, Окружја бањског (Сокобања), основано је Сретењским уставом 1835.

године и Милошевим законом од 1836. године. Начелство среза Алексиначког радило је до 1915. године, тј. до окупације бугарске војске у Првом светском рату. Архивска грађа овога фонда састоји се из непотпуних списа од 1885. до 1914. године (1.омот). Списи садрже: Записнике са зборова села о израженој жељи о регруписивању општина, спискове власника имања и гласача, уговоре о закупу државних добара, уверења о исплаћеним рачунима и добијеном новцу из благајничке касе, судске пресуде о учињеним штетама и деобама домаћинства, реверсе, квите и друго.

126. ПОПОВИЋ, Радмила

Начелство среза Нишког – Ниш (1883-1915) / Радмила Поповић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 70-73.

УДК 94 (497.11 Ниш) “1878/1915“

930.253 : 353.5 (497.11 Ниш)“1878/1915“

Одмах по ослобођењу крајева јужне Србије од Турака 1878. године, Врховна команда и канцеларија члана владе при Врховној команди за управљање новоослобођеним пределима пресељена је из Алексинца у Ниш. Ниш је постао главно административно-економско и политичко средиште југоисточне Србије. Крајем 19. и почетком 20. века Нишки срез се налазио у периоду многих економских промена: у њему се стварају крупни земљишни поседи, док многе занатске и еснафске радњице прерастају у фабрике (срез је имао рудник угља, болницу и бањско лечилиште). За културну историју у Нишком срезу треба споменути и оснивање прве штампарије 1883. године. Поред штампарства јавља се и издавачка делатност. Први листови били су „Нишки весник“ и „Нишке новине“. Архивска грађа садржи некомплетне предмете, јер недостају поједини

документи тј. списи у оквиру предмета за године: 1883, 1886, 1889, 1891-1893, 1895, 1896, 1898-1904, 1906-1912, 1914 и 1915.

127. КАРАБАШЕВИЋ, Невена

Начелство среза Сврљишког - Сврљиг (1916-1944) / Невена Карабашевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 74-76.

УДК 930.253 : 353.5 (497.11 Сврљиг) "1916/1944"

Фонд „НАЧЕЛСТВО СРЕЗА СВРЉИШКОГ - СВРЉИГ“ чине документа од ослобођења Сврљига 1918. године када је и установљено Начелство среза Сврљишког, Округа нишког. Осим тога, фонд поседује нека документа из периода од 1916. године, када је Сврљиг био под бугарском окупацијом, па су из тог разлога граничне године од 1916. до 1944. Уређење среза и среске самоуправе било је регулисано законом (Закон о општој управи и обласној и среској самоуправи из 1922. године). Архивска грађа се односи на : предузимање мера за заштиту здравља и спречавање ширења разних епидемија, школовање деце погинулих ратника, прекршаје и казне, награде и премештање службеника, јачање одбрамбене моћи земље, као и на финансијску документацију.

128. РАНКОВИЋ, Марина

Начелство среза Ражањског (1919-1941) / Марина Ранковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 77-83.

УДК 930.253 : 353.5 (497.11 Ражањ) "1919/1941"

Ослобођењем Ражња, октобра 1918. године, успостављено је Начелство среза Ражањског округа Крушевачког, са седиштем у Ражњу. Фонд Начелство

среза Ражањског преузет је 1964. године од Станице милиције у Ражњу и заведен у Књигу пријема под бројем 276. Архивска грађа фонда садржи: записнике са седница среског одбора и среске Скупштине, извештаје, препоруке, наредбе, спискове сумњивих, расписе, потернице за криминалцима, захтеве, молбе, судске предмете, кривичне испите, уверења о имовном стању, пуномоћја, дозволе, предрачуна прихода и расхода, разну финансијску документацију, признанице, овлашћења, протоколе процене, полицијске увиђаје, уговоре, реферате чувара шума, разне пријаве, саслушања и пресуде, оптужнице, тужбе, објаве, статистичке податке, тапије, евиденције страних држављана и комуниста, а у највећој мери – преписку.

129. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Општина града Ниша - Ниш (1888-1915) / Невенка Вучковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 84-87.

УДК 930.253 : 352.07 (497.11 Ниш) "1888/1915"

На основу Закона о уређењу Управе града Ниша из 1892. године, град Ниш, у управном погледу, има засебну управу, а као општина, у самоуправном погледу, потчињен је Окружном одбору топличког округа. Дана 28.2.1896. године, изменом Закона о административној подели Србије, укинута је управа града Ниша, а општина нишка је издвојена из састава топличког округа. Општинске послове у граду Нишу вршили су: општински суд, одбор и скупштина. Општина је престала са радом 5. новембра 1915. године, када је уследила окупација бугарске војске. Фонд обухвата следеће године: 1888; 1908; 1909; 1914; 1915. године и састоји се од 1 књиге и 1 кутије.

130. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Градско поглаварство Ниш (1919-1944) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 88-91.

УДК 930.253:352(497.11 Ниш) “1919/1944“

Ослобођењем Ниша 12. октобра 1918. године, по старој административној подели, почела је са радом Општина нишка. За председника општине именован је Петар Станковић, иначе и председник општине у време рата. Законом о градским општинама из 1934. године одређена је организација и надлежност општина и извршена промена назива у Градско поглаварство. Овим законом престали су да функционишу општински суд и општински одбор. Њихова надлежност пренета је новим органима, градском већу и председнику Градског поглаварства. Архивска грађа Градског поглаварства обухвата период од 1919. до 1944. године и то: документа комисије за репарацију на име ратне штете; пројектну документацију: за изградњу, доградњу и адаптацију државних и приватних зграда; коловоза, тротоара, регулацију улица, тргова и речних корита; регистре улица и спискове кућевласника града Ниша из 1931. године; експропријацију земљишта приватних лица и државних имања у циљу спровођења регулационог плана града Ниша; уговоре о купопродаји непокретности; тапије и др документацију.

131. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Народни одбори срезова Алексиначког, Белопаланачког, Заплањског, Ражањског, Сврљишког и Сокобањског (1944-1955) / Бобан Јанковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 92-96

УДК 930.253 : 352.07 (497.11) “1944/1955“

У првој половини 1944. године Главни народноослободилачки одбор Србије издао је низ прописа за формирање народних одбора. У периоду од септембра до октобра 1944. године на ослобођеној територији основани су срезови: Алексиначки са седиштем у Алексинцу, Белопаланачки са седиштем у Белој Паланци, Заплањски са седиштем у Гаџин Хану, Ражањски са седиштем у Ражњу, Сврљишки са среским седиштем у Сврљигу и Сокобањски са среским седиштем у Сокобањи.

132. БУРОВИЋ, Љиљана

Скупштина среза Ниш (1944-1967) / Љиљана Буровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 96-100.

УДК 930.253 : 352.07 (497.11 Ниш) “1944/1967“

Срески народно-ослободилачки одбор за срез Нишки формиран је на оснивачкој скупштини 5. октобра 1944. године у селу Крављу. Задаци одбора били су: мобилизација људства за ослобађање наше земље, пружање материјалне помоћи народноослободилачкој војсци, установљење народне милиције, обнова привредног и културног живота и изградња нове Демократске Федеративне Југославије. Уставним законом о укидању срезова у НРС 1966. године Скупштина среза Ниш престала је са радом 31. марта 1967. године, преносећи послове у надлежност скупштинама општинама: Ниш, Алексинац, Бабушница, Бела Паланка, Блаце, Гаџин Хан, Димитровград, Дољевац, Житорађа, Куришумлија, Мeroшина, Пирот, Прокупље, Ражањ, Сврљиг и

Сокобања. Фонд Скупштина среза Ниш обухвата период од 1944. до 1967. године и садржи књиге и списе. Архивска грађа (списи), смештена је у 1147 кутија, а накнадно пронађена и сређена архивска грађа је смештена у 78 нових кутија и прикључена фонду.

133. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Срески одбор Социјалистичког савеза радног народа среза Ниш (1946-1967) / Невенка Вучковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 100-104.

УДК 930.253 : 329.71 (497.11 Ниш) “1946/1967“

Социјалистички савез радног народа Југославије израстао је из Народног фронта, у самим народним масама, на иницијативу и под руководством Комунистичке партије Југославије, као прогресивни покрет повезивања свих демократских снага: радничке класе, сељаштва, напредне интелигенције и других радних слојева, на платформи борбе против фашизма, за социјална и политичка права радних људи за демократизацију земље и јачања њених одбрамбених способности. Датум оснивања Среског одбора ССРН за срез Ниш може се повезати са датумом оснивања Среског народноослободилачког одбора за срез Ниш 4. и 5. октобра 1944. године, у селу Крављу код Ниша, а отпочео је са радом у ослобођеном Нишу 26.12.1944. године, и имао укупно 12. чланова. Срески одбор ССРН за срез Ниш, на основу Статута Социјалистичког савеза радног народа Србије и Одлуке Извршног одбора Републичке конференције ССРН, престао је са радом 31.3.1967. године. Улога и место Среског одбора ССРН-Ниш, огледа се у координацији рада са друштвено-политичким и другим организацијама на нивоу среза по свим важним привредним и друштвено-политичким

питањима. Фонд је преузет од Ликвидационе комисије Среског одбора ССРН Ниш и сређен архивистички, према садржају докумената и материји. Хронолошки распон грађе у фонду је 1946-1967. година и има 18 књига и 68 кутија.

134. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Савез синдиката Југославије - Среско синдикално веће Ниш (1945-1967) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 105-109.

УДК 331.105.44 (497.1) (091)

930.25 : 331.105.44 (497.11 Ниш) "1945/1967"

Појава синдиката везана је за процес буђења класне свести радника и развоја радничког покрета. При крају Другог светског рата, децембра 1944. године, док су се водиле последње борбе за ослобођење земље, почела је да се остварује давна замисао радничке класе – обнављање радничких синдиката. Дана 8. јануара 1945. године, обновљена је синдикална организација у Нишу. Среско синдикално веће (ССВ) престаје да постоји као руководство Савеза синдиката среза Ниш, са 15. јулом 1967. године. Архивска грађа фонда обухвата период од 1945-1967. године (38 књига и 170 кутија). Врсте списа: извештаји о раду среског и општинских синдикалних већа и подружница; записници са седница: председништва општинских синдикалних већа, пленума и скупштина ССВ-а; кадровска евиденција руководства; програми и анализе; информације о спроведеним изборима у синдикалним подружницама; записници са заједничких саветовања ССВ-а; нормативна акта; финансијска документација и остало.

135. ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали

Савез омладине Србије – Срески комитет – Ниш (1956-1967) / Натали Величковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 110-112.

УДК 930.25 : 329.78 (497.11 Ниш) “1956/1967“

„Савез омладине Србије – срески комитет Ниш“ основан је 1944. године са територијалном надлежношћу на подручју среза Нишког. Фонд је имао називе: Срески комитет УСАОС до 1946. године, Срески комитет народне омладине до 1963. године и Савез омладине Србије – срески комитет Ниш. Ликвидиран је 1966. године са укидањем Скупштине среза Ниш. Граничне године фонда су 1956-1967. Архивска грађа (11 књига и 14 кутија) садржи: записнике, планове рада, разне анализе, извештаје, статистичке податке, финансијску документацију, податке о саставу Среског комитета и његовој активности, непотпуне платне спискове; деловодне протоколе, регистре чланова СКОЈ – а, дневник задужења чланарине.

136. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Савез удружења бораца НОР-а среза Ниш (1947-1967) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 113-116.

УДК 930.25 : 329.75 (497.11 Ниш) “1947/1967“

Савез бораца НОР-а Југославије, основан је на иницијативу Јосипа Броза-Тита септембра 1947. године у Београду, као општа југословенска организација са циљем очувања тековина НОР-а, развијања традиција НОБ-а и оживљавања успомена на борбе и хероје рата. Исте године, 21. децембра, на

оснивачкој скупштини у Нишу, основан је срески одбор Савеза учесника НОР-а за срез Нишки. Фонд је преузет од ликвидираног Савеза удружења бораца НОР-а среза Ниш. Сређен је по принципу пертиненције-класификације према садржају докумената. Преузета документа за период од 1947. до 1967. године чине: приступнице у чланство, записници, извештаји о раду, табеларни прегледи, реферати, евидентни листови деце палих бораца и чланова савеза, планови рада, нормативна акта, подаци о писцима хроника, материјали секција и комисија, спискови чланова савеза, спискови лица интернираних, грађа општинских и месних одбора СУБНОП-а и остала документација. Од књига фонд поседује: матичну књигу, записнике извршног одбора, записнике комисија, деловодне протоколе и финансијске књиге.

137. ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали

Савез ратних војних инвалида Србије - Обласни одбор за област Нишку – Ниш (1949-1950) / Натали Величковић // Год. 6. бр. 6 (2008), стр. 117-122.

УДК 930.253 : 355.1-058.65 (497.11 Ниш) “1949/1950“

Извршни одбор Главног одбора Савеза РВИ Србије, својом одлуком бр. 1791 од 22. октобра 1949. године, донео је решење Обласног одбора Савеза РВИ Србије за област нишку са седиштем у Нишу. Савез је друштвено политичка организација у коју се удружују ратни војни инвалиди, породице палих бораца, породице умрлих РВИ и мирнодопски војни инвалиди. Старање о васпитању, школовању и развоју деце палих бораца, подизање и очување гробова и спомен – плоча палих бораца у НОР-у су само неки од задатака Савеза. Обласни одбор престао је са радом 1. јула 1950. године

када је, одлуком виших органа, расформиран. Грађу чине 2 књиге и 3 кутије списа. Углавном је већина грађе из 1950. године, а незнатно из 1949. године. Фонд је сређен архивистички, и поред свих прилога, урађен је сумарни инвентар.

138. ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали

Удружење ратних војних инвалида - Окружни одбор Ниш (1933-1947) / Натали Величковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 123-125.

УДК 355.1-058.65 : 061.23 (497.1)(091)

930.253 : 355.1-058.65 (497.11 Ниш) "1933/1947"

Удружење ратних војних инвалида основано је после Првог светског рата. У току Другог светског рата удружење није радило. „Удружење РВИ Србије – окружни одбор Ниш“ конституисано је 1945. године. У току 1946. године носио је назив „Удружење ратних инвалида – Окружни одбор Ниш“, затим „Окружни одбор Ниш“, а касније „Окружни одбор РВИ Ниш“ под којим је и престао са радом 1947. године. Грађа фонда обухвата период од 1933. до 1947. године и има једну кутију. Списи обухватају период од 1946. до 1947. године и садрже: спискове личних и породичних инвалида; спискове лакших инвалида од 20% до 50% неспособности; спискове запослених инвалида; спискове личних и породичних инвалида, који су незапослени; карактеристике службеника; решења инвалидности и др. Од књига фонд садржи књигу чланских улога личних и породичних инвалида, књиге благајне, као и књигу аманетника. Фонд обухвата период од 1933. до 1947. године.

139. КАРАБАШЕВИЋ, Невена

Обласни комитет народне омладине Србије Ниш (1949-1952) / Невена Карабашевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 126-128.

УДК 930.25 : 329.71 (497.11 Ниш) "1949/1952"

Избор Обласног комитета НО Србије, за Ниш, извршен је на обласној конференцији одржаној 17.06.1949. године, под називом „Обласно поверенство ЦКНО Србије за нишку област“. Наредне године, 1950. је променио назив у „Народна омладина Србије – обласни комитет Ниш“. Улога обласног комитета је била врло значајна, зато што је био носилац друштвено-политичког и културног живота и рада омладине у читавој области. У циљу спровођења децентрализације и проширења локалне самоуправе укинута су области у Србији, 1951. године. По тој основи, укинут је и Обласни комитет Ниш у децембру 1952. године. Фонд има 8 књига, 2 свеске и 34 кутије. Грађа садржи: записнике, одлуке, извештаје, упутства, материјале са одржаних саветовања и пленума, анализе и информације о раду средњих и градских комитета, статистичке извештаје, планове рада, упитнике, спискове чланова и њихове карактеристике, преписку са централним комитетом, као и финансијска акта (завршне рачуне, извештаје, предлоге буџета, платне спискове, персоналије).

140. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Главни одбор Црвеног крста Србије – Окружни одбор Ниш (1929-1947) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 129-133.

УДК 930.253 : 614.855 (497.11 Ниш) "1929/1947"

Нишки одбор Црвеног крста основан је 7. јануара 1878. године као огранак Српског друштва Црвеног крста. У току свог рада и постојања често је мењао називе. Године 1929. радио је под називом „Моравски бановински одбор Црвеног крста“, док је задња промена назива уследила априла 1947. године у „Главни одбор Црвеног крста Србије-окружни одбор Ниш“, под којим је и ликвидан исте године. Нишко друштво Црвеног крста имало је задатак да учествује у свим акцијама за пружање помоћи пострадалима, залаже се за хигијенско просвећивање и чување здравља, брине о сиромашним заробљеничким породицама, болесницима, немоћнима, посебно у данима Другог светског рата. Фонд чини 118 књига (1935-1944) и списи (записници са седница годишњих скупштина, материјали о оснивању општинских и среских одбора Црвеног крста; извештаји о раду среских и општинских одбора, извештаји о течајевима за добровољне болничарке, о раду подмлатка и прослави недеље Црвеног крста; спискови чланова друштва, предлози за одликовања; подаци о ратним заробљеницима и несталим лицима у рату; нормативна акта; спискови избеглица и преписка за пружање помоћи; финансијска документација; прогласи, плакати и фотографије) од 1929. до 1947. године.

БАНКЕ, НОВЧАНИ ЗАВОДИ, ПРИВРЕДНА ПРЕДУЗЕЋА

141. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Окружна банка Ниш (1907-1946) / Ивана Јовановић
// Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 134-136.

УДК 336.7 (497.11)(091)

930.25 : 336.7 (497.11 Ниш) "1907/1948"

Окружна банка у Нишу основана је 6. новембра 1907. године. Њен првобитни назив био је Друга балканска банка, док је назив Окружна банка установљен 1909. године, под којим је представљала акционарско друштво основано по одредбама закона о акционарским друштвима, а решењем Министарства финансија 1948. године је ликвидирана. Фонд је примљен 1952. године у Архив Ниша. Грађа обухвата период од 1907. до 1946. године и садржи 29. књига и 5 кутија списка (правила, записнике акционара, годишње извештаје, преписку и др.). Документа су на немачком, бугарском и српском језику.

142. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Нишка задруга Ниш (1908-1948) / Мирослав Видосављевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 137-142.

УДК 930.25 : 336.7(497.11 Ниш) "1888/1948"

Нишка задруга основана је 1888. године под називом Нишка задруга за међусобно помагање и штедњу. Она је прва приватна банкарска организација у Нишу, основана као задруга. После Другог светског рата Нишка задруга није добила дозволу за обнову рада, већ је ликвидирана 1947. године. Архивски фонд Нишке задруге је примљен 1953. године (књига улазног инвентара бр. 56.), регистратурски је сређена архивска грађа, а књиге су обрађене и пописане. Фонд се састоји претежно од књига и нешто аката. Датум најстаријег акта је 29.02.1924. године, а датум последњег списка је 01.07.1948. године. Грађа фонда је

непотпуна и обухвата период од 1908 до 1948. године и има 10 књига и 1 кутију.

143. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Моравска финансијска дирекција Ниш (1928-1944) / Невенка Вучковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 143-145.

УДК 930.25 : 336.132.11(497.11 Ниш) “1928/1944“
336.132.11(497.11)(091)

На основу Уредбе о организацији финансијске структуре и службе, 9. октобра 1928. године је формирана Нишка финансијска дирекција са седиштем у Нишу. Формирањем Моравске бановине 1929. године Нишка финансијска дирекција мења назив у Моравска финансијска дирекција и под њим послује све до краја свог пословања тј. до 1944 године. Фонд је преузет 1952. године (књига пријема бр. 56). Грађа у фонду је непотпуна, састоји се из делимично сачуваних књига (контролник кредита, депозитни партијалник, државни дневник и остале финансијске књиге), док списи нису сачувани, јер је зграда Дирекције срушена у току бомбардовања Ниша 1944. године.

144. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Кредитно информативни биро – трговачки обавештајни инкасо завод Београд: Експозитура Ниш (1932-1941) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6, стр. 146-148.

УДК 930.253 : 336.773(497.11 Ниш) “1932/1941“

„Кредит информ, трговачки обавештајни и инкасо завод Београд“ отпочео је са радом 1928. године у Београду. Један од иницијатора оснивања завода био је

Миодраг Марковић, који се школовао у иностранству и стечено искуство искористио за оснивање завода. Пошто је Кредитно информативни биро пословао на територији целе Југославије, па и у Нишу, где је основан 1932. године, део архивске грађе која се односи на територију нишког региона, откупљен је од приватника Миодрага Марковића из Београд 1967. године. Фонд је сређен и сачињен именски регистар тражилаца кредита. Архивска грађа је пописана по местима и сложена по азбучном реду корисника у 12 кутија.

145. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Нишка акционарска штедионица – Ниш (1935-1948) / Мирослав Видосављевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 149-153.

УДК 930.25 : 336.722(497.11 Ниш) “1884/1948“

Нишка акционарска штедионица је прва приватна банкарска организација и прво акционарско друштво у Нишу. Основана је 1884. године од стране богатијих трговаца, занатлија, угоститеља и људи других занимања. После Другог светског рата Нишка акционарска штедионица није добила дозволу за наставак рада, већ је ликвидирана решењем Министарства финансија 1948. године. Сачувани делови фонда, које је предала ликвидациона комисија, састоји се из непотпуних књига за период 1935-1939, као и 1946-1948. Фонд обухвата 8 књига.

146. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Безимено друштво за експлоатацију Алексиначких рудника у Алексинцу (1903, 1912-1946) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 154-157.

УДК 622.272 (497.11 Алексинац) (091)

930.253 : 622.272(497.11 Алексинац) “1903/1946“

Давне 1883. године, власник алексиначке пиваре Јован Апел и београдски лекар Ђорђе Димитријевић, затражили су од државе и добили повластицу звану „Краљевац“ да на површини од 950 хектара могу испитивати и експлоатисати рудно благо. На угљенокопима у 1903. години било је упошљено 227 радника, од којих су 15 били странци. У току Првог светског рата рудник експлоатишу аустро-немачке окупационе власти. За време Другог светског рата немачке окупационе власти су постигле споразум са представницима Безименог друштва о коришћењу произведеног угља. Архив поседује 20 кутија архивске грађе, фонд „Безимено друштво за експлоатацију Алексиначких рудника“, које садрже: документацију о уступању, откупу и давању под закуп земљишта приватних лица за изградњу рудника и експлоатацију угља; извештаје о производњи, броју упуслених и продаји угља; планове за изградњу рударског окна, несреће на раду; спискове запослених радника и странаца; преписку са управом рудника у Белгији; финансијска документа и друга акта. Део докумената је на француском језику.

147. БУРОВИЋ, Љиљана

Млин Окружне банке Ниш (1915-1946) / Љиљана Буровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 158-160.

УДК 930.253 : 664.7(497.11 Ниш) “1915/1946“

Окружна банка Ниш је уложила свој капитал у изградњу аутоматског млина, који је са мељавом отпочео 1912. године. У време Првог светског рата и бугарске окупације млин је претрпео велике штете. Године 1919. обновљен је рад млина, али са смањеним капацитетом. Млин је са краћим прекидима радио до 1941. године, када су окупатори просторије млина користили за смештај својих трупа. По ослобођењу Ниша због великог оштећења на електричним инсталацијама и машинама, млин није радио до априла 1945. године, а у власништву Окружне банке је остао до национализације привредних предузећа 1946. године. Фонд је преузет 1952. године и регистратурски је сређен. Архивску грађу фонда чине финансијске књиге (1922-1946) и списи (1915-1946), и то: правила Окружне банке, годишњи биланси, спискови и подаци о броју запослених, извештаји о годишњој производњи, опреми, залихама, разна преписка и сл.

148. ЂУРОВИЋ Љиљана

Удружење индустријалаца у Нишу (1919-1947) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 161-164.

УДК 338.45 (497.11)(091)

930.25 : 338.45(497.11 Ниш) "1919/1947"

Удружење нишких индустријалаца основано је 11. августа 1911. године, на основу члана 96 Закона о радњама из 1910. године. По завршетку Првог светског рата, нишка индустријска предузећа су била у веома тешком положају. Опустошена и опљачкана, без довољно сировина, радила су са малим капацитетом производње. Заузимањем Ниша, 9. априла 1941. године, Удружење престаје са радом, али одлуком окупационих власти оно наставља са радом до 1947. године.

Архивска грађа овог фонда обухвата период од 1919. до 1947. године. Од књига поседује: записнике, опште деловодне протоколе и књиге благајне, а од списа: протоколације индустријских предузећа; уверења о ратној штети, капацитету производње, кредитима индустријалаца; извештаје о стању нишке индустрије; спискове чланова удружења; учешће на домаћим и страним сајмовима; спискове предузећа која извозе робу у страним земљама; отварање Стручне продужне школе у Нишу; извештаје о раду Удружења; разне циркуларе и преписку са Индустријском комором у Београду.

149. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Фабрика коже “Бука Динић” – Ниш (1946-1964) / Невенка Вучковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 165-169.

УДК 675 (497.11 Ниш) (091)

930.253 : 675 “1946/1964“ (497.11 Ниш)

Фабрика коже „Бука Динић“ – Ниш, пословала је као предузеће приватног карактера, све до 1945. године када је извршена конфискација. Ова фабрика основана је од стране Нишке трговачке банке 1910. године, као приватна радионица за прераду тешке сирове коже за ђон и масну карину, највећим делом намењене за војне потребе. После национализације, Фабрика је наставила прераду искључиво ђонске коже и боксова, под називом Фабрика коже „Асен Балкански.“ Влада Н.Р.С. донела је решење о спајању државних предузећа Фабрика коже „Асен Балкански“ из Ниша и „Балкан“ – Фабрика гумених производа у Нишу. Предузеће је наставило рад под називом: Фабрика коже и гумених производа „Бука Динић“. Предмет пословања овог предузећа био је прерада коже и производња гуме

робе. Архив је преузео део грађе од Фабрике 1972. године (књ. пријема бр 532). Фонд је сређен архивистички, према садржају предмета. Хронолошки распон грађе је 1946-1964. год. и садржи 70 књига и 45 кутија.

150. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Фабрика машина и ливница Пејић, Стефановић и компанија у Нишу (1932-1945) / Невенка Вучковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 170-174.

УДК 930.25 : 621.74 (497.11 Ниш) “1932/1945“

Дезинфекциона станица формирана у Нишу 1915. године, после ослобођења претворена је у машинску радионицу Драгомира Пејића, а 1921. године прерасла је у фабрику машина и ливницу Пејић, Стефановић и компанија. За време окупације 1941-1944. године, преорјентисана је на ливење немачких оштећених делова. Фабрика машина и ливница Пејића, Стефановића и компаније, дочекала је ослобођење. Због сарадње са окупатором 62% вредности фабрике је конфисковано, 12% поклоњено, док је браћи Стефановић припало 26%. Документација Ливнице ПЕС и компанија у Нишу састоји се претежно од пореских аката и планова о доградњи механичке радионице из 1937. године. Међутим, постоје и две главне књиге за период 1934-1936, као и 1938-1940. Непотпуна грађа се односи на период од 1932. до 1945. године. Материјал је сређен по годинама, печатиран, нумерисан и сложен у једну кутију.

151. ЦВЕТКОВИЋ, Мирјана

Рудник мрког угља „Јелашница“ у Јелашници код Ниша (1944-1968) / Мирјана Цветковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 175-179.

УДК 622.272 (497.11 Јелашница) (091)

930.253 : 622.272 (497.11 Јелашница) "1944/1968"

Рудник мрког угља први пут је пронађен на југоисточном делу села Јелашнице, на улазу јелашничке клисуре, на месту „Ждрело“, на имању Алексе Вујића. Концесију за експлоатацију рудника добило је акционарско друштво из Белгије које је 1908. године отворило рудник. За време Првог светског рата рудник није радио, али већ 1916. године Немци су вршили мању експлоатацију рудника. У периоду Другог светског рата, од 1942. до 1946. године, производња је увећана, јер је рудник радио за немачку ратну привреду. Конфискација рудника је извршена после ослобођења. Ликвидација рудника мрког угља „Јелашница“ у Јелашници је одређена решењем СО Ниш бр. 9514/67 од 5. априла 1967. године, док је ликвидациони поступак завршен 1968. године. Фонд је преузет од Ликвидационе комисије 1970. године. Грађа је смештена у 26 кутија. Фонд садржи 52 повеза и 82 књиге. Грађа обухвата период од 1944. до 1968. године, а садржи контролне листове досијеа радника, личне картоне, карте, мапе, записнике, деловодне протоколе и пратећу преписку.

ЗДРАВСТВЕНЕ УСТАНОВЕ

152. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Клиничка болница Ниш (1915, 1918-1971) /
Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 180-184.

УДК 614.2 (497.11) (091)

930.253 : 614.2 (497.11 Ниш) „1915/1971“

После ослобођења од Турака основана је Војна болница, а три године касније 1881. основана је у Нишу и грађанска болница под називом Окружна болница, која је радила у приватној кући. Први управник ове болнице био је први дипломирани лекар у Нишу др Антон Зајичек. Године 1910. саграђена је наменска зграда за болницу. У току свог постојања и рада Болница је мењала називе тако да је од 1915. до 1922. године радила под називом Нишка окружна болница првог реда, док је назив Клиничка болница Ниш уследио 1965. године. У 1971. години створена је Заједница клиника, института и завода. Грађа фонда обухвата период од 1915. до 1948. године, као и од 1953. до 1971. године. Поседује књиге: примљених и отпуштених болесника, деловодне протоколе, књиге наредби, евиденције болесника, књиге месечних извештаја, књиге аманета, пријављених оболелих лица, контролних особља, књигу стања болесника, књиге пријема, лекова, финансијске књиге и др.

153. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Среска болница у Сврљигу (1919-1944) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 185-187.

УДК 930.253 : 614.2 (497.11 Сврљиг) "1919/1944"

Среска болница у Сврљигу саграђена је 1910. године, а назив „бановинска“ носи од 1929. године, када је Краљевина Југославија административно подељена на девет бановина. Од почетка свога рада Среска болница располагала је искусним лекарима, међу којима је било и странаца. Тако је 1928. године управник Среске болнице био руски лекар Стеван Михајловић Пархоменко, који је уједно и био житељ Сврљига и остао на дужности до своје насилне смрти тј. до 1931.

године. Среска болница у Сврљигу престала је са радом 1953. године конституисањем „Дома народног здравља“ у Сврљигу. Грађа фонда обухвата период од 1919. до 1944. године и чине га књиге (деловодни протоколи болнице; деловодни протоколи болесника; књиге наредбе лекара; књиге инвентара; лекарски дневници; годишњи и месечни извештаји болнице; финансијске књиге; књига издавања хране; амбулантна књига; књиге рецепата и др) и списи (извештаји о кретању и стању болесника и раду болнице; протоколи пријема болесника; упути за болницу; историје болести; списак заразних и паразитарних болести и др.).

154. ЂУРОВИЋ Љиљана

Завод за здравствену заштиту Ниш (1919-1975) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 188-191.

УДК 614.39 (497.11) (091)

930.25 : 614.39 (497.11 Ниш) “1915/1975“

У провинцијској средини у Нишу, основан је и отворен 7. јуна 1900. године Пастеров завод, као војна установа овог типа, чиме је зачет нов профилактичко стручни, а затим и научноистраживачки рад у Србији у области медицине. После Првог светског рата, Пастеров завод у Нишу ради као цивилна установа са управником др Герасимом Аливизатосом. После Другог светског рата некадашњи Пастеров завод у Нишу наставио је рад под називом Хигијенски завод, који је 1961. године промењен у Завод за здравствену заштиту Ниш. Архивску грађу фонда од 1919. до 1975. године чува Архив и њу чине: књиге (записници са седница органа управљања, регистри одељења, деловодни протоколи, књига лечених од полних заразних болести, књиге евиденције заразних болести, контролници особља,

инвентарне књиге), списи (вакцинације и лекарски прегледи, појаве инфективних болести и епидемија, отварање дечијих опоравилишта, боравишта и ђачких кухиња, активности здравствене пропаганде), пројектна документација (о изградњи домова здравља, здравствених станица, диспанзера за жене и децу), као и персонална и финансијска документација и др.

155. ЦВЕТКОВИЋ, Мирјана

Неуропсихијатријска болница Горња Топоница (1925-1960) / Мирјана Цветковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 192-198.

УДК 930.25 : [614.2 : 616.89 (497.11) „1925/1960“

Неуропсихијатријска болница изграђена је на имању краља Милана Обреновића, које је купио од чувеног Косте Грка. После смрти краља Милана и сина краља Александра, краљица Наталија је одлучила да 1911. године земљишни комплекс, од око 86 хектара, прода српској држави за 100.000 динара. Купљено земљиште је наменски уступљено санитарском одељењу Министарства унутрашњих послова ондашње Србије за подизање болнице за душевно оболеле. Актом број 731 Министарство финансија – Генерална Дирекција Државних Добра је доставила записник о потреби да се државно имање у Топоници код Ниша целокупно уступи Министарству народног здравља за подизање болничких павиљона за болницу душевних болести. Затим, Министарство народног здравља актом број 11029 од 30. марта 1926. године доноси Одлуку да се новоподигнута болница за душевне болести у Топоници отвори и иста разврста у Болницу за дешевне болести I реда. Иначе, Државна болница за душевне болести у Горњој Топоници имала је и посебан павиљон „Вила

Топоница“ специјално опремљен за смештај и хоспитализацију принца Ђорђа Карађорђевића који је 9. јуна 1926. године, као први пацијент, превезен возом Београда у Горњу Топоницу где је боравио до априла месеца 1941. године. Садржина архивске грађе овога фонда, која се чува у Архиву, се углавном односи на расписе и преписку са Министарством за народно здравље и сродним болницама. Свеу преписку прати и финансијска документација. Уз ову врсту архивске грађе налази се и архивска грађа која показује рад здравствених радника Болнице са болесницима тј. пацијентима. Она се налази у свескама које су дате у списку књига са називом „јутарњи извештај“.

ПРОСВЕТНЕ УСТАНОВЕ

156. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Државна мешовита грађанска школа града Ниша (1938-1944) / Ивана Јовановић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 199-201.

УДК 930.25 : 373.5.046.12 (497.11 Ниш) „1937/1945“

Један од фондова од изузетног значаја из области образовања јесте „Државна мешовита грађанска школа града Ниша“. Ова образовна установа основана је одлуком Министарства просвете 1937. године. Школовање је трајало 4 године, у рангу ниже средње школе. Ученике је припремала за трговину, занатско-индустријска или пољопривредна занимања, пружајући им практична знања. Ученици и ученице су по завршеној грађанској школи имали права да наставе своје школовање кроз све стручне школе. Пријемни испит се није полагао. У први разред уписивали су се ученици који су завршили 4. разред основне школе.

Државна мештовита грађанска школа била је смештена у згради школе „Свети Сава“ код Саборне цркве. Одлуком Министарства просвете из 1945. године расформирана је Државна мештовита грађанска школа, а ученици су припојени Другој мушкој гимназији у Нишу. Фонд грађанске школе преузет је од управе Друге мушке гимназије 1948. године, сређен је и садржи укупно 8 књига (уписнице) и једну кутију. Архивска грађа обухвата период од 1938. до 1944. године. Архива садржи службеничке листове, сведочанства, преписку, објаве, молбе, пријаве итд.

157. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Средња позоришна школа „Добрица Милутиновић“ у Нишу (1948-1953) / Миљана Ђорђевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 202-204.

УДК 930.25 : [373.5 : 792.028 (497.11 Ниш) “1948/1953“

Одлуком Министарства просвете Народне републике Србије 25. августа 1948. године отворена је Позоришна школа у Нишу са одељењем за глуму. Школа је имала ранг средње школе, а школовање у одељењу за глуму трајало је три године. Основни задатак школе био је стварање квалификованог позоришног кадра глумаца и припрема за високо уметничко образовање у позоришним академијама. Школа је уписивала свршене ђаке ниже гимназије или са завршеном седмогодишњом школом и радила у згради Народног позоришта где је добила једну учионицу и једну канцеларију, а намештај је привремено позајмљен из Народног позоришта. Школа је одшколовала једну генерацију дипломираних глумаца и одлуком Савета за просвету и културу, године 1953. припојена је Средњој позоришној школи у Новом Саду. Фонд Позоришне школе је преузет 1953.

године, а архивска грађа обухвата период од 1948. до 1953. године. У Историјском архиву у Нишу чувају се следеће књиге: записници Наставничког већа и пријемних испита, општи деловодни протоколи, уписнице, финансијске књиге, дневници школског рада. Списи Средње позоришне школе Добрица Милутиновић садрже: кратак летопис школе, извештаје, персонална документа ученика и наставника, наставне планове и програме рада, финансијска документа, преписку са Министарством просвете, Саветом за просвету и др.

158. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Виша педагошка школа у Нишу (1948-1974) / Миљана Ђорђевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 205-206.

УДК 930.25 : [378 : 37 013 (497.11 Ниш) "1948/1974"

Виша педагошка школа у Нишу прва је високошколска установа у Нишу, уједно и „прва и једина виша школа у Србији јужно од Београда“. Министарство просвете је 1948. године отворило Одлуком бр. 52246 од 01.09.1948. године Вишу педагошку школу у Нишу. Од оснивања до укидања Више педагошке школе (25 година) у матичној школи дипломирала су 6553 редовна и ванредна студента. Скупштина Србије је укинула ВПШ 1971. године, преносећи основна и друга средства, као и права и обавезе на Филозофски факултет у Нишу. Школа је престала са радом 31.03.1974. године. Фонд је преузет 1974. године и сређен је регистратурски. Грађа обухвата период од 1948. до 1974. године и има 139 књига, 415 фасцикли и 14000 досијеа студената. Међу књигама налазе се: записници Савета ВПШ (1955-1973), записници Већа ВПШ (1949-1974), општи деловодни протоколи (1948-1974) и др. Међу списима

ВПШ чува се општа архива, досијеа професора и декрети, завршни рачуни, платни спискови и др.

159. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Виша техничка машинска школа Ниш (1959-1970) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 207-209.

УДК 930.25 : [377.5 : 62 (497.11 Ниш) “1959/1970“

Виша техничка машинска школа у Нишу основана је законом Народне скупштине НРС 1. јула 1959. године, а отпочела је са радом школске 1959/60. године. Циљ школе је био да припреми кадрове више стручне спреме машинске струке, посебно металопрерађивачког смера. Наставни планови су били прилагођени производном процесу. Школске 1960/61. године, основан је железничко-машински смер, који је укинут након две године, због немогућности финансирања од стране железнице. Нови одсек формиран је 1966. године и носио је назив заштита на раду. Виша техничка машинска школа у Нишу укинута је законом 1968. године. Архивска грађа обухвата период од 1959. до 1970. године и то књиге (записнике наставничког већа, школског одбора, савета школе, опште деловодне протоколе, матичну књигу особља, уписнице, финансијске књиге) и списе (нормативна акта, прописе и упутства, наставне планове и програме, административну преписку, персоналну документацију службеника и наставника, досијеа редовних и ванредних студена и финансијско – рачуноводственоу документацију).

160. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Виша економско-комерцијална школа Ниш (1956-1971) / Миљана Ђорђевић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 210-211.

УДК 930.25 : 373.046.16(497.11 Ниш) “1956/1971“

Виша економско-комерцијална школа у Нишу основана је 1956. године. Основни задаци школе били су: да обучава кадрове више стручне спреме за послове економике привредних предузећа, да сарађује са државним органима, установама, привредним и другим организацијама на стручном усавршавању њихових сарадника и радника. Школа је отпочела са наставом 20.11.1956. године у просторијама Железничке дирекције на Тргу ЈНА. Године 1968. законом о укидању одређених виших школа, укинута је и ова школа, а основна и друга средства, као и права и обавезе пренети су на Економски факултет у Нишу. Од оснивања школе до краја 1963. године укупно су дипломирала 482. редовна студента. Фонд је преузет 1973. године. Грађа обухвата период од 1956. до 1971. године и има 26 књига, 5 фасцикли и 88 свежња. Међу књигама налазе се: општи деловодни протоколи, наставни план и програм, регистар редовних и ванредних студената, матичне књиге студената, записник УО и Надзорног одбора Студентског привредног друштва. Списи Више економско-комерцијалне школе садрже: записнике Савета и Већа школе, нормативна акта, персонална документа особља, извештаје и досијеа студената.

161. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Виша управна школа Ниш, (1957-1970) / Бобан Јанковић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 212-214.

УДК 930.25 : [378 : 005(497.11 Ниш) “1957/1970“

Виша управна школа је основана актом Извршног већа Народне скупштине НРС бр. 635. од 7. октобра 1957. године, на основу члана 1. Уредбе о организацији и раду Управних школа, а са радом почела 8. новембра 1957. године. Три године касније, Виша управна школа Ниш је променила назив у Виша управна школа у Нишу, 1960. године. Школа је укинута 1968. године Законом о укидању одређених виших школа, који је усвојила на Скупштини НРС, а са радом је престала марта 1970. године. Хронолошки распон година фонда је од 1957. до 1970 године. Фонд чини 19 кутија и 118 књига. Фонд је сређен архивистички. Грађу чине: записници са седница Савета, завршни рачуни, спискови редовних и ванредних студената, извештаји о раду школе, поверљива акта и др. Књиге фонда чине: Записници са седница Наставничког већа, деловодни протоколи, поверљиви и строго поверљиви деловодни протоколи, матична евиденција студената, дневници рада, буџетска књига, као и контролник кредита.

ВЕРСКЕ УСТАНОВЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ

162. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Црквено-школска јеврејска општина Ниш (1892-1938) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 215-221.

УДК 94(=411.16)(497.11)

930.253 : 323.15 (=411.16) (497.11 Ниш) “1892/1938“

Међу многобројним архивским фондовима и збиркама који су смештени у депоима Историјског архива Ниш, налази се фонд под називом „Црквено школска јеврејска општина Ниш“, архивска ознака ЈОП, који поседује драгоцену архивску грађу за изучавање историје

јеврејског народа. Наведени фонд обухвата период од 1892. до 1918. године и 1927, 1931. и 1938. годину. Садржину архивске грађе чине књиге и једна кутија списа. Већина докумената је на српском, али их има и на хебрејском и бугарском језику. На основу архивске грађе сазнајемо да су се женили веома млади, преко посредника (шадхен), као и да су мушкарци имали 16 - 17 година, а девојке 13 -14 приликом ступања у брак. Свадба – хута, трајала је по осам дана без престанка. После ослобођења од Турака Јевреји су добили заједничку јеврејско-српску школу, коју су похађала само јеврејска деца. Школа је била смештена у српској Београд-малској школи и имала је три разреда, али је са радом престала 12. јануара 1896. године када су јеврејска деца одлазила у школу код Саборне цркве и била ослобођена наставе суботом, недељом и за време јеврејских празника. Са првим годинама 20. века, жене Јеврејке су почеле да се облаче „по европски“. Када се говори о Јеврејима сликарима неизоставно је име Боре Баруха, који је радио и боравио у Нишу.

163. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Српска православна црквена општина - Црква пуковника Рајевког = Храм свете Тројице у Горњем Адровцу (1901-1946) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 222-227.

УДК 930.25 : 726.54 (497.11)

355(470) : 929 Рајевски Н.Н.

У близини села Горњи Адровац, на узвишењу под називом Голо брдо, налази се црква св. Тројице, која представља споменик, место погибије грофа Рајевског, пуковника – добровољца првог ослободилачког српско-турког рата 1876. године. Црква је подигнута на

месту погибије грофа Рајевског према традицији руског православља. Ктитор цркве је Марија Рајевска – снаха Н.Н.Рајевског. Историјски архив Ниш преузео је 1976. године архивску грађу Цркве пуковника Рајевског – храм светог духа у Горњем Адровцу приликом обављања конзерваторских радова на цркви и фрескама од стране Завода за заштиту споменика културе из Ниша. Тада су преузете књиге, седам свезака деловодних протокола, као и списи (документација о подизању црквене зграде, оградивању и култивисању имања, признанице о исплати плата и разним услугама, преписка за склапање бракова, уговори о усиновљењу, акта о уступању црквене зграде за рад школе, извештаји о погинулим и умрлим српским војницима у рату 1912-1915. године, податке о броју домаћинства и висини пореза у појединим селима).

164. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Среско вакуфско-меарифско повереништво Ниш (1930-1951) / Љиљана Ђуровић // Год, 6. бр. 6 (2008), стр. 228-230.

УДК 930.25 : 28-7(497.1) “1930/1951“

У Нишу је постојало и радило Среско вакуфско-меарифско поверенство од 1930. године, са задатком да надзире рад џематских меџлиса; брине о одржавању реда и чистоће у џамијама, мектебима, медресама, гробљима; даје предлоге о оснивању, подизању, одржавању и оправљању џамија и других објеката; о куповини непокретности, подизању нових грађевина; о додељивању стипендија исламским ученицима средњих и високих школа и сл. Среско вакуфско-меарифско поверенство је орган верско-просветне и вакуфско-

имовинске управе исламске верске заједнице у срезу, са седиштем и подручјем на територији среске управе власти, по Уставу из 1930. и 1936. године. На основу архивске грађе, коју поседује Архив у Нишу, утврђено је да је 1951. године Поверенство у Нишу престало са радом. Фонд је примљен 1958. године од Хусеина Хамзића из Ниша и уведен у књигу пријема под редним бр. 170. Фонд је сређен архивистички и садржи 24. књига, док је архивска грађа смештена у 16 архивских кутија. Распон година грађе је 1930-1946; 1950, 1951. година.

165. ЂЕНИЋ, Мица

Збирка *Varia* (1737-) / Мица Ђенић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 231-235.

УДК 930.253 : 93/94 (497.11 Ниш) "1737/..."

*Специфична збирка *Varia*, настала је од међусобно неповезаних докумената, сасвим различитог порекла и различитих временских одредница. Документи у збирци *Varia* имају трајну документарну вредност за историјска, културолошка, политичка, социолошка и друга истраживања. Збирка обухвата временско раздобље од 1737. године до данашњих дана. Највећи број докумената је на српском језику, али има и докумената на немачком, бугарском, руском, турском и грчком. Смештена је у преко 900 фасцикли са по једним или десетак и више докумената. Најстарији документ је из 1737. године. Настао је у Аугзбургу. То је заправо Бакротиск: плакат на којем је готицом исписан текст поводом предаје Ниша аустријској војсци од стране Турака, 28. јуна 1737. године. Преведен је и публикован. Збирка је обрађена хронолошки, а делом тематски.*

166. ЂЕНИЋ, Мица

Збирка плаката (1890-) / Мица Ђенић // Год. 6. бр. 6 (2008), стр. 236-242.

УДК 930.253 : 766 (497.11 Ниш)

Збирка плаката је смештена у 79 фасцикли. Укупно има 2520 плаката који приказују: политички, културни и уопште целокупни миље града Ниша у периоду од 1892. године до данашњих дана. Збирку плаката чине: изборни плакати политичких странака, плакати сталешких удружења, хуманитарних и добровољних организација, одбора за подизање споменика, посмртни и рекламни плакати; позиви за прославе, забаве, дочеке значајних личности, објаве о социјалним, здравственим, културним, привредним и верским приликама у граду; плакати из војне области, школства, здравства и спорта. Збирка је сређена у оквиру периода (А – период до 1918. године; Б – период Краљевине Југославије; В – период од 1941. до 1944. године; Г – социјалистички период; Д – период од 1990 године), док је сваки период подељен по групама делатности, а у оквиру група на подгрупе.

167. ЂЕНИЋ, Мица

Збирка фотографија (1876-) / Мица Ђенић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 243-248.

УДК 930.253 : 77 (497.11 Ниш)

Збирка фотографија је смештена у 100 фасцикли. Обухвата период од 1876. године до данашњих дана и има укупно 7372 фотографије. Збирку чине фотографије из различитог временског периода, на којима су познате историјске личности, као и групе

личности забележене у тренуцима вредним за историју Ниша и околине. На фотографијама је забележено време и догађаји из турског периода, Српско-турског, Балканских и Првог и Другог светског рата. Поред познатих личности знатан број фотографија говори о старом Нишу, Нишкој Бањи и околини. Сем историјских личности из политике Збирка поседује и фотографије личности из области: школства, здравства, привреде, културе, војске и одбране. За Збирку су урађени: тематски, именски и географски регистар.

168. ЂЕНИЋ, Мица

Збирка рукописних хроника, биографија и аутобиографија учесника НОР-а (1941-1950) / Мица Ђенић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 249-251.

УДК 930.253 : [091.5 : 821.163.41-94] (083.81)

Збирка је формирана у сарадњи са Среским и Општинским одбором СУБНОР-а Ниш. Њена вредност је у томе што скрива обиље вредних података који су неизбежна историјска грађа са територије нишког ратног округа. Рукописне хронике и биографије настале су прикупљањем грађе опробаном методологијом, путем анкете и интервјуа. Оне су данас јако значајан истраживачки извор за научно истраживачке радове. Највећи број хроника и биографија су написали, познати публицисти (војни историчар Драгољуб Ж. Мирчетић и Ђорђе Стаменковић, дугогодишњи директор Историјског архива Ниш).

169. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Лични фонд инжењера Владислава Цветановића (1883-1975) / Љиљана Ђуровић // Год. 6, бр. 6 (2008), стр. 252-255.

УДК 930.253 Цветановић В.

621.3 : 929 Цветановић В. (093)

На полицама нишког Историјског архива у Збирци Varia, под редним бројем 902, смештен је лични фонд, заоставштина инжењера Владислава Цветановића. Збирку докумената, фотографија, исечака из новина, поклонио је Архиву 1976. године син Илија Цветановић, инжењер из Ниша. Наведени лични фонд обухвата архивску грађу од 1882. до 1975. године, а списи садрже: лична документа, податке о стручном раду, документацију о изградњи и проширењу хидроцентрале, далековода и електричне мреже; материјале о оснивању и раду Техничког бироа у Нишу; мерењима, проналасцима и патентима из области радио индустрије; кореспонденцију са институцијама у земљи и иностранству, ради примене радиоактивне терапије у лечењу болести и др. Лични фонд инжењера Владислава Цветановића пружа доста података о његовом животу (подсећања ради у Нишу је, након одслужења војног рока, остао до краја живота тј. до 1962. године и засновао породицу, коју су чиниле три ћерке и син) и раду, а истовремено даје заинтересованим истраживачима податке из појединих области којима се бавио.

**БРОЈ ПОСВЕЋЕН ЈУБИЛЕЈУ – ДВА ВЕКА
ЧЕГАРСКОГ БОЈА**

ЈУБИЛЕЈ – ДВА ВЕКА ЧЕГРА

170. ЈОВАНОВИЋ, Добривоје

Битка на Чегру / Добривоје Јовановић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 15-29.

УДК 94 (497.11) "1809"

Настављајући борбу за коначно стицање независности, устаници су донели за 1809. годину ратни план, који је предвиђао преношење устанка на околне српске области. Офанзиву је требало извршити према Крајини, Новом Пазару и Пријеполу, Нишу и Босни. У реализовању оваквог ратног плана рачунало се на садејство са Русима. Међутим, неуспеси Руса у рату са Турцима, промена неких команданата (што је довело до свађе и лошег командовања), незадовољство војске и становништва, поништило је све дотадашње успехе устаника.

171. РАНЂЕЛОВИЋ, Небојша

Ратовање 1809. године и уређење устаничке Србије / Небојша Ранђеловић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 30-36.

УДК 94 (497.11) "1809"

321.01 (497.11) "1809"

Међу историјским догађајима који могу да заокупе пажњу и да буду посматрани са различитих гледишта спада и битка на Чегру. Она намеће закључке и по свом

општеисторијском, и по војничком и по политичком, и по државно-правном, и по многим другим аспектима. Чегарска битка је, војнички посматрано, по последицама представљала неку врсту прекретнице у ратовању, али по политичком и државно-правном аспекту као година „несрећног ратовања“, коју је обележио чегарски пораз, може се приказати као преломна. Односи војвода и старешина и процес стварања државног апарата такође се може посматрати до 1809. и после 1809. године, са јасно уочљивим разликама и упечатљивим одликама промена у државном апарату устаничке државе.

172. ТАНИЋ, Дејан

Узрок српског пораза на Чегру 1809. : могуће виђење / Дејан Танић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 37-42.

УДК 94 (497.11 Ниш) “1809“

Битка на Чегру, 1809. године, представљала је један од најзначајнијих момената, у војно-стратешком, политичком и психолошком смислу, током Првог српског устанка. Посебну специфичност овог догађаја представља чињеница да је опстанак српске устаничке државе, после овог пораза, био доведен у питање и да се у такво стање дошло изненада и готово моментално из једне дијаметрално супротне ситуације – свеопште и прилично успешне устаничке офанзиве на територије (јужно и југозападно) ван дотадашњег језгра устаничке државе. Узроци пораза на Чегру су прилично бројни и њихова основа се може потражити временски и суштински, много пре одигравања саме битке.

173. ПОДОВАЦ, Живомир Р.

Војна вештина у Каменичком боју и Чегарској борби / Ж. [Живомир] Р. Подовац // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 45-59.

УДК 355.4 (497.11) "1809"

Према принципима војне вештине, оружани судар српске и турске војске у рејону с. Каменица, од 27. априла до 31. маја 1809. године, по начину извођења и употребљеним снагама, представља бој, у нашем случају Каменички бој (сачињен од низа борби, група и тактичких јединица на Чегру). Према одредбама ратне вештине то је одсудни, решавајући судар Синђелићевих и турских главних снага на нишком бојишту. У боју није био пресудан број војника, већ резултати и последице за Србе и Турке. Такође, са војног становишта, исходом Чегарске борбе, Синђелић је у потпуности испунио војнички, војноморални, командантски учинак у Каменичком боју. Исказао је вештину да развије борбени морал код својих бораца, подстакне јунаштво у нападу, као и спретност и чврстину у одбрани.

174. МИШКОВИЋ, Јован

Каменички бој = The Battle of Kamenica / Јован Мишковић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 60-82.

УДК 355.083 (=163.41) "18/19" : 929 Мишковић Ј.

У српској историографији неке догађаје ваља поново проучити при чему је временска дистанца добар аргумент за премеравање историјске истине. Аутор студије „Каменички бој“, која је објављена 1904. године у часопису Годишњица Николе Чупића број 23, Јован

Мишковић, изузетно богата и свестрана личност, и сам каже „да новодобивени подаци...веома олакшавају да се значај овог историјског догађаја може правилније да оцени.“ Мишљење о премеравању историјских збивања треба уважити, тим пре, што то исказује један од представника српског генералског кора Кнежевине и Краљевине Србије генерал Јован Мишковић, којег су приређивачи Милић Милићевић и Љубодраг Поповић сврстали у ред елитног генералског кора у публикацији "Генерали војске у Кнежевини и Краљевини Србији". Иначе, иза њега је остао читав опус објављених радова, скоро из свих области живота. У неким радовима често је улазио у полемике са неистомишљеницима. Часопис Пешчаник објављивањем ове студије о Чегру, жели да приближи јавности размишљања Јована Мишковића од пре 105 година о овом важном историјском догађају, његовим узроцима и последицама.

175. ПЕШИЋ, Мирослав

Прилози за библиографију боја на Чегру 1809. године = The Battle of Cegar in Historiography / Мирослав Пешић, Милош Ђорђевић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 83-88.

УДК 016 : 355.48 (497.11)"1809"

Поводом прославе двестогодишњице Чегарске битке прилажемо библиографију радова на тему саме битке. Прелиставајући литературу посвећену овом догађају, утврдили смо да је српска историографија посветила значајан простор ономе што је претходило битци, а и самом њеном току. Сама битка описана је на два начина: као славна епонеја опевана у народним песмама, али је и учињен покушај да се у делу

литературе она прикаже на основу расположиве историјске грађе која се не може у потпуности сматрати прворазредном.

Библиографске јединице су поређане азбучним редом, по презимену аутора или наслову дела. За израду ове библиографије коришћене су књиге из фонда Народне библиотеке „Стеван Сремац“ и Универзитетске библиотеке „Никола Тесла“ у Нишу, као и кооперативни онлајн библиографски систем и сервиси „Сobiss“. Аутори су у раду навели кратак садржај оних наслова који су, по њиховом мишљењу, Чегарску битку приказали свеобухватније.

176. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Јубилеји Чегарске битке на страницама нишке штампе / Љиљана Ђуровић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 89-99.

УДК 94 (497.11) “1809“ : 061.75] (091)

У години јубилеја, „200 година Чегарске битке“, неопходно је подсетити се, како је град Ниш обележавао протекле годишњице овог догађаја. Места организованих прослава су Чегар и Тэле кула.

ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ – ГОДИШЊИЦЕ, ТЕМЕ

177. КОСТИЋ, Радоје

Нишка декларација : прекретница у српској државној политици / Радоје Костић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 103-114.

УДК 94 (497.11) “1914“

Под „Нишком декларацијом“ се подразумева Изјава српске владе коју је поднела Народној Скупштини на седници у Нишу 7. децембра 1914. године. Овом декларацијом новоформирана српска коалициона влада се први пут јасно определила за југословенски програм и тиме започела историјски процес стварања југословенске државе, који ће се завршити 1. децембра 1918. године, када је регент Александар Карађорђевић свечано прогласио уједињење јужнословенских народа и стварање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

178. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Ослобођење Ниша 1944. године у контексту битке за Србију / Слободан Ђ. Керкез // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 115-126.

УДК 94(497.11 Ниш) "1944"

Битка за Србију у лето и рану јесен 1944. године, текла је у знаку продора Првог пролетерског корпуса, доласка јединица Црвене армије на румунско-југословенску границу и унутрашњег садејства српских дивизија које су се на Дунаву састале са јединицама Трећег украјинског фронта маршала Толбухина. Избијањем јединица Црвене армије на југословенско-румунску границу дефинитивно је разбијена блокада у којој је до тада ратовала НОВЈ. Ослобођењем Ниша 14. октобра 1944. године, немачким снагама које су одступале према северу пресечена је одступница долином Мораве. У операцијама за ослобођење Ниша садејствовале су јединице НОВЈ, Црвене армије и Друге бугарске армије, на основу споразума у Крајови. Бугарске јединице оперативно су биле потчињене Штабу Трећег украјинског фронта.

179. ИВАНОВИЋ, Иван

Страни конзулати у Нишу од 1878. до 1914. године / Иван Ивановић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 127-146.

УДК 341.8(497.11 Ниш)"1878/1914"
327(497.11:4)"1878/1914"

У Нишу је од 1878. до 1914. године постојало 9 страних конзулата. Своје конзулате су у Нишу имали Аустроугарска, Енглеска, Француска, Италија, Немачка, Русија, Белгија, Грчка и Турска. Овако велики број конзулата водећих европских држава у Нишу може се објаснити његовим важним географско стратегијским положајем и интересом великих сила у односу на Отоманску империју, која је већ увелико била „болесник на великом Босфору“. Европске државе постављале су за конзуле у Нишу добре познаваоце друштвено политичких прилика Кнежевине Србије, тако да су места конзула у Нишу често заузимале врло еминентне личности, искусне дипломате свога времена, неретко и са племићким титулама.

180. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Међународна активност привремене владе Демократске Федеративне Југославије (ДФЈ) током 1945. године / Слободан Ђ. Керкез // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 147-166.

УДК 327(497.1)"1945"

Манифестујући политику сарадње на принципима независности и суверенитета, једнакости и немешања, поштовања територијалног интегритета, нова Југославија одлучно ступа на међународну позорницу. Југославија се после 1945. године налазила у првом

фронту борбе за отклањање последица Другог светског рата, за поштовање права народа на самоопредељење, за мир и за одрицање од рата као средства настављања политике. Ти принципи су истовремено и угаони каменови, касније разрађених схватања активне мирољубиве коегзистенције.

ПРАВО КРОЗ ИСТОРИЈУ И ВРЕМЕ

181. КОСТИЋ, Миомира

Извештавање о деликвенцији малолетника у дневном листу „Политика“ од 1929. до 1933. године / Миомира Костић, Душица Миладиновић-Стефановић, Дарко Димовски // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 169-199.

УДК 316.624-053.6:070.44(497.11)"1929/1933"

У раду аутори анализирају чланке о малолетним деликвентима објављене у дневном листу Политика, у периоду од 1929. до 1933. године. У оквиру истраживања прегледани су сви доступни бројеви листа Политика, који су изашли од јануара 1929. до децембра 1933. године и који се налазе у архивској грађи Народне библиотеке „Стеван Сремац“ у Нишу. Прегледани текстови су објављени у дневном листу Политика у време примене Криминалног или Казнителног закона за Књажевство Србије (до краја 1929. године), као и од почетка примене Кривичног законика Краљевине Југославије из 1929. године (ступио на снагу 01.01.1930. године).

182. ЈОВАШЕВИЋ, Драган

Историјски развој кривичних дела корупције / Драган Јовашевић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 200-219.

УДК 343.352 (091)

Различити облици корупције су неумитни пратилац људског друштва од најстаријих времена. Заправо, ради се о злоупотреби службеног положаја државних чиновника или носилаца јавне власти у различитим облицима и видовима испољавања. Од самог почетка формирања држава и државних организација, односно од почетка писане правне историје, јављају се и кривична дела корупције под различитим називима, са различитим описима и карактеристикама, односно различитим врстама и мерама прописаних казни, као и других кривичних санкција за њихове учиниоце. То је и логично, јер је свака држава као облик уређивања правним прописима друштвене организације, у ма ком облику, испољавања морала да има релативно сигурно функционисање институција јавне власти, које омогућавају заинтересованим лицима (физичким и правним) остваривање и заштиту њихових права, интереса и слобода. Зато се са правом може рећи да кривична дела корупције представљају појаву која је стара колико и сама држава. Штавише, почев од античких старих цивилизација, па све до данашњих дана, нема државе која се на различите начине, са различитом динамиком, није суочила са различитим облицима и видовима испољавања корупције. Управо, о историјском развоју инкриминација корупције у бројним старим писаним правним споменицима света и наше државе, говори и овај рад.

183. ТРАЈКОВИЋ, Марко

Из баштине српске правне теорије : теоријско-правно-холистичке мисли / Марко Трајковић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 220-233

УДК 340.12:124.1(497.11)(091)

У раду је приказан развој српске правно-холистичке мисли. Правно-холистичка мисао се код Срба развија почев од Глигорија Гершића, преко Ђорђа Тасића, Радомира Лукића и Стевана Врачара све до Драгана Митровића. Основе холистичке идеје о „великој слици“, савремени аутори свих наука, па тако и правних наука прихватају једногласно. Та идеја о троједном је у српској правној баштини јасно видљива и ту нит са лакоћом пратимо. Наш реални свет се, према холистичкој мисли, заснива и појављује као троједно, односно као дух, материја и енергија. Холизам истовремено даје и посебну ноту споју теорије права и теорије хаоса, као и продубљенији смисао...

184. ЂОРЂЕВИЋ, Александар

Позивање на суд и пристав код Словена / Александар Ђорђевић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 234-245.

УДК 34 (=16) "08/14"

Позивање на суд у старим правним системима било је веома важна иницијална процесноправна радња којом је започињао судски поступак. Оно је, у условима слабо развијене писмености у друштву и држави, у извесном смислу, замењивало и саму тужбу. У најдревнијем периоду тужилац је, без помоћи суда и његових органа, сам позивао на суд и сам, сопственом снагом, приводио туженог ономе који је судио. У том периоду, који се може означити епохом дозвољене самопомоћи, државна власт или је била тек у зачетку или још увек није била довољно јака да би могла да предузима све оне процесне радње које ће у изграђенијој држави постати уобичајене. Процес израстања и све већег јачања

државне власти условиће постепено стварање процесних института, који ће првенствено служити стављању под контролу целокупног судског поступка. У свим словенским средњовековним правним системима „пристав“ као посебни помоћник суда добија специфичну улогу – да потврђује правоваљаност извршеног тужиоачевог позивања на суд.

КУЛТУРА И ОБРАЗОВАЊЕ

185. КОСТИЋ, Радоје

Неимари нишког Саборног храма / Радоје Костић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 249-258.

УДК 624:929 Дамјановићи “18“
726 (497.11 Ниш) “18“

Нишки Саборни храм представља најзначајнији објекат саграђен у 19. веку док се Ниш још увек налазио под турском влашћу. Градили су га браћа Дамјановићи из Велеса, који спадају у сам врх балканског неимарства. Радили су средином 19. века и иза њих је остало око 40 цркава и бројни други световни објекти, од којих су многи сачувани до данашњих дана. Најзначајнији међу њима је био протомајстор Андреја Дамјановић, по чијим плановима је и саграђен нишки Саборни храм.

186. ЂЕНИЋ, Мица

Драгиша Цветковић и споменичка баштина у Нишу / Мица Ђенић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 259-270.

УДК 32:929 Цветковић Д.] :725.94 (497.11 Ниш) “19“

Рад је посвећен кратком временском периоду у Нишу (1927-1939), када је за нешто више од десетак година Ниш оплемењен споменицима којима се одужио заслужним људима из националне историје Ниша. Том виду дуга највише се посветио познати политичар Драгиша Цветковић.

187. ЦВЕТКОВИЋ, Мирјана

Женска занатска школа Ниш (1883-1948) / Мирјана Цветковић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 271-279.

УДК 377.35-055.2(497.11 Ниш) "1883/1948" (091)

Женска занатска школа основана је 1883. године на иницијативу женске подружине Београдског женског друштва и женске подружине из Ниша. Ученице ове школе су стицале основна знања из области кројења, израде одела, рубља, шешира, ткања, плетења и др.

188. ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали

Нишка трговачка школа (1893-1951) / Натали Величковић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 280-285.

УДК 377.36 : 339 (497.11 Ниш) "1893/1951"

Рад је посвећен оснивању Нишке трговачке школе 1893. године. Школа је започела рад са 30 ученика. Број се током година повећавао, а од 1921. године школу су почела да похађају и женска деца. Предавачи су били учитељи, свештеници и трговци, који су са управом школе (Школски савет), а уз помоћ донатора и председника општине Тодора Миловановића, обезбеђивали достојне услове рада. Школу је основала Нишка трговачка омладина која је покренула и бројне

друге културне активности – поред осталих лист „Напредак“ и „Привредни лист“.

АРХИВИСТИКА

189. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Удружење занатлија за град и срез Нишки (1911-1950) / Мирослав Видосављевић, Бобан Јанковић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 289-301.

УДК 334.712 (497.11 Ниш) “1911/1950“

У Нишу је почетком двадесетог века постојало 30 занатских еснафа. У Србији је 1920. године донет Закон о радњама који је регулисао стварање професионалних организација. Опште одредбе овог закона предвиделе су оснивање занатских организација – еснафе, удружења и коморе. Еснаф у Нишу је почео рад 9. јануара 1912. године када је целокупна покретна и непокретна имовина Еснафа, разних заната у Нишу, предата изабраној управи Занатског еснафа за варош Ниш и срез Нишки.

190. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Меморандуми индустријских предузећа у Нишу између два светска рата / Ивана Јовановић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 302-311.

УДК 930.253 : [651.713 : 334.71 (497.11 Ниш)“1918/1941“

О постојању и значају индустријских предузећа у Нишу у периоду између два светска рата сведочи богата архивска документација. Реч је о фирмама чија је делатност била усмерена на различите индустријске

гране, попут текстилне, прехрамбене, итд. Архивска грађа садржи документа која дају јасну слику о међусобној сарадњи тадашњих привредних гиганата, као и податке о пословању, преписци са клијентима из унутрашњости и иностранства. Осим писане речи јак утисак остављају и сликовити прикази реномираних фирми, тј. меморандуми фирми који су представљали својеврсну личну карту предузећа. У овом раду биће приказани само неки од тих меморандума, а реч је о индустријским предузећима која су имала велики утицај на развој нишке привреде. То су Фабрика Мите Ристића и синова, Фабрика машина и ливница Пејић и Стефановић, Парни млин Николе Цветковића, Пивара Лазар Дунђерски, Циглана Лаф и Фабрика коже АД, Фабрика хемијских производа Крстића и Миловановића.

191. БУРОВИЋ, Љиљана

Хотел „Ориент“ : доајен нишких хотела / Љиљана Буровић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 312-320.

УДК 930.85 : 640.4 (497.11 Ниш) (091)

О историјату појединих кафана и хотела старог Ниша, могло се понешто сазнати из објављених новинских чланака у појединим листовима. Судбина предратног хотела „Ориент“, касније „Градски хотел“, срушеног 1960. године, била је довољан разлог да се овој теми приђе истраживачки, а пронађени извори о хотелу истовремено будили су сету и носталгију.

192. КАРАБАШЕВИЋ, Невена

Стечајни поступак и заштита архивске грађе и регистратурског материјала у Нишу и Нишавском

округу / Невена Карабашевић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 321-328.

УДК 347.736 : 930.253 (497.11 Ниш) “2004/2008“

У периоду од 2004. до 2008. године Служба заштите архивске грађе и регистратурског материјала Историјског архива Ниша је на основу Закона о културним добрима („Сл. Гласник РС број 71/94.“), као и најновијег Закона о стечајном поступку („Сл. Гласник РС број 85/05“), преузела на трајно чување у Архив 34 стваралаца архивске грађе. Код неких стваралаца стечајеви још нису завршени. Евиденцијом смо утврдили да је преузето укупно 714 дужних метара архивске грађе и регистратурског материјала, стваралаца са територије: Алексинца, Дољевца, Ниша, Ражња, Сврљига и Сокобање.

СЕЋАЊЕ

193. ЂЕНИЋ, Мица

Ђорђе Стаменковић (1929-1994) : деценије посвећене архивистици и историографији / Мица Ђенић // Год. 7, бр. 7 (2009), стр. 331-332.

УДК 94 + 930.25] : 929 Стаменковић Ђ.

У Историјском архиву живи успомена на Ђорђа Стаменковића, дугогодишњег директора установе. Преко три деценије био је директор институције која по природи посла чува прошлост од заборавља. Своју улогу првог човека Архива је управо тако и схватио. Ако за једним историчарем и дугогодишњим архивским радником остане импозантна библиографска грађа, онда је то довољно велики разлог да се о њему,

препознатљивом, Ђорђу Стаменковићу, након шездесет година рада Архива, каже реч више. Многи његови радови су посвећени значајним датумима из прошлости Ниша, који би, иако их је историја забележила, чини се, остали недовољно расветљени са неке друге стране.

Год. 8, бр. 8 (2010)

**УСТАВНА ТРАДИЦИЈА СРБИЈЕ
ПОВОДОМ 175 ГОДИНА ПОЧЕТКА УСТАВНОСТИ
У СРБИЈИ**

194. НИКОЛИЋ, Драган

Начин и околности доношења српских устава / Драган Николић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 17-21.

УДК 342.4(497.11)(091)

Део политичког и уставног развита Србије – динамичног, богатог значајним догађајима, али и пуног противуречности – јесте и чењеница да, строго правнички посматрано, ниједан њен устав није донет по поступку предвиђеном у претходном; околности су диктирале не само садржину, већ често и сам начин доношења појединих устава.

195. РАНЂЕЛОВИЋ, Небојша

Доношење Сретењског устава – околности, људи и догађаји / Небојша Ранђеловић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 23-30.

УДК 342.4(497.11)"1835"

Први српски устав, Сретењски устав, иако укинут пре самог фактичког почетка своје примене, крупан је корак у ходу Србије од фактичке до формалне независности. Његово доношење, садржину и укидање

условиле су околности које су сублимирале све утицаје спољне (политичке) и унутрашње (социјалне и економске). Околности су условиле догађаје, њима су управљали, или им се препуштали људи. Промењена друштвена структура у Књажевству Србији, Милошева настојања да влада старим, самовољним начином, настојања старешина да га у томе ограничи, народна потреба да има било какву правну и економску сигурност условили су неопходност доношења „конституције“. Од устава су сви, актери његовог доношења, очекивали максимум користи и минимум штете. Сизеренска и протекторска сила и заинтересована Аустрија у уставу су виделе проблем. Резултат његовог незадовољства било је укидање Устава.

196. ТОДОРОВИЋ - Крстић, Миљана

Иностранци утицаји на главу „Обштенародна права Србина“ у Сретењском уставу / Миљана Тодоровић-Крстић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 31-41.

УДК 342.4(497.11)“1835“: 340.5

Сретењски устав из 1835. године, поред регулисања питања која се тичу врховне власти самоуправне Кнежевине Србије, садржи и одредбе које се тичу основних права и слобода. Одредбе посвећене овој материји груписане су у његовој једанаестој глави која носи назив „Обштенародна права Србина“.

Колико је део Сретењског устава посвећен правима на нивоу и под утицајима европских уставних текстова, које су његове специфичности, нека су од питања која чине предмет правно-историјских и упоредноправних истраживања овог рада. Нарочито се обраћа пажња на упоређивање права из једанаесте главе Сретењског

устава са онима које садрже француска Декларација о правима човека и грађанина, уставне повеље из 1814. и 1830, Устав Белгије из 1831, уставни немачких држава из прве половине 19. века, и Устав швајцарског кантона Цириха из 1831. године. У литератури је наговештено да су ови уставни текстови имали утицај на израду једанаесте главе Сретењског устава, па се као основни циљ поставља испитивање постојећих теза и њихово конкретније документовање. Такав методолошки приступ диктирао је и донекле особену структуру текста рада.

197. ПЕШИЋ, Мирослав

Уставно стање у Србији шездесетих година 19. века / Мирослав Пешић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 42-54.

УДК 342.4(497.11) "186" (091)

У раду је дата историја уставног развитка Србије шездесетих година 19. века. Такође, учињен је покушај да се објасне околности под којима су извршене припреме за доношење Устава из 1869. године. Посебна пажња у раду посвећена је сагледавању уставних одредби којима су регулисане установе које прате представнички систем (кнез, министри, Државни савет, права и слободе грађана и др).

ВАЖНИ ДОГАЂАЈИ, ЛИЧНОСТИ, ТЕМЕ

198. КЕРКЕЗ, Слободан Ђ.

Допринос Југославије победи над фашизмом у Другом светском рату / Слободан Ђ. Керкез // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 55-65.

УДК 94(497.1)"1941/1945": 355-058.65

С обзиром на жртве и велико страдање становништва и разарање материјалних добара које је Југославија поднела у Другом светском рату њен допринос борби и победи над фашизмом је огроман. Међутим, посебно треба истаћи њен допринос на војном плану од 1941. до 1945. године, када су њене оружане снаге, а у завршници рата моћна ЈА са око 800.000 бораца приморавале окупатора да на југословенском простору стално ангажује од 25 до 35 својих дивизија. Поређење броја погинулих Југословена у рату (1.706.000), броја стрељаних и на друге начина ликвидираних у фашистичким логорима и фабрикама смрти, видимо да је он далеко већи од броја жртава у Другом светском рату од било које друге савезничке земље, осим СССР-а и Пољске.

199. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Ниш у Првом светском рату : окупација 1915. године / Бобан Јанковић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 66-83.

УДК 94 (497.11 Ниш) "1915"

После извојеваних славних победа у 1914. години Србија се спрема за нову непријатељску офанзиву. Ниш, ратна престоница, био је центар тадашњих догађаја у Краљевини Србији и представљао је важан циљ у Немачко-аустријско-бугарској офанзиви 1915. године. После крвавих борби, у Ниш је 6. новембра ушла 6. бугарска дивизија.

200. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Душан

Осамдесет година од оснивања бановина у Краљевини Југославији – Јеремија Живановић, други

пут међу Нишлијама / Душан Милосављевић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 85-91.

УДК 94(497.11 Моравска бановина) “1929/2009“

34:929 Несторовић Ђ.Б.

82.929 Живановић Ј.

355:929 Милосављевић С.Т.

Овај текст о почетку рада Моравске бановине октобра 1929. године, са седиштем у Нишу, нема претензија темељнијег научног рада, већ жели да поводом јубиларне годишњице читаоцу понуди занимљиве детаље о првом бану Ђорђу Б. Несторовићу, а посебно о другом - Јеремији Живановићу, познатом гимназијском професору у Нишу, са краја 18. и почетка 19. века. Живановић је остао упамћен као један од оснивача првог нишког књижевног часописа „Градина“ (јануара 1900. године) и њен уредник. Штавише, у раду се помиње и први бан Врбаске бановине, генерал Светислав Тиса Милосављевић, иначе, Нишлија и нишки ђак. Због заслуга у изградњи великог броја јавних објеката, Крајишници су Милосављевића назвали бањалучким Периклом.

201. РАНЂЕЛОВИЋ, Милан

Ниш 1860. – садразамско време / Милан Ранђеловић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 92-109.

УДК 94 (497.11 Ниш) “1860“ : 94 (560) “18“

Социјално-политичка дешавања у Нишу током 19. века условиће пораст значаја града за Османско царство у поменутом веку. Сматрајући га фузијом разних супротности које су подривале Царство, власт ће покушати да стави на тест решења за која је

сматрала да су кључ социјалног мира Империје. Пре него што ће готова решења применити у граду, Порта ће испитивати стање на терену. Резултати таквих истрага ће показати да је једини начин корекције стања у Нишу био могућ кроз радикалну промену начина управе над градом. Решење овог проблема ће Турцима дуго бити енигма до ослобођење 1878. године. Тада ће, такође, бити и јасно да је жариште свих дотадашњих проблема нишког друштва лежало у османском наслеђу кога је Ниш деценијама желео да се ослободи.

202. ПОПОВИЋ, Љубодраг

Нишки крај 1878. : први попис становништва / Љубодраг Поповић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 110-119.

УДК 311.314 “1878/1879“(497.11 Ниш)

Други српско-турски рат, који је отпочео 1. децембра 1877. године и трајао до 22. јануара 1878. године, по свом успешном окончању отворио је још један проблем. Наиме, ослобођењем, закључењем примирја и успостављањем српске власти требало је у новим крајевима извршити и нову административно-територијалну поделу, односно извршити обележавање територијалних подручја-округа, а и срезова и општина у њима. Истовремено, требало се приступити и попису становништва. С обзиром на недовољну обавештеност о овој проблематици, сматрали смо да овом, до сада мање обрађеном, питању треба посветити одређену пажњу. Из поменутог разлога настао је и овај рад. Наша је намера да изложимо статистичке податке у једном, како то статистичари популарно називају, „сталном рејону“ - а то је нишки крај.

203. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Тодор Миловановић : утемељивач модерног Ниша / Љиљана Ђуровић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 120-129.

УДК 32 (497.11 Ниш) : 929 Миловановић Т.

Рад је посвећен Тодору Миловановићу (1850-1912), једном од првих председника Нишке општине, који је својим залагањем утицао на развој Ниша на привредном, комуналном, војном и културно-просветном плану. У његово време Ниш је постао град са европским карактеристикама.

ПРАВНЕ НАУКЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ И ВРЕМЕ

204. ЈОВАШЕВИЋ, Драган

Историјски развој идеје о одговорности за међународне злочине / Драган Јовашевић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 130-141.

УДК 341.645 : 341.4 (091)

Од најстаријих времена јављали су се покушаји да се рат и ратне страхоте, које су неумитни пратилац развоја људског друштва, хуманизују и на тај начин смање непотребне људске жртве и материјална разарања. Ова настојања су посебно дошла до изражаја у 19. и 20. веку када се на међународном нивоу доноси низ конвенција и резолуција које постављају правну основу за утврђивање одговорности и кажњавање учинилаца најтежих међународних кривичних дела. Штавише, 20. век доноси и судске поступке у којима су по први пут у историји људског рода изречене и извршене казне учиниоцима најтежих међународних

кривичних дела. У том смислу, конституисани су међународни, наднационални судски органи (војни и ad hoc трибунали и стални Међународни кривични суд). Управо о настанку и развоју идеје, о потреби утврђивања кривичне одговорности и кажњавања учинилаца најтежих кривичних дела данашњице (геноцид, злочин против човечности и ратни злочини), говори овај рад, посебно имајући у виду чињеницу да се пред Међународним судом правде у Хагу воде два кривична поступка за злочин геноцида – против Србије по тужби Хрватске и против Хрватске по противтужби Србије.

205. КОСТИЋ, Миомира

Кривичноправни положај малолетника кроз призму новинских извештаја у дневном листу „Политика“ 1904-1941 (опис истраживања) / Миомира Костић, Дарко Димовски, Филип Мирић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 143-152.

УДК 343.91-053.6 : 070 ПОЛИТИКА “1904-1941“

У раду аутори, излажући разлоге спровођења истраживања о начину извештавања новинара о малолетничкој деликвенцији у дневном листу Политика у периоду од 1904. до 1941. године, операционализују предмет истраживања кроз два сегмента – теоријски и емпиријски. Као циљеве истраживања аутори одређују стицање нових сазнања о начину извештавања једног дневног листа о малолетничкој деликвенцији, као и утврђивање о којим извршеним кривичним делима се најчешће писало у посматраном периоду. Такође, постављене су основне хипотезе које ће бити проверене истраживањем,

применом одговарајућих метода и техника истраживања.

206. ТРАЈКОВИЋ, Марко

Из баштине српске правне теорије – Природноправно схватање Радомира Д. Лукића / Марко Трајковић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 153-166.

УДК 340.122 Лукић Р. Д.

У раду настојимо да прикажемо природноправно схватање Радомира Д. Лукића. У свом филозофско-правном учењу Лукић настоји да одреди појам природног права као објективног права, које има за задатак да обезбеди опстанак највећег могућег броја људи у њиховом што потпунијем достајанству. На овај начин Лукић, такође, жели да одреди и објасни обавезујућу снагу правне норме. У свом делу, проф. Лукић, настоји да укаже на потребу да обавезујућу снагу правне норме не може да „носи“ санкција, већ вредност. На овај начин, он усваја категорички императив Имануела Канта и заснива читав правни систем на вредностима.

207. ИГЊАТОВИЋ, Марија

Предбрачни имовинскоправни односи у Србији XIX и XX века / Марија Игњатовић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 167-174.

УДК 347.626 (497.11) “18/19“ (091)

Регулисање имовинскоправних односа будућих супружника представља једну од централних тема савременог породичног права, за коју постоји велико

интересовање јавног мњења. Међутим, историјски посматрано, питање уређења ових односа будило је пажњу готово у свим периодима развоја људског друштва и никада није губило на својој актуелности. Оно је одувек било предмет проучавања и истраживања не само савременог права, већ и старог права, средњевековног, као и права грађанског друштва. Посебну пажњу и велико интересовање, у оквиру овог питања, одувек је привлачило питање миразног режима, односно, уговарања мираза непосредно пре закључења брака.

208. МИЛАДИНОВИЋ-Стефановић, Душица

Акт милости владара као основ гашења казне – са посебним освртом на право Србије од периода средњег века до доношења Кривичног законика 1929. године / Душица Миладиновић-Стефановић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 175-194.

УДК 343.292/.293(497.11)(091)

Изучавање помиловања са историјско-правног аспекта указује на чињеницу да се ради о веома старом институту, пошто се трагови његовог регулисања налазе већ у Хамурабијевом законнику. Линија његовог развоја може се јасно надаље пратити кроз право античке Грчке и Рима, преко средњег века до савремених права, уз краткотрајну епизоду укидања у постреволуционарном праву Француске, која представља једини познат случај дисконтинуитета у његовој дугој и богатој историји. Преглед општег историјског развоја, о којем је до сада укратко било речи, уводи у разматрање централног питања којим се ауторка бави у овом раду, а то је историја помиловања у праву Србије. Она започиње тумачењем

најзначајнијих извора кривичног права средњег века, где је посебна пажња посвећена регулативи Душановог законика, наставља се анализом кривичних законика насталих после ослобођења од турске власти, као и читавог низа других недовољно познатих и слабо проучаваних аката који регулишу помиловање у неким његовим аспектима и завршава разматрањем решења Кривичног законика Краљевине Југославије из 1929. године са новелама.

209. ЂОРЂЕВИЋ, Александар

Судство у словенској првобитној заједници / Александар Ђорђевић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 195-205.

УДК 342.56(=16)(091)

Рад се бави питањима постанка првих судских органа у најстаријем периоду, са посебним освртом на првобитне словенске заједнице. Постанак првих судских органа своје корене има још у преддржавном уређењу, које је код многих народа било веома слично. О периоду родовско-племенског уређења сазнајемо из правноисторијских извора, који припадају епохи у којој је држава већ настала. Трагови првобитног судства присутни су у документима средњовековних држава, посебно код Словена. Први инструменти у првобитној заједници за очување друштвеног мира били су племенски судови, из којих ће се постепено развити целокупна државна власт, због чега је значај проучавања постанка судства од најдревнијег периода друштва изузетно велики.

ДУХОВНА И КУЛТУРНА ИСТОРИЈА НИША

210. ВУЧКОВИЋ, Владимир

Нишка епархија : кратак историјски преглед / Владимир Вучковић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 206-226.

УДК 271.222-773-9 (497.11 Ниш)
94 (497.11)

У раду је изложен кратак историјски преглед Нишке епархије од њеног оснивања, па до најновијих времена. Посебно је указано на значај епархије за град Ниш, државу Србију, али и укупно хришћанство. Тако је, осим великог значаја у духовном и националном, епархија дала допринос и у државно-правном смислу, пошто је Српска православна црква (а Нишка епархија као њен битан део), била једина организована српска институција коју је Кнежевина Србија затекла током ослобађања од Турака (1833. и 1878. године). Као таква, Нишка епархија је успела током векова да сачува духовни, културни и национални идентитет народа, што је представљало и један од основа за проширивање државно-правног суверенитета Кнежевине Србије и добијања међународно-правног легитимитета.

211. КОСТИЋ, Радоје

Прилози за историју Топличке епископије – епископи и митрополити / Радоје Костић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 227-241.

УДК 271.222-773 (497.11 Топлица)(091)

Рад представља први део обимнијег истраживања о историјату Топличке епископије која спада у ред

најстаријих српских епископија. У раду се, поред истраживања о настанку, деловању и на крају гашења Топличке епископије, посебно обрађују личности епископа и митрополита који су се, за пет векова постојања ове епископије, налазили на њеном челу.

212. ЈОВАШЕВИЋ, Ана

О развоју позоришта у Срба : поводом шест деценија Музеја позоришне уметности / Ана Јовашевић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 242-249.

УДК 792(497.11)(091)

Ове године навршава се шест деценија постојања и рада најзначајније музејске и културно-позоришне установе у Републици Србији – Музеја позоришне уметности. Ова музејска установа је основана 1950. године. Смештена је у кући која је подигнута 1836. године и која је позната као „Божихева кућа“, у улици господар Јевремовој број 17 у Београду. У богатим фондовима музеја налази се историјска театролошка грађа о раду позоришних институција и појединаца која је тематски систематизирана кроз збирке рукописних дела, плаката, програма, редитељских књига и бележака, сценографских и костимографских скица, фотографија, аудио и видео-записа, позоришних критика и других извора из штампе, писама и бројних историјских предмета. Сви они сведоче о дугој, разноврсној и богатој позоришној уметности на тлу Србије, од најстаријих времена до данас, о чијем историјском развоју говори и овај рад.

213. ЋУРБАБИЋ, Светомир

Век и по филателије у Нишу – Хранислав Валтер / Светомир Ћурбабић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 251-257.

УДК 656.835.91 (497.11 Ниш) (091)
355.083 (497.11) : 929 Валтер Х.

За Ниш су везана два значајна догађаја у историји српске филателије: рад капетана Хранислава Валтера и ратно издање марака са функцијом поштанских марака и ситног новца. Државна маркарница штампала је пре 95 година у Нишу пригодну серију марака са ликом краља Петра I на бојишту.

214. ПОПОВИЋ-Филиповић, Славица

Женско друштво „Кнегиња Зорка“ у Нишу : историја добротинства и хуманизма / Славица Поповић – Филиповић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 258-281.

УДК 061.235-055.2(497.11 Ниш) “19“

Традиција оснивања женских хуманих друштава у Србији почела је крајем 19. века, наставила се у 20. веку, а посебно је изражена у периоду између два светска рата. Пратећи талас европске еманципације жена, у сваком смислу, српске жене, иначе, традиционално посвећене породици, у борби за своја права, окрећу се добротинству, домовини и борби за ослобођење. Формирање женских друштава показало се као добар начин да се то постигне. Једно од њих је хумано женско друштво „Кнегиња Зорка“.

215. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Душан

Деценија новог „Нишког весника“ : ревија о прошлости за садашњост и будућност / Душан Милосављевић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 283-287.

УДК 070 НИШКИ ВЕСНИК “1999-2009“(497.11)

Јединствена ревија у Србији, а највероватније и у свету, која се бави неговањем традиције и очувањем баштине свог града – „Нишки весник“, улази у једанаесту годину излажења. Када је Удружење грађана „Стари Ниш“ новембра 1999. године издало први број, нико није помишљао да ће ова професионално писана и уређивана ревија изаћи у већ 64 броја (у двомесечној периодици). Пола тиража је у претплати на свим континентима где живе Нишлије.

216. ГАВРИЛОВИЋ, Марина

Култура Ниша у XIX веку : музичко-сценски живот / Марина Гавриловић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 288-301.

УДК 930.85 : 71.09 (497.11 Ниш) “18“
821.163.41-1:398

Културни живот града Ниша после ослобођења од Турака почео је нагло да се развија. Народном стваралаштву придружио се и нови културни манир из Кнежевине Србије у виду прослава, забава и балова. До краја 19. века основана су бројна аматерска музичка друштва, која су посебно допринела развоју музичко-сценског живота у Нишу.

217. КАРАБАШЕВИЋ, Невена

Почеци и развој поште у Нишу : извор – лични фонд Стојадина Томића / Карабашевић Невена // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 302-312.

УДК 656.8 (497.11 Ниш) “652/654“ (091)

Рад упућује на развој поштанског саобраћаја у Нишу, почев од римског доба до половине 20. века. Ниш, као седиште римског цара Константина, је свакако био

средиште свих римских путева и место одакле се управљало поштанским саобраћајем. Касније, у време Турака, поштанске комуникације су преузеле „мензулане“, све до 1840. године, када прерастају у државну установу. Поштански саобраћај се временом развијао, тако да се повећао број поштанских услуга које су поприлично могле да задовоље потребе становника овог краја.

218. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

Прва нишка забавишта / Миљана Ђорђевић // Год. 8, бр. 8 (2010), стр. 313-319.

УДК 373.24 (497.11 Ниш) (091)

Законом о народним школама из 1898. године први пут се пројектују забавишта, а наредне године прописан је Програм рада у забавиштима. Прва предшколска установа у Нишу отворена је 1890. године, а 1912. године постојало је тзв. Ђачко забавиште у природи.

ПРИЛОГ

219. Ниш, Галерија Србија, април 2010. године – Изложба Амбасаде Руске федерације поводом 65 година победе над фашизмом – избор фотографија из личне архиве генерала Жданова, Год. 8, бр. 8, 2010, стр. 323-329. – Прилог 2.

Редакција часописа „Пешчаник“ одлучила је да у прилогу осмог броја објави избор фотографија, од 105 изложених, из ратног албума генерала Владимира Ивановича Жданова, команданта ратних операција Црвене армије за ослобођење Београда октобра 1944. године, као аутентично сведочанство историје у години

јубилеја победе над фашизмом. Већина фотографија приказује заједничку радост победе на улицама Београда, сусрете совјетских војника са грађанима, митинге и пријеме поводом ослобођења главног града, а у ратној архиви генерала Жданова нађена је и на изложби приказана и једна фотографија која се односи на Ниш – грађани Ниша враћају се у свој град после ослобођења. Иначе, Ниш је први град у коме је изложба предочена широком аудиторијуму – у галерији „Србија“ 21. априла 2010. године, поводом обележавања 65-те године победе над фашизмом. – Прилог 2.

**ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ – ГОДИШЊИЦЕ,
ЛИЧНОСТИ, ТЕМЕ**

220. ЈОВАНОВИЋ, Добривоје

Делиград у одбрани Србије 1813. године / Добривоје Јовановић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 15-28.

УДК 94(497.11 Делиград) “1813“

Тежак положај Русије Порта је искористила потписивањем Букурешког уговора о миру. Осмом тачком уговора одређени су услови под којима је требало поново увести турску власт у Србију. Било је више договора првака устанка и дипломатских активности, али одлуке скупштине у Враћевиници и Крагујевцу у највећој мери су утицале на даљи ток догађаја. Упоредо са дипломатским активностима, вршене су и војне припреме, јер су очекивани снажни турски напади, све док је Русија била угрожена од Наполеона. Распоређивање српске војске извршено је на главним правцима концентрације турске војске. Посебно су вршена утврђивања положаја код Делиграда, јер се из Ниша очекивао главни напад.

221. РАНЂЕЛОВИЋ, Милан

Жером Адолф Бланки : записи о Нишкој буни 1841. године / Милан Ранђеловић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 29-43.

УДК 94 (497.11 Ниш) “1841“
33:929(44) Бланки Ж.А.

330.11“18“ (560) (091)

После слома хришћанског незадовољства све већом дискриминацијом у Отоманском царству, француска влада одлучује да пропрати рестаурацију реда и закона у нишкој области Отоманске империје.

222. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Мартовске демонстрације и Априлски рат у Нишу 1941. године / Бобан Јанковић, Душан Андрејевић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 44-54.

УДК 94 (497.11 Ниш) “1941“

После дуге дипломатске борбе, Немачка успева да приволи Краљевину Југославију да приступи Тројном пакту, 25. марта 1941. године у Бечу. Већ 27. марта долази до масовних демонстрација и до пада Владе. Ниш се активно укључио у протесте и јавно изразио незадовољство склапањем савеза са Немцима. Одговор Немачке је био муњевит и суров. Већ 6. априла, започео је рат. Бомбардован је најпре Београд, да би два дана касније, 8. априла, и Ниш тешко страдао од немачких бомби. Сутрадан, по окончању бесмисленог бомбардовања, немачке трупе су ушле у Ниш.

223. ЋУРБАБИЋ, Светомир

Живот и трагедија нишких Јевреја (1941-1942) / Светомир Ћурбабић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 55-71.

УДК 323.12 (=411.16) (497.11 Ниш) “1941/1942“

94 (497.11) (=411.16) “1941/1942“

Поводом 70-те годишњице страдања нишких Јевреја на Бубњу и београдском Сајмишту (1941-2011), говоримо о

њиховом животу и трагичном колективном истребљењу у периоду од априла 1941. до маја 1942. године.

224. ЂИРИЋ, Миљан

Никола Пашић : нишки дани и догађаји / Миљан Ђирић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 73-80.

УДК 32 (497.11):929 Пашић Н.
94 (497.11) "1914/1918"

У политичкој каријери, једног од најзначајнијих српских политичара и државника, Николе Пашића Ниш има значајну улогу и то као град у којем је 1878. године започео своју политичку каријеру у Народној скупштини, као и касније када је у најтежим тренуцима српске државе 1914-15. године, као председник Владе управо у Нишу, као ратној престоници, доносио важне политичке одлуке које су утицале на даљи ток рата и будући пут Србије.

225. ЂОРЂЕВИЋЕВА Цана К.

Права истина о прогонству Њ. В. Краљице Наталије / Цана К. Ђорђевићева // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 81-94.

УДК 94(497.11) "1891"
329.21(497.11):929 Наталија, краљица српска

Часопис „Пешчаник“ бр. 9 ставља на увид јавности аутентично сведочанство о прогонству краљице Наталије Обреновић из Србије. Тај догађај, уз остале околности у којима је краљица Наталија морала да заувек напусти Србију, описује се у књизи „Права

*истина о прогонству Н. В. Краљице Наталије“: Аутор монографије је дворска госпођица Краљице Наталије, Цана К. Ворђевићева. Као сведок и учесник поменутих околности написала је и објавила поменуту књигу 6. јуна 1891. године, која се чува у Историјском архиву Ниш као део збирке ретких књига. – Приказ књиге: *Права истина о прогонству Њ. В. Краљице Наталије*. - Београд : Штампариа Д. Димитријевића, 1891.*

ДУХОВНА И КУЛТУРНА ИСТОРИЈА

226. КОСТИЋ, Радоје

Прилози за историју Топличке епископије : манастири и монаштво / Радоје Костић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 95-111.

УДК 271.222-788-1 (497.11 Топлица) (091)

271.222-523.6 (497.11 Топлица) (091)

Рад представља наставак обимније студије о Топличкој епископији, чији је први део објављен у „Пешчанику“ бр. 8 из 2010. године. У овом чланку се обрађују манастири и монаштво на подручју ове епископије у периоду од XII до почетка XVIII века. Рад је базиран на изворима првог реда и представља прву детаљнију студију о манастирима и монаштву на овом подручју.

227. ЈОВАШЕВИЋ, Ана

Историјски развој културних веза Немачке и Србије / Ана Јовашевић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 112-128.

УДК 304.4(430:497.11) (091)

351.85:327(430:497.11)

Предмет овог рада је представљање и анализа историјског развоја спољне културне политике СР Немачке и организација које су њени носиоци према Србији кроз анализу карактеристика њене културне политике према различитим државама, а посебно места, улоге и значаја које поједине институције, као главни посленици немачке културе, имају у остваривању циљева ове политике и изградњи, унапређењу и побољшању међусобних културних односа и сарадње Србије и Немачке. У овом раду биће говора о појму, циљевима и карактеристикама и реализацији спољне културне политике СР Немачке уопште, и у односу на Србију. Анализирана је улога појединих организација као носилаца немачке културе у иностранству. Кроз опис и анализе активности ових организација добија се јаснија слика какву званичну државну спољну културну политику Немачка води према Србији и које су њене особености.

228. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Душан

Судбина задужбина у Нишу : друга смрт задужбинара / Душан Милосављевић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 129-148.

УДК 061.27(497.11 Ниш) (091)

Наш нобеловац Иво Андрић је записао: „Сви ми умиремо само једном, а велики људи по два пута: први пут када их нестане са земље, а други пут кад нестане њихова задужбина.“ Такву другу смрт управо је доживела вићина нишких задужбинара, јер су у време „комунистичке владавине“ национализоване задужбине и легати, а новчаним реформама и инфлацијама тихо погођени фондови и фондације. Прву задужбину у Нишу,

цркву Свети Пантелејмон, основао је крајем 12. века Стефан Немања, на темељима истоимене византијске цркве, а Турци су је порушили после освајања Ниша.

229. МАРСЕНИЋ, Милош

Нишка штампа о српској светињи: „Стара Србија“ о манастиру Високи Дечани / Милош Марсенић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 150-159.

УДК 070СТАРА СРБИЈА “1889“(497.11 Ниш) :323.1
(497.115)

Нишки лист „Стара Србија“ основан је 1889. године. Уз политички рад, бавио се и националном пропагандом. Мисао уједињења српства преношена је и овом новином. У чланку се говори о манастиру Високи Дечани и о арнаутским племенима око њега (Гоши, Краснићи, Хоти). Штавише, доказује се српско порекло ових племена и казује о обичајима карактеристичним за њих. Описује се и терор ових племена над братством манастира, физичке претње монасима и узурпација имања.

230. ПОПОВИЋ-Филиповић, Славица

Љубица Луковић са Колом српских сестара у самарићанској мисији : у знак сећања на племенита дела Кола српских сестара у Србији и широм света / Славица Поповић-Филиповић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 161-184.

УДК 061.23-055.2(497.11):929 Луковић Г.
94(497.11)“1905/1915“

Хуманиста и преводилац, Љубица Луковић (1854-1915), ћерка Јефтимија Јефте Аврамовића (Панчево, 1823 - Београд, 1889), познатог професора и филолога, члана Српске краљевске академије, пратећи супруга генерала Стевана Луковића (1844-1925) долази у Ниш 1889. године. Као појртвована чланица Нишке подружнице, Београдског женског друштва, учествовала је, након ослобођења од вишевековног османлијског ропства, у социјалном, образовном и културном препороду Ниша. Љубица Луковић управљала је Колом српских сестара, у судбоносним данима српске историје, од 1905. до 1915. године. Са бројним чланицама Кола српских сестара, у Првом балканском рату, основала је Четврту резервну болницу у Београду. У току Великог рата Љубица Луковић је са чланицама Кола српских сестара била на заједничком задатку са руским, француским и данским самарићанкама у Нишу. У време велике епидемије негавог тифуса помогла је у неговању оболелих у Моравској сталној војној болници и другим резервним болницама. У највећој епидемијској болници код Теле куле, Љубица Луковић је са својим сестрама поделила судбину хиљада рањених српских војника након Колубарске и Церске битке. Преминула је од последица негавог тифуса, у Нишу 10. фебруара 1915. године. Сахрањена је и почива на Старом нишком гробљу испод Горице.

Љубица Луковић, носилац српског Крста милосрђа, постхумно, 1925. године одликовна је Медаљом за милосрђе „Флоренс Најтингел“, високим признањем муђународног Црвеног крста.

231. САВИЋ, Звездан

Моравска соколска жупа Ниш и њен старешина Радован Димитријевић / Звездан Савић, Братислав Тикић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 185-197.

УДК 061:796/799 (497.11 Ниш) "1920/1929"
347.965 (497.11 Ниш):929 Димитријевић Р.

Оснивачем Соколског покрета сматра се Мирослав Тириш, који је 1862. године основао у Прагу „Прво Прашко теловежбено друштво“, које је 1864. године променило име у „Соко“. Прво Српско соколско друштво основали су др Лаза Поповић и Милан Теодоровић 1904. године у Сремским Карловцима. Целокупна активност у физичкој култури на нашим просторима с краја 19. и у првим деценијама 20. века, па све до 1941. године, одвијала се у соколским друштвима и под њиховим надзором. После Балканских и Првог светског рата у Нишу је основана Моравска соколска жупа 20. јуна 1920. године, као члан Југословенског Соколског савеза. Велики допринос њеном раду дао је и Радован Т. Димитријевић, новинар и уредник више листова, власник „Нишких новина“, признат и цењен адвокат, вишегодишњи соколски старешина Моравске соколске Жупе и носилац ордена Св. Саве. Рад анализира период оснивања и рада Моравске соколске Жупе Ниш, од 1920. до 1929. године, и њеног дугогодишњег старешину Радована Т. Димитријевића.

ПРАВНЕ НАУКЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ И ВРЕМЕ

232. ЈОВАШЕВИЋ, Драган

Покушај кривичног дела у правним споменицима / Драган Јовашевић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 198-216.

УДК 343.236 (091)

Правило је да се предузимањем једне или више делатности, које су у закону одређене као елемент

*бића кривичног дела, оствари последица, у смислу проузроковане промене или стања у спољном свету. Но, честе су у животу ситуације када услед предузете радње неког лица последица кривичног дела изостаје. Ипак, могуће је да се за предузимање радње извршења захтева претходно стварање услова и претпоставки, кроз предузимање припремних радњи, којима се омогућава или олакшава кривично дело. Реална опасност угрожавања заштићеног добра, као и обим и интензитет испољене криминалне воље, за проузроковање последице предузетом радњом извршења, чини суштину покушаја и основ кажњавања његовог учиниоца. У овом раду ће стога бити реч и о појму и о карактеристикама, садржају и природи покушаја кривичног дела у писаним правним споменицима, од најстаријих времена до данас, у свету и у Републици Србији. – Рад представља резултат теоријског истраживања у оквиру пројекта *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору*, бр. пројекта 179046, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.*

233. КОСТИЋ, Миомира

Класични пенитенцијарни системи / Миомира Костић, Дарко Димовски // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 217-227.

УДК 343.26 (091)
343.81 (091)

Аутори су се у раду бавили различитим пенитенцијарним системима, који су постојали током историје. Систем заједничког затвора, као систем који се први јавио у историји развоја начина извршења

*казни лишења слободе, изазвао је посебну пажњу аутора. Након овог система јавља се систем ћелијског затвора, који је са својим облицима посебно интересантан као фаза у развоју извршења казне лишења слободе. На крају, аутори су анализирали систем прогресивног затвора са његовим посебним облицима од којих су поједини „владајући“ у земљама широм света. – Рад представља резултат теоријског истраживања у оквиру пројекта *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору*“, бр. пројекта 179046, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.*

234. АВДИЋ, Селведин

Правна регулатива према малолетницима након Другог светског рата код нас / Селведин Авдић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 228-235.

УДК 343.21:343.91-053.6”1945/...“(497.11) (091)

Пажња аутора, у овом раду, усмерена је на историјски развој кривичноправне одговорности малолетника код нас, након Другог светског рата. Међу првим послератним законима донетим у кривичноправној области био је Закон о врстама казни из 1945. године. Тенденција ка широј примени васпитних мера према малолетним учиниоцима кривичног дела, испољена већ у Општем делу Кривичног законика из 1947. године дошла је још више до изражаја у Кривичном законнику из 1951. године. Положај малолетника значајно је промењен Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 1959. године. За малолетне деликвенте више није било могуће изрећи исте кривичне санкције као пунолетним лицима. Повећан је број васпитних

мера које су се примарно изрицале малолетницима. Штавише, одређена је јасна разлика између категорије млађих и старијих малолетника, тако да само старијим малолетницима може бити изречена казна малолетничког затвора, ако су испуњени сви законски услови. Ипак, најзначајније промене у положају малолетника извршене су, усвајањем, 2005. године посебним Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, чиме су малолетници у свом кривичноправном положају у потпуности одвојени од статуса пунолетних лица као учинилаца кривичних дела. Такође, овим законом је повећан број васпитних мера и по први пут код нас прописане су алтернативне санкције за малолетнике, тј. васпитни налози.

235. ВИЛИЋ, Вида

Кривичноправни положај душевно болесних учинилаца кривичних дела у различитим историјским периодима / Вида Вилић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 236-243.

УДК 343.91-056.34 : 342.726 (091)

Посматрано кроз различита историјска раздобља можемо да приметимо да је душевно болесним учиниоцима кривичних дела поклањана посебна пажња због различитог приступа њиховој кривичној одговорности и постојања опасности од поновног вршења кривичног дела која има основ у душевној поремећености ове категорије лица. Специфичност душевно болесних лица, као извршилаца кривичних дела, захтевала је сасвим другачији приступ извршеном кривичном делу и одређивању облика друштвене

реакције, који се није састојао у примени казне, већ у лечењу ових лица. Однос према неурачунљивим и битно смањено урачунљивим особама може да се посматра као рефлексивна одређених друштвених услова и развоја друштвене свести, што указује на различит третман, који су ове особе имале у оквиру појединих кривичноправних теоријских схватања и у различитим историјским епохама. Основни став друштва да душевно оболеле учиниоце кривичних дела треба лечити, условио је појаву посебне врсте кривичних санкција као мера друштвене заштите, касније мера безбедности.

236. ИЛИЋ, Александра

Различита схватања правне природе радног односа са посебним освртом на југословенске територије / Александра Илић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 244-254.

УДК 349.22 (4+497.1) (091)

Радни однос једно је од најзначајнијих питања радног права. Без ове категорије, ни начелно, ни технички, не може се замислити регулатива и теоријска обрада радног права.

Најшире посматрано, радни однос представља однос који се успоставља између људи у процесу рада. Дакле, радни однос је, пре свега, друштвени однос. Ипак, он представља посебну врсту друштвених односа, правни однос, јер је уређен правним нормама.

Међутим, за разлику од других друштвених, па и правних, односа, за радни однос се везују одређене специфичности по којима се он препознаје и издваја као посебна врста друштвених, односно правних односа.

Правна природа радног односа је питање чије разјашњење претходи свим другим расправама о овој специфичној врсти друштвених и правних односа. Данас, у теорији радног права, још увек не постоји потпуно искристалисано схватање правне природе радног односа. Тим пре, посебан изазов за проучавање представљају расправе из не тако далеке прошлости о правној природи ове специфичне врсте правних односа.

237. МИРИЋ, Филип

Језик права и лексика норми малолетничког законодавства / Филип Мирић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 255-265.

УДК 81'276.6:343.224-053.6

Полазећи од значаја који језик има у процесу стварања и примене правне норме, аутор у овом тексту анализира најпре говорни и писани језик, његове граматичке и лексичке карактеристике условљене специфичностима његове употребе у праву. Посебна пажња је посвећена лексици норми малолетничког кривичног законодавства због специфичности ових норми и улоге које ово законодавство има у систему кривичног правосуђа и кривичног права уопште. У последњем делу рада, аутор се бави језичким тумачењем и његовом применом у пракси.

**КРОЗ ФОНДОВЕ И ЗБИРКЕ ИСТОРИЈСКОГ
АРХИВА НИШ
– ИЗ РАДА АРХИВА –**

238. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Век од прве испоруке струје са Електране Света Петка у Нишу / Љиљана Ђуровић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 266-274.

УДК 621.311.21(497.11 Ниш) “1908“(091)

Пуштањем у рад Хидроелектране Света Петка 1908. године, прве државне, једне од највећих тадашњих хидроелектрана, град Ниш је у основи променио живот Нишлија и града у целини. Њено опстајање до данашњих дана, сада као мале дистрибутивне хидроцентрале у саставу ПД Југоисток, вредно је пажње и подсећања.

239. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Слађана

Женска занатска школа у Алексинцу (1882-1948) / Слађана Видосављевић, Мирослав Видосављевић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 275-294.

УДК 373.5-055.25:334.712 (497.11 Алексинац)
“1882/1948“

Женска занатска школа у Алексинцу има дугу традицију. Основана је 1882. године, и са прекидима за време ратова, радила је све до 1948. године. Значајну улогу за формирање и рад Женске занатске школе у Алексинцу имало је Београдско женско друштво и Алексиначка женска подружина, а у периоду између два светска рата и Министарство за трговину и индустрију. У принципу, Женске занатске школе представљале су важан фактор за опште просвећивање женске омладине, како на економском тако и на културно-просветном плану. Ученице које су завршиле ове школе, с обзиром на стечено стручно и општеобразовно знање, имале су могућност да са успехом обављају занатске послове и да се посвете породици као добре и напредне мајке и домаћице.

240. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

„Поздрав из Ниша“, разгледнице из Ниша и околине до Другог светског рата / Миљана Ђорђевић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 295-303.

УДК 930.25 : 77.03 “1883/1941“ (497.11 Ниш)

Занимљив и вредан део архивске грађе која се чува у Историјском архиву у Нишу чини збирка разгледница и дописних карата. Разгледнице се појављују као логична последица развоја и осавремењавања саобраћајног и поштанског система. Она је специфичан „знак времена“ који припада периоду нових генерација које журе, а желе да остану у контакту са онима које су оставили. Прве разгледнице у Србији појавиле су се 1895. године у Београду, а убрзо су почеле да се издају и у Нишу. Међу најзначајнијим нишким издавачима били су: Ђорђе Ђорђевић Муни, Драгиша Ђ. Тесић и Ј. Дј. Крајналија. На основу визуелног садржаја аверса, у нашој литератури предложена је следећа типологија разгледница: топографске, разгледнице са сценама и догађајима, портретне разгледнице, рекламне и пропагандне разгледнице, разгледнице с репродукцијама уметничких дела и остале.

Збирка разгледница која се чува у Историјском архиву у Нишу броји 170 примерака, смештених у 4 фасцикле. Највише сачуваних разгледница је из периода између два рата. Најстарија сачувана дописна карта је из 1883. године. Од разгледница које се односе на Ниш и околину до Другог светског рата, најбројније су оне које приказују панораму и детаље Нишке Бање, града Ниша и Сићевачку клисуру.

241. БОЈОВИЋ, Стојанка

Стање документације на клиникама Клиничког центра Ниш / Стојанка Бојовић, Невена Карабашевић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 304-311.

УДК 930.251 : [658.115:614 (497.11 Ниш)]

После извршеног прегледа архивске грађе и регистратурског материјала клиника Клиничког центра Ниш, урађени су записници о прегледу и контроли, у којима је констатовано стање документације на свакој клиници и наложено извршење одређених задатака.

Поводом тога, одржано је саветовање на тему „Стање документације на клиникама Клиничког центра Ниш“ на коме су радници Службе заштите архивске грађе, ван Историјског архива Ниш, у првом делу говорили о значају медицинске документације, активностима архивске службе у Србији и унапређивању и примени законских прописа ради заштите медицинске документације. На саветовању је у посебном делу поднет извештај о стању медицинске документације на клиникама Клиничког центра Ниш и предложена су решења за отклањање недостатака у погледу заштите и чувања медицинске документације.

242. ВУЧКОВИЋ, Невенка

Депои Историјског архива Ниш после адаптације зграде / Невенка Вучковић // Год. 9, бр. 9 (2011), стр. 312-319.

УДК 930.253(497.11 Ниш)

У раду је дат преглед стања депоа после адаптације зграде Историјског архива Ниш. У депоима се чува

богатство историјских докумената, садржано у 897 фондова, који су прикупљани од формирања архива 1948, а односе се на временски период од 1737. године, из које је и најстарији документ до данас.

ВЕК БАЛКАНСКИХ РАТОВА

243. КОСТИЋ, Радоје

Моравска дивизија првог позива у Првом балканском рату / Радоје Костић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 18-37.

УДК 94 (497.11) "1912"

Моравска дивизија 1. позива је формирана од људства са подручја југа Србије. Сачињавали су је обавезници од 21 до 31 године старости. У Првом балканском рату је дејствовала у саставу српске 1. армије која је имала задатак да потуче турску Вардарску армију и ослаби Македонију. У решавајућој бици код Куманова 23. и 24. октобра Моравска дивизија је одиграла веома важну улогу. Разбила је турски 7. скопски корпус и њене јединице су прве ушле у Куманово. Заслужила је част да прва уђе и у ослобођено Скопље. У биткама на планини Бабуни и испред Прилепа, као и у борбама за ослобођење Битоља, Моравска дивизија је одиграла кључну улогу у дефинитивном поразу Вардарске армије.

244. КОСТИЋ, Надежда

Балкански ратови : сећања Јанаћка М. Аранђеловића / Надежда Костић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 39-50.

УДК 821.163.41-94.09 Аранђеловић Ј.
94 (497.11) "1912/1916"

Јанаћко М. Аранђеловић, потпуковник из Ниша, у изгнанству на Крфу 1916. године, написао је занимљиву

„Биографију“ о свом животу на преко 100 страница. У њој је изнео занимљиве податке о ратовима у којима је учествовао. Посебно су значајна његова сећања из балканских ратова, нарочито из Другог балканског рата. У том рату Јанаћко је са својим пуком трећег позива успео да одбрани српску границу од далеко бројнијих бугарских снага у неколико тешких битака на Тумби и Дошчаном Кладенцу. О овим борбама је мало писано, а њима је уствари одбрањена српска победа на Брегалници. За подвиге у тим борбама, Јанаћко Аранђеловић је међу првим официрима одликован орденом Карађорђевог звезда са мачевима.

245. БУШНЕЛ ХАРТ, Алберт

Србија у рату : путни бележник Алберта Бушнела Харта, професора Универзитета у Харварду (превео, приредио и коментарисао Зоран Живковић) / Алберт Бушнел Харт // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 52-59.

УДК 821.111.(73)-992
94(497.11) “1913“

Проф. Алберт Бушнел Харт нашао се међу српским војницима у предвечерје борбе против Бугара тј. Другог балканског рата. Алберт Бушнел Харт, професор Универзитета у Харварду, у Америци, био је у мају месецу 1913. године у Србији, и своје утиске саопштио, октобра исте године, у великом америчком листу „The New York.“ У раду је приказан текст чланка из Политике, објављен 3. и 4. децембра 1913. године, настао на основу Албертове перцепције о нашем народу, земљи и војсци приликом проласка кроз нашу државу, у жеку припрема за Други балкански рат. Такође, рад садржи и податке о Нишу као вароши шаренила. У сваком случају, значајно је да ни Балкан, ни Србија

нису оставили једног врло образованог човека с оне стране Океана, равнодушним. – Текст овог чланка преузет је из: *Политика*, 3. децембар 1913., стр. 1 (део I) и 4. децембар 1913., стр. 1 (део II).

Наслов чланку *Србија у рату* дао је непотписани преводилац. У званичној библиографији часописа *The New York Times*, у коме је оригинална енглеска верзија објављена, чланак се води „Без наслова“ (No Title), али на копији чланка, који је доступан, стоји наслов „Видео сам како се Србија мобилише против свог бившег савезника“ (Watchig Servia Mobilize Against Her Former Ally).

Текст српског превода из 1913. године пренет је верно, без исправљања и усаглашавања са стилем модерног српског језика, да би се сачувао дух тога времена.

Текст у Политици није илустрован. Фотографије у овом тексту преузете су из оригиналне, енглеске верзије. Такође, текст ни у једној верзији нема фусноте. Све које се овде налазе дело су приређивача.

246. ВИДОСАВЉЕВИЋ, Мирослав

Призрен : прве године слободе 1912-1915./ Мирослав Видосављевић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 61-77.

УДК 94 (497.115 Призрен) “1912/1915“

После 457 година Призрен је ослобођен од турске власти. Српска војска је у њега ушла без отпора 18.10.1912. године. Након петовековне владавине Турака, Призрен је ушао у састав Краљевине Србије. Било је то после успешно вођеног Првог балканског рата 1912. и 1913. године, у коме је Србија у савезништву са Црном Гором, Грчком и Бугарском изборила победу над Турском. Међутим, незадовољна Лондонским миром (30.05.1913. године) у вези са

Македонијом, Бугарска је без објаве рата напала српску и грчку војску и отпочела Други балкански рат. После пораза у биткама на Брегалници, Власини, Кукушу и ступања у рат Румуније, Бугарска је обуставила борбе и прихватила мир. Мир је склопљен 30.08.1913. године у Букурешту.

После Балканских ратова и разграничења са Црном Гором, Призрен постаје седиште истоименог округа у чијем саставу су 4 среза: Шарпланински, Горски, Подгорски и Подримски. Међутим, мир је кратко трајао, јер је после непуне две године отпочео Први светски рат, након што је Аустрија 28.07.1914. године објавила рат Србији. У Призрену је у првим годинама слободе од 1912. до 1915. године, иако је то кратак период, покренуто много на плану друштвеног, привредног и културног развоја. Зато су га се старије генерације свих вероисповести радо сећале као периода са највећим слободама, називајући га „пусто турско и прво српско“.

ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ, ГОДИШЊИЦЕ, ЛИЧНОСТИ, ТЕМЕ

247. МАРСЕНИЋ Милош

Ослобођење Ниша од Отоманске власти : 135 година од ослобођења Ниша 1877/78 / Милош Марсенић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 78-97.

УДК 355.48 (497.11)

94 (497.11 Ниш) “1877/1878“

Отоманско царство је било у опадању током 19. века. Користећи новонасталу ситуацију, поробљени српски народ је желео да се ослободи турске власти. У складу са поменутиим, формира се Нишки комитет који тежи

да допринесе борби. Кнежевина Србија, после два рата, ослобађа град Ниш и четири округа (Нишки, Топлички, Пиротски и Врањски), који су на Берлинском конгресу и припојени Србији. Временом, Србија уводи своју управу у четири округа, док Ниш постаје центар новоприпојених крајева. Рад је посвећен ослобођењу Ниша од турске власти 1877-1878. године.

248. ЈОВАНОВИЋ, Милорад

Православна браћа / Милорад Јовановић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 99-102.

УДК 355.40 : 94 (497.11) "1876/1878"

Непосредно пред почетак Српско-турског рата Коста Прендић, алексиначки телеграфиста, успоставио је обавештајну сарадњу са својим колегама из турског телеграфа у Нишу, иначе, Јерменима по пореклу. Аранђел Бахрам и Петар Шахин су годину дана, сваке ноћи, прослеђивали алексиначком телеграфу војне телеграме које су размењивали турско Војно министарство у Цариграду и гарнизон у Нишу. После рата Вахрам и Шахин су постали српски телеграфисти.

249. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Записи из самица – поруке за будућност : седам деценија пробоја логора на Црвеном крсту у Нишу / Бобан Јанковић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 103-111.

УДК 343.819.5 (497.11 Ниш) : 821.163.41-98

Кроз логор на Црвеном крсту за време окупације прошло је преко 30.000 људи. Неки од њих су робовали у самицама у којима су услови за живот били испод

сваког достојанства. У другим часовима самоће и извесној самртној опасности многи од њих су оставили траг на зиду, последњу поруку пред одлазак на стратише Бубањ. Седам деценија од пробоја логора на Црвеном крсту прилика је да на то подсетимо.

250. ОЗИМИЋ, Небојша

Хапшење угледних Нишлија октобра 1941. године / Небојша Озимић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 112-120.

УДК 94 (497.11 Ниш) "1941" : 343.125/.126

У оквиру октобарске антимајонске и антикомунистичке кампање, окупационе снаге су започеле са интервентним хапшењем угледних грађана у свим градовима Србије. На удару су најпре били припадници интернационалних организација (масони, ротаријанци, комунисти), као и прозападно оријентисани људи. Веровало се да ће се на тај начин смирити устанак у Србији. У Нишу је ухапшено 150 угледних Нишлија у две ноћи (22. и 23. октобра), који су смештени у Срески затвор, а одатле пребачени у логор на Црвеном крсту из којег су, након одређеног времена, скоро сви пуштени.

ДУХОВНА И КУЛТУРНА ИСТОРИЈА

251. КОСТИЋ, Радоје

Прилози за историју Топличке епископије : цркве и свештенство / Радоје Костић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 121-142.

УДК 271.222-725-523.4 (497.11 Топлица) (091)

Овај рад је последњи наслов студије о Топличкој епископији. Претходна два су објављена у „Пешчанику“ у бројевима 8. и 9. У овом, последњем делу, обрађују се и презентују нови подаци о једном броју цркава са подручја некадашње Топличке епископије. Посебно су обрађене две цркве у Прокупљу, црква Св. Прокопија и тзв. „Латинска“ црква, за које се износе нови подаци и дају тумачења која до сада нису била довољно позната. О православном свештенству на подручју Топличке епископије до сада није писано. Углавном због тога што се сматрало да нема података о њима. Међутим, детаљнијим истраживањем старих српских рукописа и турских дефтера, идентификован је значајан број парохијских свештеника из ове епископије у разним периодима њеног постојања.

252. ЂОРЂЕВИЋ, Миљана

„Као дете које пева у мраку“ – Сокобањски дани Иве Андрића / Миљана Ђорђевић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 143-151.

УДК 821.163.41:929 Андрић И.

Иво Андрић је у Сокобањи боравио више пута: први пут 1942. године, тада је у Бањи провео неколико месеци током којих је започео нека од својих најзначајнијих дела: романе На Дрини ћуприја и Госпођица, приповетку Јелена, жене које нема и Змија, као и неке од записа који ће се наћи у Знаковима поред пута и у Свескама. У периоду од 1971. до 1973. године, долазиће и више пута годишње. У хотелу Моравица у Сокобањи, у апарману 144, отворена је спомен – соба великог писца.

253. СРЕТИЋ, Ирена

Надежда Петровић : сликарка и добровољна болничарка српске војске / Ирена Сретић, Марина Цветковић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 153-169.

УДК 75:929 Петровић Н.

61:929 Петровић Н.

Надежда Петровић, (самоуверена, супериорна, необичне интелигенције), живела је на преласку између два века (1873-1915), имајући две љубави, отаџбину и сликарство. Њен живот је био само борба. Борба за бољи положај жена у заосталој Србији, борба за ослобођење и уједињење свих јужнословенских народа на овим просторима, борба за уношење нових, светских видика. „Идући с војском с бојишта на бојиште, она се нештедице излагала свима ратним невољама и опасностима. Као и сваки војник трпела је и зиму и врућину, и кишу и снег, ветар и мраз. Често је спавала под шатором и у колима под арњевима, ишла пешице и на коњу, свуда је стигла.“ Цитирани текст објављен је у Политици, 19. априла 1915. године.

254. ЋУРБАБИЋ, Светомир

Нишки странци : дошли и остали / Светомир Ћурбабић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 170-187.

УДК 929-054.6 (497.11 Ниш) (091)

До данас је непрекинут низ значајних људи који су долазили у Србију (и Ниш) и заувек остајали, Посветивши свој живот и своје дело, своје опредељење и потомство, као и своју судбину (коју су сами одабрали) Србији или неком њеном граду. Највећи број њих довела

је идеја српске државе. Боље речено, позив. Неки су свратили на пропутовању и остали до краја свог живота (и после њега), други су дошли у потрази за бољим животом, неки узмичући пред невољом која им је била наметнута. Свима им је заједничко да су се сматрали овдашњим, да су делили добро и зло, страхоте рата и благодети рада; заједничка им је била велика блискост са народом у који су дошли.

У овом чланку подсетићемо на неке од „домаћих странаца“ из 19. и 20. века, који су у Нишу и нишком крају оставили (а многи и данас остављају преко својих потомака), неизбрисив траг у привредном израстању Ниша, у медицини, народном здрављу, архитектури, грађевинарству, култури. Не претендујемо на знање, велики труд и велику љубав. Надамо се да ће бити прилике да проговоримо и о њима.

255. РАНЂЕЛОВИЋ, Милан

Ислахана у Нишу / Милан Ранђеловић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 189-200.

УДК 94 (497.11 Ниш) “18“

37 (497.11 Ниш) (091)

После турбулентних дешавања у Нишу током прве половине 19. века, на место нишког управника долази Ахмед Мидхат–паша, један од водећих модернизатора османског друштва. Решен да поправи социјалну слику у граду, Мидхат-паша оснива у Нишу прву османску ислахану, установу чија је функција била васпитно-образовно збрињавање деце која су се због минулих времена нашла на маргинама нишке заједнице

256. ЖИКИЋ, Милена

Школство у Нишу после Првог светског рата :
извештај школског надзорника / Милена Жикић // Год.
10, бр. 10 (2012), стр. 201-211.

УДК 94:373.3 (497.11 Ниш) “18/19“

У првој половини 20. века у Нишу је извршена реконструкција основних школа: код Саборне цркве, у Вождовој улици, у Јагодин-мали и на Тргу. Све четири поменуте школе су имале укупно 1.882 ђака, при чему је број дечака био већи и износио 954, док је девојчица било 928. Штавише, школски систем, пољуљан за време Првог светског рата, постаје стабиллизован. Како је и када дошло до организовања школа у граду и какво је било бројно стање ученика, може се закључити на основу архивских извора, односно извештаја школског надзорника Нишког среза, непосредно након ослобођења.

ПРАВНЕ НАУКЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ И ВРЕМЕ

257. РАНЂЕЛОВИЋ, Небојша

Народна скупштина и законодавна власт у
Кнежевини Србији 1858-1868. године / Небојша
Ранђеловић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 214-221.

УДК 342.52/.53 (497.11) “1858/1868“
342.52/.53 (497.11) (091)

Период од 1858. до 1868. године јесте време од Светоандрејске скупштине до погибије кнеза Михаила. Са становишта државноправне историје Србије важан је и као период стасавања друштвених и државних околности у којима је Народна скупштина прешла пут од саветодавног тела до државног органа, који ће са

кнезом делити законодавну власт. Сам револуционарни рад Светоандрејске скупштине утврђује овакав пут, јер је у једном тренутку Скупштина била једина власт у земљи. На том путу је Народна скупштина, тако без законодавних надлежности, својим предлозима ишла често испред свог времена и ограничавајућих друштвених околности. Уставом од 1869. године, скупштина је коначно и формално постала неизбежни чинилац у вршењу законодавне власти.

258. ДИМОВСКИ, Дарко

Кривично законодавство Кнежевине и Краљевине Србије / Дарко Димовски // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 223-231.

УДК 343.21(497.11) “18/19“
343.21 (497.11) (091)

*У раду аутор анализира најзначајније кривичноправне изворе Кнежевине и Краљевине Србије. Посебна пажња је посвећена Кривичном законнику из 1860. године, уз навођење револуционарних решења за кривично право тадашње државе, као и његових недостатака. – Чланак је резултат рада на пројекту *Заштита људских и мањинских права у европском правном простору* под бројем 179046, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.*

259. КОСТИЋ, Миомира

Поротно суђење у Србији : традиција дуга 140 година / Миомира Костић, Александар Михајловић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 234-241.

УДК 343.195 (497.11) (091)

У раду аутори су истакли основне поставке института пороте, нагласили разлику између пороте у грађанским и кривичним поступцима. Објаснили су, укратко, друштвене и политичке околности у Србији које су претходиле увођењу поротног суђења. Анализирали су основне постулате Закона о пороти из 1871. године, као и измене које су уследиле 1892. године.

260. ЈОВАШЕВИЋ, Драган

Пореска утаја у историјским правним споменицима / Драган Јовашевић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 244-258.

УДК 343.359.2 (497.11) (091)

336.225.68 (497.11) (091)

Од самог почетка формирања државе Србије и њених органа, односно од почетка писане правне историје, јављају се различити облици избегавања плаћања пореза и других јавних дажбина под различитим називима, са различитим описима и карактеристикама, односно различитим врстама и мерама прописаних казни и других кривичних санкција, за њихове учиниоце. То је и логично, јер свака држава мора да има регулативно сигурно функционисање институција јавне власти које омогућавају заинтересованим физичким и правним лицима остваривање и заштиту њихових права, интереса и слобода. Зато се са правом може рећи да пореска кривична дела представљају појаву која је стара колико и сама држава. Нема државе почев од античких старих цивилизација, па све до данашњих дана која се на различите начине, са различитом динамиком није суочила са различитим облицима и видовима испољавања пореске утаје. Управо о историјском

развоју инкриминације пореске утаје у старим писаним правним споменицима наше државе говори овај рад.

261. ЈОВАШЕВИЋ, Ана

Положај задужбина и фондација у правном систему Србије / Ана Јовашевић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 259-271.

УДК 347.67+347.191.12](497.11) “2010“

У току 2010. године Народна скупштина Републике Србије је усвојила нови Закон о задужбинама и фондацијама. Питање појма, улоге и правне природе задужбина и фондација је значајно за одређивање адекватног положаја ових друштвено корисних институција и њихово уклапање у одређени друштвени, правни и културни систем. Међу основним елементима, који заокупљају пажњу теорије и законодавства, истичу се појам, циљеви и мотиви оснивања задужбина и фондација, односно врста имовине коју оснивачи дају за остваривање тих циљева. У овом раду се, управо, разматрају основна питања везана за задужбине и фондације у култури, сходно новим законским прописима у Републици Србији.

**КРОЗ ФОНДОВЕ И ЗБИРКЕ ИСТОРИЈСКОГ
АРХИВА НИШ
– ИЗ РАДА АРХИВА–**

262. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Исламска верска заједница у Нишу 1878-1951. године / Ивана Јовановић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 272-285.

УДК 930.253::28-78 (497.11 Ниш) “1878/1951“ (091)

Непосредно пре ослобођења од турске владавине, у Нишу је живело око 8500 Турака. Њихово иселјаване започело је паралелно са повлачењем турске војске, а интензивније се наставља 1878. године и у годинама после ослобођења. Њихов број се драстично смањио, тако да је по попису из 1878. године од укупног броја становника који је износио 12817, само 401 био турске националности. Тачније, у Нишу је остало само 79 турских породица. До Балканског рата 1912. године, старшина свих муслимана био је Муфтија у Нишу. После ослобођења Врховно муфтијство је премештено у Београд. У сваком месту, на предлог месног муфтије, Министарство вера именовало је срески вакуфски одбор, који је водио бригу о вакуфском имању. У Нишу је пре успостављања повереништва ове послове обављала Вакуфска управа – Ниш и Муфтијство округа Нишког. На основу сачуване архивске грађе истоименог фонда Историјског архива у Нишу, делокруг рада Среског вакуфског меарифског повереништва био је широк. Повереништво је имало задатак да води рачуна о покретној и непокретној имовини Исламске верске заједнице на подручју Нишког среза, да даје предлоге о оснивању, подизању и одржавању џамија, као и да одобрава уговоре. Документација из 1951. године је последњи писани траг о раду повереништва о малобројној Исламској заједници у Нишу, тако да се ова година сматра годином престанка његовог деловања.

263. ЂУРОВИЋ, Љиљана

Сређивање архивске грађе Епархије нишке / Љиљана Ђуровић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 286-292.

УДК 930.251 : 271.222-773 (497.11 Ниш) “20“

Године 2004. успостављена је сарадња са Епархијом нишком у циљу сређивања црквене документације. На сређивању су радили стручњаци Историјског архива 2004. и 2011. године. План сређивања обухватао је: очување тематских целина створених у регистратури – канцеларији Епархије нишке, одабирање архивске грађе и издвајање безвредног регистратурског материјала за шкартирање, ради бољег коришћења смештајног простора и враћање расутих архивалија по хронологији на припадајуће место. Притом, није вршена обрада докумената. Сређено је укупно 73 дужних метара, али је у фасциклама и кутијама заштићено 58 дужних метара грађе. За још петнаестак метара недостају кутије, па је њихова набавка услов да се овај посао приведе крају. Поред тога, завршетак посла условљен је и пописивањем и одлагњем књига, које представљају значајнији део архивске грађе Епархије.

264. БОЈОВИЋ, Стојанка

Служба заштите Историјског архива Ниш : искуства у вредновању архивске грађе и излучивању безвредног регистратурског материјала / Стојанка Бојовић // Год. 10, бр. 10 (2012), стр. 293-304.

УДК 930.251 (497.11 Ниш)

Вредновање и одабирање архивске грађе и излучивање безвредног регистратурског материјала и даље је најсложенији и најодговорнији задатак службе заштите ван архива, који захтева научни приступ, свестрано ангажовање и велико искуство, како радника који се бринуо о документацији код стваралаца, тако и радника у служби Заштите ван Архива. За трајно чување одређују се по посебним прописима категорије

регистратурског материјала које садрже податке од значаја за историју, науку и остале друштвене и потребе предузећа. За регистратурски материјал који није оцењен као архивска грађа, рокови чувања се одређују зависно од потреба предузећа, у складу са посебним законским прописима.

**МИЛАНСКИ ЕДИКТ – 17 ВЕКОВА ВЕРСКЕ
ТОЛЕРАНЦИЈЕ
(313-2013)**

265. ОЗИМИЋ, Небојша

Константин Велики и верска толеранција / Небојша
Озимих // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 16-25.

УДК 321.18:929 [Константин I Велики]:316.647.5:2
322 “03“ (37) (091)

У раду се елаборирају документи који најпре илуструју религиозно биће Константина Великог од чега се највише пажње поклања едиктима о толеранцији међу верама из 311. и 313. (тзв. Галеријев и Милански едикт), источним провинцијама (324) и писмо персијском владару Шапуру Другом из 330. Из ових докумената јасно се види став Константина Великог према хришћанству, али и према нехришћанима.

266. ЖИВКОВИЋ, Зоран Б.

Милански едикт : обележавање
хиљадушестогодишњице у Нишу 1913. године / Зоран Б.
Живковић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 27-68.

УДК 271.222-9:061.75 (497.11 Ниш) „1913“
930.85 (497.11)

Током 1913. године, широм хришћанског света, цркве организују прославе у славу Цара Константина и Миланског едикта, којим је 313. године прокламована равноправност хришћанске са осталим верама Римског

царства. Свечаности су одржаване углавном у периоду од марта до октобра.

Једино у граду Нишу, родном месту цара Константина, прослава је каснила, због Другог балканског рата и епидемије колере. Владика нишки, господин Доситеј, хиротонисан маја 1913. године, дао је све од себе да за кратко време организује достојну свечаност, да у Ниш доведе чланове српске краљевске породице, и представнике црквене и државне власти, да присуствују тродневној свечаности, на самом крају 1913. године.

Ова прослава оставила је бројне материјалне трагове, а највећи број њих и данас постоји.

Чланак описује ситуацију у граду и Србији у то време, саму свечаност, као и дугорочне користи које је град имао од свечаности.

267. УРОШЕВИЋ, Т. Прота

Митрополит Доситеј Васић : Епископ нишки (1913-1933) / Прота Т.[Таса] Урошевић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 71-85.

Пре осам деценија (1933. године) Привредна задруга Епархије нишке објавила је публикацију „Митрополит Доситеј Васић Епископ нишки“. То је учињено у тренутку када је Епископ Доситеј одлазио из Ниша у Загреб на нову дужност (Свети архијерејски сабор изабрао га је за првог Митрополита загребачког). Тако је завршена епоха успешног рада Владике Доситеја у цркви Епархије нишке дуга 20 година. Толико је времена протекло откад је као млади епископ Доситеј дошао у Ниш 1913. године и одмах се прихватио значајних одговорности око организације прославе 16. векова Миланског едикта. – Монографија: Митрополит Доситеј Васић епископ нишки : 1913-1933 године, Ниш : Привредна

задруга Епархије нишке, 1933 (Ниш : "Свети Цар Костантин").

268. МИЛОШЕВИЋ, Гордана

Градитељска делатност Константина Великог на Медијани / Гордана Милошевић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 86-95.

УДК 725.17:904“652“ (497.11 Ниш)

У раду се расправља о месту и значају археолошког налазишта Медијана код Ниша у време просперитета града за владавине Константина Великог и његових наследника. Нова археолошка истраживања потврђују велику градитељску активност у последњој деценији владавине Константина Великог на царском домену Медијана и трансформацију централног дела насеља у резиденцијални комплекс са наглашеним концептом приказивања царске идеологије и пропаганде. – Чланак представља резултат рада на пројекту Романизација, урбанизација и трансформација урбаних центара цивилног и војног карактера у римским провинцијама на тлу Србије (број 177007), Министарства просвете и науке Србије.

269. ЈЕРЕМИЋ, Гордана

Поводом осамдесетогодишњице систематских истраживања источне градске некрополе Наиса : досадашњи резултати / Гордана Јеремић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 96-111.

УДК 902:726.821.032(497.11 Ниш)
903/904“652“ (497.11 Наисус)

Касноантички Наисус, родни град царева Константина I и Валентинијана III, познат као епископско седиште и место у коме су боравили најзначајнији цареви и узурпатори IV века, у касној антици, нарочито током IV и у првој половини V века, доживљавао је економски и друштвени напредак. Богатство града огледа се и у монументалности и луксузу црквене и гробне архитектуре, као и у раскоши гробних инвентара, откривених у последњих осамдесет година на простору источне градске некрополе у данашњој градској четврти Јагодин мали. Некропола у Јагодин мали је формирана дуж пута за Раџијарију (Ratiaria – Арчар) и коришћена је интензивно у периоду IV-VI/почетка VII века. У раду се сумирају резултати ових истраживања, на основу прикупљене теренске документације из институција које су учествовале у ископавањима, на основу публиковане грађе и резултата најновијих истраживања.

270. МИТИЋ, Милунка

„EN TOYTO NIKA“ (Овим побеђуј!) – Крст Светог цара Константина и Часни крст у житијама Светога Симеона –Немање / Милунка Митић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 113-123.

УДК 321.18:929 Константин I Велики : 821.163.41'04-94

Цар Константин је пре одлучујуће битке 312. године против Максенција, савладара западног дела Римске империје, имао визију Крста са поруком „Овим побеђуј!“. Са симболом Крста на штитовима војника и на заставама као знамење, цар је у тој борби однео победу и тако постао владар читавог западног дела Римске империје. Иза тога, 313. године потписује Едикт о изједначавању хришћанске вере са другим

религијама у читавом Царству. Крст, као симбол моћи Хришћана кроз векове, присутан у свим облицима духовног живота, налази се и у српској апологетској литератури. Тако су Стефан Првовенчани и Доментијан у житијима Симеона Немање указивали на моћ Симеоновог Часног крста у компарацији са моћи Константиновог Крста којим је побеђивао.

271. ЖИКИЋ, Милена

Митраизам и његово тумачење са аспекта историјских и археолошких сазнања / Милена Жикић // Год. 11, бр. 11, стр. 124-146.

УДК 254-5:27(091)

У раду се презентују подаци о култу иранског божанства светлости (Митри) и прати историјска судбина митраизма, од настанка до тихе трансформације у хришћанство. Упознавање са митраизмом значи истовремено и разумевање најстарије историјске епохе настанка хришћанства. Циљ рада је осветлити, управо, митраистичке обичаје присутне у хришћанству. Иначе, митраизам је био тајни култ резервисан за војску, која је и дала највише нових чланова. Његово ширење је пратило кретање легија. Проповедао је високу моралност и обавезивао своје војнике на доживотни рат против зла у сваком облику. Религија је организована у малим езотеријским заједницама састављеним од ограниченог броја верника - мушкараца. Највећи допринос рада огледа се у сазнању да је и Константин Велики био следбеник митраизма.

272. АРСИЋ, Никола

Цар Константин : име које спаја / Никола Арсић, Душан Андрејевић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 147-154.

УДК 061 (497.11 Ниш) : [321.18:929 Константин I Велики

У богатој историји града Ниша, посебно место заузима име Константина I Великог. Flavius Valerius Aurelius Constantinus Augustus, познатији као цар Константин Велики, рођен је у Нишу (античком Naissusu), између 271. и 273. године, од оца Констанција Хлора и мајке Јелене. Иако су грађани Ниша вековима били под туђинском влашћу, у колективном памћењу остало је сећање на великог цара. Град Ниш кроз време чува и поштује лик и дело цара Константина Великог, чије име носе многе институције, организације, удружења, клубови.

ИСТОРИЈСКИ ДОГАЂАЈИ, ГОДИШЊИЦЕ, ТЕМЕ

273. КОСТИЋ, Радоје

Моравска дивизија првог позива у Другом балканском рату / Радоје Костић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 155-178.

УДК 355.311.5 (497.11 Ниш) “1913“
94 (497) “1913“

Моравска дивизија 1. позива је одиграла пресудну улогу у Другом балканском рату. Првог дана рата, после мучког напада бугарских трупа, без објаве рата, на Дринску дивизију на Брегалници, Моравска дивизија је самопрегорном интервенцијом ојачала посусталу Дринску дивизију и сутрадан, нападима својих пукова, сломила офанзивну моћ бугарских дивизија на Брегалници. До краја рата, иако тешко страдала од колере, Моравска дивизија је водила тешке и успешне

борбе на Грленским положајима на самој граници Бугарске.

274. АНДРЕЈЕВИЋ, Душан

Нишки споразум 1923. године : покушај послератног зближавања Краљевине СХС и Краљевине Бугарске / Душан Андрејевић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 181-196.

УДК 94 (497.1:497.2 Ниш) "1923"

341.24 (497.1:497.2) "1923"

Југословенско-бугарски односи били су проблематични дуги низ година, током 19. и 20. века. Углавном су се ове две државе налазиле на супротним странама. Највећи камен спотицања била је Вардарска Македонија, за коју су се најкрвавије борили у периоду од 1913. до 1918. године, када је оружану борбу заменила дипломатска. Доминантна личност у овој борби био је Александар Стамболијски, који је својом политиком „нове Бугарске“ покушао да приближи две државе. Може се рећи да је то на тренутак и успео, када је после вишегодишње политике зближавања, чак и инсистирања на југословенско-бугарској федерацији, потписан Споразум у Нишу, којим је та политика коначно добила званичну форму. Нажалост, политичко стање у Европи, нарочито у Бугарској није дозволило такву политику, која се завршила на најтрагичнији могући начин свирепим убиством, зачетника ове политике, Александра Стамболијског.

275. АРСИЋ, Никола

Савезничко бомбардовање Ниша октобра 1943. године са освртом на писање листа „Ново време“ / Никола Арсић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 197-215.

УДК 94 (497.11 Ниш) “1943“

355.469.2 (497.11 Ниш)“1943“:050НОВО ВРЕМЕ

Избијање Другог светског рата у Краљевини Југославији почело је 6. априла 1941. године изненадним нападом Сила Осовина са свих страна осим из Грчке. Том приликом бомбардован је и Ниш 8. априла.

Ниш је у току рата, због чињенице да је геостратешки чвор Балкана, био важан како за Силе Осовина тако и за Англоамериканце. Англоамериканци су настојали да Ниш онеспособе као саобраћајни чвор, самим тим да онеспособе транспорт људи и робе преко Ниша и да притом нанесу што веће губитке у људству и техници Немцима. Иако је бомбардовање вршено више десетина пута, једно од најзначајнијих је уследило 20. октобра 1943. године. Том приликом нанете су и велике цивилне жртве граду Нишу. Значајна запажања о том догађају оставио је лист Ново време, који је штампан у то време.

276. РАНЂЕЛОВИЋ, Милан

Хафизпашићи, породица нишких моћника / Милан Ранђеловић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 216-225.

УДК 929.52ХАФИЗПАШИЋ

94(=512.161)(497.11Ниш)“17/19“

Развојни пут Емира Хафиз Хаџи Мустафе и његових наследника најбољи је начин по коме се види како се судбина сирове и грубе амбиције, унутар једне породице, за неколико генерација претварала у успешан социјални интелект њених чланова. За непуних стотину година зеленаши, силници, велепоседници и банвивани, ближи или даљи чланови ове породице, успели су да буду прихваћени у водеће кругове савремене

турске државе. Њихови животи представљају одраз друштвено-политичких промена кроз које је пролазило Османско царство током 19. века, посебно град Ниш за који су судбински били везани већим делом свога постојања, као кућа и породица.

ДУХОВНА И КУЛТУРНА ИСТОРИЈА, АРХИВИСТИКА

277. ЈЕЛЕНКОВИЋ, Предраг

Историјски преглед развоја комуникологије / Предраг Јеленковић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 226-238.

УДК 316.77(091)

Могућност да се о комуникологији и њеном настанку каже нешто ново била је пресудна приликом опредељивања за ову тему. Донекле, незахвалан посао због постојећих радова и општеприхваћених, небројано пута поновљених, ставова са друге стране представљају једну врсту изазова због намере на осврт периодизације развитка комуникологије, као нове научне дисциплине, како у свету тако и код нас.

278. ИЛИЋ, Катарина

Нишки споменици на пољу сукобљених идеологија / Катарина Илић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 239-250.

УДК 316.75:[726.8:355.469.2“1999“(497.11 Ниш)

Полазна хипотеза овог рада је да меморијализација историјских догађаја не представља њихово неутрално представљање, већ став одређене идеологије, тј. „приказ реалности“, који има за циљ да себе представи у најбољем светлу. У том смислу, и култура

представља инструмент идеологије. Ова хипотеза испитана је на примеру нишких споменика, подигнутих након НАТО агресије 1999. године.

279. ЈОВАШЕВИЋ, Ана

Заштита културног наслеђа у Србији / Ана Јовашевић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 251-260.

УДК 341.22:008(4)“2003/2005“]:351.853(497.11)

Пре три године Народна скупштина Републике Србије је ратификовала два значајна међународна документа о заштити културног наслеђа: 1) Конвенцију ОУН о очувању нематеријалног културног наслеђа из 2003. године и 2) Оквирну конвенцију Савета Европе о вредности културног наслеђа за друштво из 2005. године. При томе су дефинисани појам, садржина, карактеристике и улога културног наслеђа уопште, начин, поступак и услови његовог очувања, као и систем и органи заштите. На тај начин је постављена обавеза за наше државне органе да доношењем одговарајућих законских прописа што пре имплементирају међународне стандарде из ове области у правни и друштвени систем Републике Србије. У раду се говори о значају ове две конвенције, о њиховим појединим решењима, као и о систему међународноправне (универзалне и европске) и државноправне заштите културног наслеђа.

280. МАРСЕНИЋ, Милош

Богатство Историјског архива Ниш : матичне књиге као историјски извор / Милош Марсенић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 261-268.

УДК 351.755.2:930.253 (497.11 Ниш) (048.8)

Матичне књиге представљају првразредни историјски извор, који до сада није довољно коришћен. Оне нам пружају обиље историјских података који се у другим изворима не могу наћи. Штавише, историјска демографија користи ове информације у циљу проучавања наше прошлости, као и живота обичног човека. Матичне књиге рођених, венчаних и умрлих су раније водиле верске заједнице, данас се оне налазе у архивима. Историјски архив у Нишу има велики број матичних књига, чијом се употребом можемо боље упознати са прошлошћу минулих генерација.

281. ВАСИЋ, Александра

Патенти као законски акти Хабзбуршких царева и њихов утицај у Краљевству Србији на примеру „Привилеговане оријенталне компаније“ / Милош Ђорђевић, Александра Васић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 269-274.

УДК 347.72(436-89)“17“:339 (497.11) “17“

Циљ овог рада је да пружи сазнања о оснивању Привилеговане оријенталне трговачке компаније у Хабзбуршкој монархији у оквиру њене меркантилистичке политике. На основу необјављене грађе Државног архива Аустрије биће обрађени правни положај компаније, њено пословање и утицај на трговину домаћег становништва у „Краљевству Србији“. – Рад је резултат истраживања у оквиру пројеката Министарства просвете и науке Републике Србије Модернизација западног Балкана, (ев. бр. 177099) и Заштита људских и мањинских права у европском правном простору (ев. бр. 179046). Архивско

истраживање у Бечу 2011. године, финансирао је Аустријско министарство науке.

282. ЈАНКОВИЋ, Бобан

Примена дигиталног воденог жига у архивистици / Бобан Јанковић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 275-279.

УДК 930.251:004.9]:347.78

Значај дигиталних водених жигова огледа се у заштити ауторских права презентоване архивске документације, фотографија, као и слика од нелегалног коришћења и дистрибуирања без одобрења институције архива.

ПРАВНЕ НАУКЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ И ВРЕМЕ

283. РАНЂЕЛОВИЋ, Небојша

Две уставобранитељске скупштине / Небојша Ранђеловић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 280-287.

УДК 342.4(497.11)"18" (091)

Када се говори о уставобранитељским скупштинама, најпре се прави осврт на Петровску и Светоандрејску скупштину. Једна је дала тон, а друга донела крај уставобранитељској владавини. Наслов: Две уставобранитељске скупштине може да упућује и на две скупштине које су обележиле крај прве владавине кнеза Михаила и избор кнеза Александра Карађорђевића. Сплет догађаја је утицао да и српске власти, и сама Порта прибегну институцији народног суверенитета и ауторитета, тако скупштина, као орган власти и одлучивања, није била предвиђена важећим уставом. Њен ауторитет су прихватале и

Русија, као протекторска сила, и остале релевантне европске силе. Неколико заседања ова два важна скупштинска сазива, обележена су бурним догађајима, али и решењем кризе, са многим усаглашавањима и политичким попуштањима, испред чега је стајао ауторитет традиције Народних скупштина код Срба.

284. ПАВЛОВИЋ, Мирјана

Имовинске казне у Душановом закону / Мирјана Павловић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 288-300.

УДК 343.7/8(497.11)“13“

Имовинске казне су врста кривичних санкција. То су најстарије кривичне санкције. Настале су из старе казне, која се звала композиција. У овом раду анализирани су карактеристике, обележја и врсте имовинских казни у Душановом закону. Душанов законик је најзначајнији зборник правних прописа средњовековне Србије. Донет је на државним саборима 1349. године и 1354. године. У Душановом закону предвиђено је неколико имовинских казни.

285. КОСТИЋ, Миомира

Имовински криминалитет кроз правне споменике старог српског права / Миомира Костић, Раде Богојевић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 301-311.

УДК 343.7(497.11)(091)

Криминалитет има своје корене у латинској речи „Crimen“, што у преводу значи злочин. У оквиру криминалитета, врло брзо се искристалисао феномен имовинског криминалитета. Овај облик криминалитета, у извесном смислу, појавио се још у

преткласном друштву и прати организовано друштво током читавог његовог прогреса и напретка. Са правног становишта старог српског права, имовински криминалитет је феномен којим се означавао скуп свих врста друштвено негативних и правним прописима забрањених понашања којима се нападала имовина и истовремено нарушавао правни поредак и развој српске државе. Таква понашања су одувек у кривичним законима или законцима била забрањена. Облици и начини друштвене реакције у односу на имовинске преступнике, смењивали су се по историјским периодима. Сваки период имао је специфичне особине и различиту динамику развоја. Аутори су у раду посебну пажњу посветили историјату развоја реакције на имовински криминалитет до 1918. године и од 1918. до Другог светског рата.

286. ЈОВАШЕВИЋ, Драган

Развој малолетничког кривичног права у писаним споменицима / Драган Јовашевић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 312-322.

УДК 343.91-053.6(497.11)(091)

Од најстаријих времена малолетници су правно посматрани као личности у малом. То значи да их закони од тада, па скоро до средине 20. века третирају у смислу кривичне одговорности на исти начин, као и пунолетна лица. Њима су за извршена кривична дела изрицане казне које су, иначе, прописане за пунолетна лица. О дугом историјском развоју малолетничког кривичног права као специфичне гране права у Републици Србији, која полазећи од психолошких, педагошких и других научних схватања предвиђа

специфичан статус малолетних учинилаца кривичних дела, говори овај рад.

287. ИГЊАТОВИЋ, Марија

Историјски развој предбрачних имовинских односа у Византији, средњовековном праву и праву грађанског друштва / Марија Игњатовић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 325-333.

УДК 347.626.2(091)

*Питање регулисања имовинскоправних односа различито је било третирано у Византији, средњовековном праву и праву грађанског друштва. Уговорно регулисање имовинских односа будућих супружника у неким правним системима било је дозвољено, у неким ограничено допушено, док је у другим било строго забрањено. Уређење имовинскоправних односа будућих супружника у старом праву, посебно у римском праву, зависило је од тога да ли се ово питање постављало пре закључења брака *sit tibi* или брака *sine tibi*. И док је римско право Јустинијановог периода пружало могућност жени да активно учествује у уговарању својих имовинскоправних односа, дотле је канонско право поново одузело ту могућност. Право грађанског друштва или буржоаско право, поново је признало могућност жени да учествује у регулисању имовинскоправних односа. Тако је жени било признато право да закључује уговор о пуномоћству, уговор о поклону, али са могућношћу опозива.*

288. ДИМОВСКИ, Дарко

Присилни брак : од савременог ка старом српском праву / Дарко Димовски, Александар Михајловић // Год. 11, бр. 11 (2013), стр. 334-340.

УДК 347.62:343.435 (497.11)(091)

Аутори наглашавају да је брак, као законом уређена заједница живота жене и мушкарца, током историје претрпео различите измене, док друштвене околности нису биле такве да омогућавају равноправност и једнакост жене и мушкарца у погледу његовог склапања. Данас, као и раније, равноправност будућих брачних партнера је угрожена тзв. присилним браком, у којем се спроводи сила или претња као метод утицања на доношење позитивне одлуке. Као начин „обезбеђивања“ супруге, наводе се трговина женама и децом, чији обим годинама расте. Због тога је потребно наставити са јачањем међународних и домаћих инструмената у борби против трговине женама и децом с циљем склапања брака.

СПИСАК АУТОРА ЧЛАНАКА

А

АЛБЕРТ БУШНЕЛ ХАРТ, (1854-1943) професор
Универзитета у Харварду

мр АЛЕКСАНДАР ЂОРЂЕВИЋ, 1975- асистент, Правни
факултет у Нишу

АЛЕКСАНДАР МИХАЈЛОВИЋ, 1991- студент основних
академских студија права, Правни факултет у Нишу

АЛЕКСАНДРА ВАСИЋ, 1985- сарадница у настави,
Правни факултет у Нишу

АЛЕКСАНДРА ИЛИЋ, 1981- асистент, Факултет заштите
на раду у Нишу

АНА ЈОВАШЕВИЋ, 1987- дипломирани продуцент у
области културе, Факултет драмских уметности у Београду
(Institut fur Kultur und Medien management Freie Universitat
Berlin)

Б

БОБАН ЈАНКОВИЋ, 1979- историчар архивист, Историјски
архив Ниш

БОРИСЛАВА ЛИЛИЋ, (1946-2010) научни саветник,
Институт за савремену историју у Београду

БРАНИСЛАВ ТИКИЋ, 1972- дипломирани правник

В

ВИДА ВИЛИЋ, 1981- студенткиња докторских студија,
Правни факултет у Нишу

ВЛАДИМИР АЛЕКСИЋ, 1974- асистент, Филозофски
факултет у Нишу

мр **ВЛАДИМИР ВУЧКОВИЋ**, 1972- студент докторанд,
Правни факултет у Београду
ВЛАДИМИР СТОЈАНЧЕВИЋ, 1923- академик

Г

др **ГОРДАНА ЈЕРЕМИЋ**, 1972- Археолошки институт у
Београду
др **ГОРДАНА МИЛОШЕВИЋ**, 1953- доцент,
Архитектонски факултет у Београду
др **ГОРДАНА СТАНКОВИЋ**, 1942- редовни професор,
Правни факултет у Нишу

Д

ДАЛИБОР ВЕЛОЈИЋ, 1975- историчар
ДАНИЈЕЛ СПАСОЈЕВИЋ, 1977- професор историје
др **ДАРКО ДИМОВСКИ**, 1984- асистент, Правни факултет
у Нишу
мр **ДЕЈАН ТАНИЋ**, 1966- архивист, Историјски архив
Јагодина
мр **ДОБРИВОЈЕ ЈОВАНОВИЋ**, 1952- архивски саветник,
Историјски архив Јагодина
др **ДРАГАН ЈОВАШЕВИЋ**, 1958- редовни професор,
Правни факултет у Нишу
др **ДРАГАН НИКОЛИЋ**, 1955- редовни професор, Правни
факултет у Нишу
ДРАГАНА ФРФУЛАНОВИЋ, 1977- асистент приправник,
Универзитет у Приштини
ДРАГИЦА ЈАНКОВИЋ-МОУТКРАКИС, 1960- архивски
саветник, Архив Србије - Београд
ДУШАН АНДРЕЈЕВИЋ, 1981- историчар архивист,
Историјски архив Ниш
ДУШАН МИЛОСАВЉЕВИЋ, (1939-2013) новинар –
публициста

др **ДУШИЦА МИЛАДИНОВИЋ СТЕФАНОВИЋ**, 1975-
доцент, Правни факултет у Нишу

Ћ

мр **ЂОРЂЕ ЂЕКИЋ**, 1964- асистент, Филозофски факултет
у Нишу

Е

др **ЕМА МИЉКОВИЋ**, 1967- Историјски институт САНУ –
Београд

Ж

ЖИВОМИР Р. ПОДОВАЦ, 1953- генералштабни пуковник
ваздухопловни војни ел. инж. спец. за морал

ЖИЖА СТОЈЧИЋ ДРАГИЋЕВИЋ, 1965- етнолог -
виши стручни сарадник, Завод за заштиту споменика
културе у Нишу

З

др **ЗВЕЗДАН САВИЋ**, 1964- ванредни професор, Факултет
спорта и физичког васпитања у Нишу

ЗОРАН Б. ЖИВКОВИЋ, 1952- библиотекар,
Универзитетска библиотека у Нишу

др **ЗОРАН ЂОРЂЕВИЋ**, 1949- редовни професор,
Филозофски факултет у Нишу

ЗОРАН ЈАНКОВИЋ, архивиста, Историјски архив у
Зајечару

мр **ЗОРАН СИМОНОВИЋ**, 1970- Правни факултет у Нишу

И

мр ИВАН ИВАНОВИЋ, 1984- историчар

ИВАНА ЈОВАНОВИЋ, 1971- виши архивист, Историјски архив Ниш

ИВАНКА СТАНЧЕВСКИ, 1952- дипломирани социолог, Историјски архив Ниш

ИГОР ЂОРЂЕВИЋ, 1981- Историјски архив Ниш

ИРЕНА ЉУБОМИРОВИЋ, 1974- асистент, Филозофски факултет у Нишу

ИРЕНА СРЕТИЋ, 1969- професор разредне наставе - дипломирани педагог

Ј

ЈОВАН МИШКОВИЋ, (1844-1908) генерал српске војске

ЈОВАН МЛАДЕНОВИЋ, 1952- кустос, Народни музеј у Нишу

К

КАТАРИНА ИЛИЋ, 1988- дипломирани филолог

Љ

ЉИЉАНА ЂУРОВИЋ, 1956- архивски саветник, Историјски архив Ниш

ЉУБИНКА ШКОДРИЋ, 1975- архивист, Архив Србије

ЉУБОДРАГ ПОПОВИЋ, 1934- архивски саветник, Архив Србије

М

др МАРИЈА ИГЊАТОВИЋ, 1974- доцент, Правни факултет у Нишу

мр **МАРИНА ГАВРИЛОВИЋ**, 1961- ванредна професорка,
Факултет уметности у Нишу
МАРИНА РАНКОВИЋ, 1959- виши архивски помоћник I
врсте - Историјски архив Ниш
МАРИНА ЦВЕТКОВИЋ, 1965- професор разредне наставе
др **МАРКО АТЛАГИЋ**, 1949- ванредни професор,
Филозофски факултет у Косовској Митровици
др **МАРКО ТРАЈКОВИЋ**, 1974- доцент, Правни факултет
у Нишу
МИЛАН РАНЂЕЛОВИЋ, 1981- историчар, Канцеларија за
међународну сарадњу у области науке, образовања и културе
- NIOSEC
др **МИЛЕ ИГЊАТОВИЋ**, 1958- пуковник прим. мр сц мед.
др - Војномедицинска академија
др **МИЛЕ ИЛИЋ**, 1954- Правни факултет у Приштини
МИЛЕНА ЖИКИЋ, 1985- библиотекар-историчар,
Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ у Нишу
МИЛОРАД ЈОВАНОВИЋ, 1956- Поштанко-телеграфско-
телефонски музеј у Београду
МИЛОШ ЂОРЂЕВИЋ, 1982- асистент, Филозофски
факултет у Нишу
мр **МИЛОШ МАРСЕНИЋ**, 1965- доцент, Филозофски
факултет у Косовској Митровици
мр **МИЛУНКА МИТИЋ**, 1941- професор српског језика у
пензији, огранак Вукове задужбине у Нишу
МИЉАН ЂИРИЋ, 1965- архивист, Историјски архив
„Тимочка крајина“ Зајечар
МИЉАНА ЂОРЂЕВИЋ, 1970- архивист, Историјски архив
Ниш
МИЉАНА ТОДОРОВИЋ-КРСТИЋ, 1983- сарадник у
настави, Правни факултет у Нишу
др **МИОМИРА КОСТИЋ**, 1964- ванредна професорка,
Правни факултет у Нишу
МИРЈАНА ПАВЛОВИЋ, 1985- студент докторанд, Правни
факултет у Нишу

МИРЈАНА ЦВЕТКОВИЋ, 1950- виши архивист,
Историјски архив Ниш

МИРОСЛАВ ВИДОСАВЉЕВИЋ, 1953- виши архивист,
Историјски архив Призрен – Историјски архив Ниш

МИРОСЛАВ ПЕШИЋ, 1981- асистент, Филозофски
факултет у Нишу

МИЦА ЂЕНИЋ, 1948- архивски саветник, Историјски архив
Ниш

МОМИР САМАРЦИЋ, 1974- асистент, Филозофски
факултет у Новом Саду

Н

НАДЕЖДА КОСТИЋ, 1948- професор–школски надзорник
у пензији

НАТАЛИ ВЕЛИЧКОВИЋ, 1966- виши архивист,
Историјски архив Ниш

др **НАТАЛИЈА ЈОВАНОВИЋ**, 1961- доцент, Филозофски
факултет у Нишу

НЕБОЈША ОЗИМИЋ, 1962- историчар-кустос, Народни
музеј Ниш

др **НЕБОЈША РАНЂЕЛОВИЋ**, 1967- ванредни професор,
Правни факултет у Нишу

НЕВЕНА КАРАБАШЕВИЋ, 1964- архивски саветник,
Историјски архив Ниш

НЕВЕНКА ВУЧКОВИЋ, 1963- виши архивист, Историјски
архив Ниш

НИКОЛА АРСИЋ, 1984- историчар архивист, Историјски
архив Ниш

НИНОСЛАВ СТАНОЈЛОВИЋ, 1964- професор историје

П

ПАВЛЕ МЛАДЕНОВИЋ, 1985- ученик Гимназије у Нишу

др **ПРЕДРАГ ЈЕЛЕНКОВИЋ**, 1965- Агенција за
приватизацију Ниш

др **ПРЕДРАГ ПУЗОВИЋ**, 1950- Богословски факултет
Српске православне цркве у Београду

Р

РАДЕ БОГОЈЕВИЋ, 1967- студент докторанд, Правни
факултет у Нишу

др **РАДИВОЈ РАДИЋ**, 1954- Византолошки институт САНУ
– Београд

РАДМИЛА ПОПОВИЋ, 1947- архивски саветник, Архив
Косова и Метохије

др **РАДМИЛО ПЕТРОВИЋ**, 1948- редовни професор,
Филозофски факултет у Косовској Митровици

мр **РАДОЈЕ КОСТИЋ**, 1939- магистар историјских наука у
пенсији

С

мр **СЛАВИША НЕДЕЉКОВИЋ**, 1966- асистент,
Филозофски факултет у Нишу

САША ХАЦИ ТАНЧИЋ, (1948-2014) писац – Ниш

СВЕТОМИР ЂУРБАБИЋ, 1936- новинар-публициста

СЕВДАЛИН АНДРЕЈЕВИЋ, (1934-2010) економиста

СЕЛВЕДИН АВДИЋ, 1985- докторанд, Правни факултет у
Нишу

СЛАВИЦА ПОПОВИЋ-ФИЛИПОВИЋ, 1949- професор
енглеског језика, превођилац и стваралац у области
медицинске историографије

СЛАВОЉУБ ТАЛЕ СТАНКОВИЋ, 1970- историчар

СЛАЂАНА ВИДОСАВЉЕВИЋ, 1960- Учитељски факултет
у Призрену - Лепосавићу

др **СЛОБОДАН Ђ. КЕРКЕЗ**, 1947- ванредни професор,
Филозофски факултет у Нишу

др **СЛОБОДАНКА КОНСТАНТИНОВИЋ-ВИЛИЋ**, 1948-
редовна професорка, Правни факултет у Нишу

др СЛОБОДАНКА СТОЈИЧИЋ, 1941- редовна професорка,
Правни факултет у Нишу

СЛОБОДАНКА ЦВЕТКОВИЋ, 1975- архивист, Историјски
архив у Пожаревцу

СТОЈАНКА БОЈОВИЋ, 1958- архивски саветник, Архив
Косова и Метохије

Т

ТАСА УРОШЕВИЋ, – протопрезвитер Округа нишког и
парох прве нишке парохије

Ф

ФИЛИП МИРИЋ, 1981- докторанд, Правни факултет у
Нишу

Ц

ЦАНА К. ЂОРЂЕВИЋЕВА, – дворска госпођица краљице
Наталије Обреновић

И Н Д Е К С И

АУТОРСКИ ИНДЕКС

А

АВДИЋ, Селведин - 234

АЛЕКСИЋ, Владимир -
38

АНДРЕЈЕВИЋ, Душан -
222, 272, 274

АНДРЕЈЕВИЋ,
Севдалин - 82

АРСИЋ, Никола - 272,
275

АТЛАГИЋ, Марко - 31

Б

БОГОЈЕВИЋ, Раде - 285

БОЈОВИЋ, Стојанка -
49, 96, 100, 241, 264

БУШНЕЛ ХАРТ, Алберт
- 245

В

ВАСИЋ, Александра -
281

ВЕЛИЧКОВИЋ, Натали
- 8, 65, 92, 108, 135, 137,
138, 188

ВЕЛОЈИЋ, Далибор - 74

ВИДОСАВЉЕВИЋ,
Мирослав - 7, 51, 56, 88,
107, 124, 142, 145, 189,
239, 246

ВИДОСАВЉЕВИЋ,

Слађана - 239

ВИЛИЋ, Вида - 235

ВУЧКОВИЋ, Владимир -
41, 62, 113, 210

ВУЧКОВИЋ, Невенка -
45, 115, 120, 121, 129, 133,
143, 149, 150, 242

Г

ГАВРИЛОВИЋ, Марина
– 216

Д

ДИМОВСКИ, Дарко -
181, 205, 233, 258, 288

Ђ

ЂЕКИЋ, Ђорђе - 78

ЂЕНИЋ, Мица - 10, 70,
93, 114, 165-168, 186, 193

ЂОРЂЕВИЋ,

Александар - 61, 184, 209

ЂОРЂЕВИЋ, Зоран - 17

ЂОРЂЕВИЋ, Игор - 39

ЂОРЂЕВИЋ, Милош -
175, 281

ЂОРЂЕВИЋ, Миљана -
19, 21, 44, 111, 157-158,
160, 218, 240, 252

ЂОРЂЕВИЋЕВА, Цана
К. - 225

БУРОВИЋ, Љиљана -
13, 66, 87, 122-123, 130,
132, 134, 136, 140, 144,
146-148, 152-154, 159, 162-
164, 169, 176, 191, 203,
238, 263

Ж

ЖИВКОВИЋ, Зоран Б. -
245, 266

ЖИКИЋ, Милена - 256,
271

И

ИВАНОВИЋ, Иван - 179

ИГЊАТОВИЋ, Марија -
207, 287

ИГЊАТОВИЋ, Миле -
30

ИЛИЋ, Александра - 235

ИЛИЋ, Катарина - 278

ИЛИЋ, Миле - 77

Ј

ЈАНКОВИЋ, Бобан - 64,
91, 95, 131, 161, 189, 199,
222, 249, 282

ЈАНКОВИЋ, Зоран - 116

ЈАНКОВИЋ-

МОУГКРАКИС, Драгица
- 55

ЈЕЛЕНКОВИЋ,

Предраг - 277

ЈЕРЕМИЋ, Гордана -
269

ЈОВАНОВИЋ, Милорад
- 60, 85, 118, 248

ЈОВАНОВИЋ, Добривоје
- 59, 71, 170, 220

ЈОВАНОВИЋ, Ивана -
68, 89, 98, 141, 156, 190,
262

ЈОВАНОВИЋ, Наталија
- 6, 35, 106

ЈОВАШЕВИЋ, Ана -
212, 227, 261, 279

ЈОВАШЕВИЋ, Драган -
76, 102, 182, 204, 232, 260,
286

К

КАРАБАШЕВИЋ,
Невена - 47, 67, 109, 127,
139, 192, 217

КЕРКЕЗ, Слободан Ђ. -
15, 42, 53, 54, 80, 81, 101,
112, 178, 180, 198

КОНСТАНТИНОВИЋ-
ВИЛИЋ, С. [Слободанка]
- 105

КОНСТАНТИНОВИЋ-
ВИЛИЋ, Слободанка - 52

КОСТИЋ, М. [Миомира]
- 105

КОСТИЋ, Миомира - 33,
52, 75, 181, 205, 233, 259,
285

КОСТИЋ, Надежда - 244

КОСТИЋ, Радоје - 5, 27,
73, 94, 177, 185, 211, 226,
243, 251, 273

Л

ЛИЛИЋ, Борислава - 9,
25

Љ

ЉУБОМИРОВИЋ,
Ирена - 40

М

МАРСЕНИЋ, Милош -
229, 247, 280

**МИЛАДИНОВИЋ-
СТЕФАНОВИЋ**,

Душица - 181, 208

МИЛОСАВЉЕВИЋ,

Душан - 200, 215, 228

МИЛОШЕВИЋ, Гордана
- 32, 268

МИЉКОВИЋ, Ема - 18

МИРИЋ, Филип - 205,
237

МИТИЋ, Милунка - 270

МИХАЈЛОВИЋ,

Александар - 259, 288

МИШКОВИЋ, Јован -
174

МЛАДЕНОВИЋ, Јован -
16, 20, 46, 48, 83

МЛАДЕНОВИЋ, Павле -
43

Н

НЕДЕЉКОВИЋ,

Славиша - 11, 28

НИКОЛИЋ, Драган -
57, 194

О

ОЗИМИЋ, Небојша - 2,
22, 250, 265

П

ПАВЛОВИЋ, Мирјана -
284

ПЕТРОВИЋ, Радмило -
1

ПЕШИЋ, Мирослав -
175, 197

ПОДОВАЦ Живомир Р.
- 97, 173

ПОПОВИЋ-

ФИЛИПОВИЋ,

Славица - 214

ПОПОВИЋ, Љубодраг -
14, 29, 72, 84, 202

ПОПОВИЋ, Радмила -
125-126

ПУЗОВИЋ, Предраг -
26

Р

РАДИЋ, Радивој - 4

РАНЂЕЛОВИЋ,

Милан - 201, 221, 255,
276

РАНЂЕЛОВИЋ,
Небојша - 41, 58, 171,
195, 257, 283
РАНКОВИЋ, Марина -
69, 128

С

САВИЋ, Звездан - 231
САМАРЦИЋ, Момир -
12, 37
СИМОНОВИЋ, Зоран - 3
СПАСОЈЕВИЋ, Данијел
- 63
СРЕТИЋ, Ирена - 253
СТАНКОВИЋ, Гордана -
103
СТАНКОВИЋ, Славољуб
Тале - 86
СТАНОЈЛОВИЋ,
Нинослав - 90
СТАНЧЕВСКИ, Иванка
- 119
СТОЈАНЧЕВИЋ,
Владимир - 36
СТОЈИЧИЋ
ДРАГИЋЕВИЋ, Жижа -
50
СТОЈИЧИЋ,
Слободанка - 24

Т

ТАНИЋ, Дејан - 172
ТИКИЋ, Бранислав - 231

ТОДОРОВИЋ-
КРСТИЋ, Миљана - 196
ТРАЈКОВИЋ, Марко -
104, 183, 206

Ћ

ЋИРИЋ, Миљан - 224
ЋУРБАБИЋ, Светомир -
213, 223, 254

У

УРОШЕВИЋ, Таса
Прота - 267

Ф

ФРФУЛАНОВИЋ,
Драгана - 34

Х

ХАЦИ ТАНЧИЋ, Саша
- 79, 110

Ц

ЦВЕТКОВИЋ, Марица
- 253
ЦВЕТКОВИЋ, Мирјана
- 151, 155, 187
ЦВЕТКОВИЋ,
Слободанка - 117

Ш

ШКОДРИЋ, Љубинка -

99

ИНДЕКС НАСЛОВА

А

Акт милости владара као основ гашења казне : са посебним освртом на право Србије од периода средњег века до доношења Кривичног законика 1929. године - 208

Алексиначка женска подружина 1877-1944 - 107

Аранђел Станојевић Трнски (1830-1886) - 17

Архимандрит Данило Синко 1895-1959 - 62

Б

Балкански ратови : сећања Јанаћка М. Аранђеловића - 244

Безимено друштво за експлоатацију алексиначких рудника у Алексинцу (1903, 1912-1946) - 146

Библиографија / Литература о Првом српком устанку : део фонда библиотеке Историјског архива Ниш / - 44

Битка на Чегру – 170

Богатство Историјског архива Ниш : матичне књиге као историјски извор - 280

В

Век и по филателије у Нишу – Хранислав Валтер - 213

Век од прве испоруке струје са Електране Света Петка у Нишу - 238

Виша економско-комерцијална школа Ниш (1956-1971) - 160

Виша женска приватна школа у Нишу 1906-1914 : Историјат школе кроз књигу записника - 108

Виша педагошка школа у Нишу (1948-1974) - 158

Виша техничка машинска школа Ниш (1959-1970) - 159

Виша управна школа у Нишу (1957-1970) - 161

Војна вештина у Каменичком боју и Чегарској борби - 173

Врсте казни и облици кажњавања у Србији до краја Другог светског рата - 52

Г

Генерал Милојко Лешјанин (1830-1896) – кондуит листа : прилог биографији - 90

Главни одбор Црвеног крста Србије – Окружни одбор Ниш (1929-1947) 140

Градина на размеђи два века – хронолошки и типолошки поглед на реализам као књижевну формацију у “Градини“ 1900-1901 - 110

Градитељска делатност Константина Великог на Медијани - 268

Градско поглаварство Ниш (1919-1944) - 130

Д

Дани европске баштине у Нишу - 50

Дани европске културне баштине – учешће Историјског архива Ниш - 66

Две успешне хрестоматије историјских текстова - 22

Две уставобранитељске скупштине - 283

Делиград у одбрани Србије 1813. године - 220

Депои Историјског архива Ниш после адаптације зграде - 242

Детаљни попис нахије Ниш из 1516. године - 18

Деценија новог „Нишког Весника“ : ревија о прошлости за садашњост и будућност – 215

Димитрије Ц. Ђорђевић, успомене на прве дане у ослобођеном Нишу - 60

Доношење Сретењског устава : околности, људи и догађаји - 195

Допринос Југославије победи над фашизмом у Другом светском рату - 198

Доситеј Обрадовић и српска Велика школа - 106

Драгиша Цветковић и споменичка баштина у Нишу - 186

Државна мешовита грађанска школа града Ниша (1938-1944) - 156

Душан Димитријевић, индустријалац - 86

Ђ

Ђорђе Стаменковић (1929-1994) : деценије посвећене архивистици и историографији – 193

Е

„EN TOYTO NIKA“ (Овим побеђуј!) – Крст Светог цара Константина и Часни крст у житијама Светога Симеона Немање - 270

Европске велике силе и ослободилачки покрет у Турској 1875-1878. године - 36

Езопове и прочиџ разнихџ баснотворцевџ басне, „Доситеи Обрадовићџ, Типографија Емануила Брајткопфа, Лајпциг 1788. година - 21

Електро-машинска школа у Алексинцу, 145 година после - 56

Епископи Наиса од IV до VI века - 2

Еснаф терзијско – абаџијски у Нишу – 67

Ж

Женска занатска школа Ниш (1883-1948) - 187

Женска занатска школа у Алексинцу (1882-1948) - 239

Женска занатска школа у Сврљигу од 1934. до 1947. године - 40

Женско друштво „Кнегиња Зорка“ у Нишу – историја добротинства и хуманизма - 214

Жером Адолф Бланки – записи о Нишкој буни 1841. године - 221

Живот и рад инжењера Милана Јоксимовића у документима Историјског архива Ниш Збирка Вариа - 115

Живот и трагедија нишких Јевреја (1941-1942) - 223

З

Завод за здравствену заштиту Ниш (1919-1975) - 154

Записи из самица – поруке за будућност (седам деценија пробоја логора на Црвеном крсту у Нишу) - 249

Заштита архивске грађе и регистратурског материјала
установа образовања на територији града Ниша од 2001. до
2004. године, (Спољна служба Историјског архива Ниш) - 49

Заштита културног наслеђа у Србији - 279

Збирка *Varia* (1737-) - 165

Збирка *Вариа* - 114

Збирка плаката (1890-) - 166

Збирка рукописних хроника, биографија и аутобиографија
учесника НОР-а (1941-1950) - 168

Збирка фотографија (1876-) - 167

Зборник позивница 1890-1941. године - 70

Збрињавање рањеника у Првом српском устанку - 30

Злочини бугарских окупатора у Топличком округу од 1915. до
1918. године - 94

Знаменита личност Србије, национални радник и народни
посланик, Тодор Станковић - 9

И

Идеолошке основе аграрне политике у окупираној Србији и
село у условима окупације Историјски развој система
кривичних санкција - 101

Из баштине српске правне етике – правна етика Томе
Живановића - 104

Из баштине српске правне теорије – Природноправно схватање
Радомира Д. Лукића - 206

Из баштине српске правне теорије теоријско правно-холистичке
мисли - 183

Изборни плакати у Нишу од 1878. до 1941. године - 10

Извештавање о деликвенцији малолетника у дневном листу „Политика“ од 1929. до 1933. године - 181

Извештаји са Косова и Метохије 1941-1942 – Архивски фонд Милана Недића - 100

Имовинске казне у Душановом законику - 284

Имовински криминалитет кроз правне споменике старог српског права - 285

Иностранци утицаји на главу „Обштенародна права Србина“ у Сретењском уставу - 196

Искуства на сређивању архивског фонда Народно позориште Дунавске бановине у Пожаревцу 1929-1934. - 117

Исламска верска заједница у Нишу 1878-1951. године - 262

Ислахана у Нишу - 255

Историја нишког аеродрома – 95 година постојања - 97

Историјат и деловање аеро клуба у Нишу - 98

Историјски значај ослобођења Алексинца 1833. године - 7

Историјски преглед развоја комуникологије - 277

Историјски развој идеје о одговорности за међународне злочине - 204

Историјски развој кривичних дела корупције - 182

Историјски развој културних веза Немачке и Србије - 227

Историјски развој локалне самоуправе у периоду од прве до последње Југославије (1918-2003) - 77

Историјски развој предбрачних имовинских односа у Византији, средњовековном праву и праву грађанског друштва - 287

Ј

- Јадранска стража у Нишу од 1923. до 1941. године** - 91
- Језик права и лексика норми малолетничког законодавства** - 237
- Јован Стерија Поповић – професор права на Лицеју** - 103
- Јубилеји Чегарске битке на страницама нишке штампе** - 176
- Југословенски покрет „Збор“ у Нишу** - 41

К

- „Казивања савременика“** - мемоарска грађа о Првом српском устанку, Љубодраг Поповић - 28
- Каменички бој** - 174
- „Као дете које пева у мраку“ – Сокобањски дани Иве Андрића** - 252
- Карађорђе и Цинцари** - 31
- Класични пенитенцијарни системи** - 233
- Клиничка болница Ниш (1915,1918-1971)** - 152
- Комисија за ратну добит – Ниш (1945-1949)** - 121
- Комисија за ратну штету - Ниш (1945-1947)** - 120
- Константин Велики и верска толеранција** - 265
- Кредитно информативни биро – трговачки обавештајни инкасо завод Београд: Експозитура Ниш (1932-1941)** - 144
- Кривично законодавство Кнежевине и Краљевине Србије** - 258
- Кривичноправни положај душевно болесних учинилаца кривичних дела у различитим историјским периодима** - 235

Кривичноправни положај малолетника кроз призму новинских извештаја у дневном листу „Политика“ 1904-1941 (опис истраживања) - 205

Критичка белешка Стевана Сремца о прослави стогодишњице Првог српског устанка - 46

Култура Ниша у XIX веку – музичко сценски живот - 216

Л

Лични фонд инжењера Владислава Цветановића - 87

Лични фонд инжењера Владислава Цветановића (1883-1975) - 169

Љ

Љубица Луковић са Колом српских сестара у самарићанској мисији – у знак сећања на племенита дела Кола српских сестара у Србији и широм света - 230

М

Малолетничка деликвенција – преглед чланака објављених у дневном листу „Политика“ 1924-1928. године - 105

Манастир Успенија Пресвете Богородице у Вети - 113

Мара Харисијадис, историчар уметности (1908-1994) - 55

Мартовске демонстрације и Априлски рат у Нишу 1941. године - 222

Међународна активност привремене владе Демократске Федеративне Југославије (ДФЈ) током 1945. године - 180

Мемоарска грађа о Првом српском устанку: казивања савременика о догађајима на Делиграду - 72

Меморандуми индустријских предузећа у Нишу између два светска рата - 190

Милански едикт : Обележавање 1600. годишњице у Нишу 1913. године - 266

Митраизам и његово тумачење са аспекта историјских и археолошких сазнања - 271

Митрополит Доситеј Васић - Епископ Нишки (1913-1933) - 267

Млин окружне банке Ниш (1915-1946) - 147

Монографија, „Историјски архив Ниш 1948-1998.“ Драгољуб Ж.

Мирчетић, Истороријски архив Ниш, Ниш 2002 - 20

Моравска дивизија првог позива у Другом балканском рату - 273

Моравска дивизија првог позива у Првом балканском рату - 243

Моравска соколска жупа Ниш и њен старешина Радован Димитријевић - 231

Моравска финансијска дирекција Ниш (1928-1944) - 143

Морално васпитање у првим ученицима за основну школу у Србији – 6

Н

„На данашњи дан“ – Историјски Архив и Нишка телевизија - 93

Надежда Петровић, сликарка и добровољна болничарка српске војске - 253

Најстарији документ нишког Историјског архива: Бакрорез о предаји града Ниша Аустријанцима 1737. године - 19

Народна скупштина и законодавна власт у Кнежевини Србији 1858-1868. године - 257

Народни одбори срезова Алексиначког, Белопаланачког, Заплањског, Ражањског, Сврљишког и Сокобањског (1944-1955) - 131

Народно просвећивање и школство на слободној територији у Србији у току НОБ-а - 81

Наставни планови и програми за основну школу у Кнежевини Србији - 35

Настанак и развој јавне реакције на криминалитет до периода новог века - 75

Начелство округа Топличког 1880-1915. године - 45

Начелство среза алексиначког - Алексинац (1885-1914) - 125

Начелство среза бањског Сокобања (1836- 1915) - 124

Начелство среза нишког – Ниш (1883-1915) - 126

Начелство среза ражањског (1919-1941) - 128

Начелство среза сврљишког Сврљиг (1916-1944) - 127

Начин и околности доношења српских устава - 194

Неимари нишког Саборног храма - 185

Неуропсихијатријска болница Горња Топоница (1925-1960) - 155

Никола Пашић – нишки дани и догађаји - 224

Ниш 1860. – Садразамско време - 201

Ниш у Првом светском рату – окупација 1915. године - 199

Ниш, Галерија Србија, април 2010. године - 219

- Нишка акционарска штедионица – Ниш (1935-1948) - 145**
- Нишка декларација – прекретница у српској државној политици - 177**
- Нишка епархија – кратак историјски преглед - 210**
- Нишка епархија у првој половини XVIII века - 5**
- Нишка задруга Ниш (1908-1948) - 142**
- Нишка трговачка школа (1893-1951) - 188**
- Нишка штампа о српској светињи – „Стара Србија“ о манастиру Високи Дечани - 229**
- Нишки крај 1878. : Први попис становништва - 202**
- Нишки споменици на пољу сукобљених идеологија - 278**
- Нишки споразум 1923. године : Покушај послератног зближавања Краљевине СХС и Краљевине Бугарске - 274**
- Нишки странци : дошли и остали - 254**
- Нишко позориште “Синђелић“ 1887-1912 - 111**

О

- О нишким посланицима : Српска Народна Скупштина – нишки посланици 1908-1912 - 116**
- О развоју позоришта у Срба : (поводом шест деценија Музеја позоришне уметности) - 212**
- Обележавање Стеријине стогодишњице у Нишу 1906. године - 84**
- Обласни комитет народне омладине Србије Ниш (1949-1952) - 139**
- Окружна банка и Инвест банка АД Београд у Нишу – архивска грађа - 68**

- Окружна банка Ниш (1907-1946) - 141
- Окружни Привредни суд Ниш (1954-1964) - 123
- Окружни суд Ниш (1945-1971) - 122
- Окружно повереништво за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача Ниш (1944-1947) - 119
- Општина града Ниша - Ниш (1888-1915) - 129
- Организационо-институционална основа културно-просветне и идеолошке активности у току НОБ-а - 80
- Осамдесет година од оснивања бановина у Краљевини Југославији – Јеремија Живановић други пут међу Нишлијама - 200
- Ослобођење Ниша 1944. године у контексту битке за Србију - 178
- Ослобођење Ниша од Отоманске власти (135 година од ослобођења Ниша 1877/78) - 247
- Основне карактеристике кривичног законодавства Карађорђево Србије - 76
- Особености Другог светског рата на тлу Југославије - 58
- Откривање споменика ослободиоцима Ниша на Тргу краља Милана 1937. године – 64

П

- „Поздрав из Ниша“, разгледнице из Ниша и околине до Другог светског рата - 240

Патенти као законски акти Хабзбуршких царева и њихов
утицај у Краљевству Србији на примеру „Привилеговане
оријенталне компаније“ - 281

Поводом осамдесетогодишњице систематских истраживања
источне градске некрополе Наиса : досадашњи резултати - 269

Поглед на историју развитка кривичноправне заштитете дотета
код нас - 33

Погранични проблеми на српско-бугарској граници у првим
годинама после разграничења 1879. године - 12

Подни мозаик из Неа Фафоса из 324. године - 1

Позивање на суд и пристав код Словена - 184

Позоришни живот у окупираној Србији 1941-1942 - 112

Покушај кривичног дела у правним споменицима - 232

Положај задужбина и фондација у правном систему Србије -
261

Помени Светостефанске хрисовуље у Арханђеловској повељи -
78

Пореска утаја у историјским правним споменицима - 260

Поротно суђење у Србији – традиција дуга 140. година - 259

Почеци и развој поште у Нишу – извор – лични фонд Стојадина
Томића - 217

Права истина о прогонству Њ. В. Краљице Наталије - 225

Правна регулатива према малолетницима након Другог
светског рата код нас - 234

Православна браћа - 248

Прва нишка забавишта - 218

Први српски пешадијски пук у операцији за ослобођење Ниша
1918. године - 74

Преговори кнеза Милоша и Марашли Али-паше у Јагодини и
Ћуприји 1815. године - 59

Предбрачни имовинскоправни односи у Србији XIX и XX века -
207

Призрен : прве године слободе 1912-1915 - 246

Приказ фонда „Занатски еснаф за варош Ниш и округ Нишки“
1882-1912. године - 47

Прилози за библиографију боја на Чегру 1809. године - 175

Прилози за историју Топличке епископије – епископи и
митрополити - 211

Прилози за историју Топличке епископије – манастири и
монаштво - 226

Прилози за историју Топличке епископије – цркве и
свештенство - 251

Примена дигиталног воденог жига у архивистици - 282

Приповедач и приповедање у књижевној уметности Стевана
Сремца - 79

Присилни брак : од савременог ка старом српском праву - 288

Просветно-културна политика у Србији од 1941. до 1944.
године - 54

Прослава стогодишњице Првог српског устанка 1904. године и
стопедесетогодишњице 1954. године у Нишу - 29

Прота Стеван Димитријевић (1866-1953) - 88

Путеви, каравански саобраћај и безбедност на путевима
средњовековне Србије – 3

Р

Рад међународне комисије за разграничење Србије и обележавање српко-бугарске границе 1878-1879. године - 37

Рад Станоја Станојевића на објављивању Ранкеовог зборника - 38

Развој законодавства о шумарству од 1836. до 1990. године - 8

Развој малолетничког кривичног права у писаним споменицима - 286

Различита схватања правне природе радног односа са посебним освртом на југословенске територије - 236

Ратни дневник Тихомира Ж. Михајловића – „Путовање из Крфа на Солун 1916-1918. године“ - 16

Ратовање 1809. године и уређење устаничке Србије - 171

Регионална СИЗ за геолошка истраживања региона Ниш (1978-1986) - 92

Ремесијана – слика једног античког града - 32

Рудник мрког угља „Јелашница“ у Јелашници код Ниша (1944-1968) - 151

С

Савез омладине Србије – Срески комитет – Ниш (1956-1967) - 135

Савез ратних војних инвалида Србије - Обласни одбор за област нишску – Ниш (1949-1950) - 137

Савез синдиката Југославије - Среско синдикално веће Ниш (1945-1967) - 134

Савез удружења бораца НОР-а среза Ниш (1947-1967) - 136

Савезничко бомбардовање Ниша октобра 1943. године са освртом на писање листа „Ново време“ - 275

Св. Аранђео – вршњак Сврљишких одломака јеванђеља - 82

Свети ратници као коњаници у цркви у Доњој Каменици - 34

Скупштина среза Ниш (1944-1967) - 132

Слике времена - Андрићеве посете Нишу 1965. и 1968. године - 83

Словенски свет на размеђи племенских савеза и раних држава - 57

Служба заштите Историјског архива Ниш - искуства у вредновању архивске грађе и излучивању безвредног регистратурског материјала - 264

Споменик сенима Н. Рајевског - 14

Срби у логорима у Албанији током Другог светског рата -

Србија и подела Југославије 1941. године - 99

Србија у рату – Путни бележник Алберта Бушнела Харта, професора Универзитета у Харварду (преводио и приређивач са коментарима Зорана Живковића) - 245

Србија уочи Априлског рата 1941. године у језику статистичке анализе - 15

Средња позоришна школа „Добрица Милутиновић“ у Нишу (1948-1953) - 157

Сређивање архивске грађе Епархије нишке - 263

Среска болница у Сврљигу (1919-1944) - 153

Срески одбор Социјалистичког савеза радног народа среза Ниш (1946-1967) - 133

Среско вакуфско-меарифско повереништво Ниш (1930-1951) - 164

Српска православна црквена општина - Црква пуковника Рајевког = Храм свете Тројице у Горњем Адровцу (1901-1946) - 162

Српски краљ Милутин и византијска принцеза Симонида у делу арагонског писца Франциска де Монкаде - 4

Стање документације на клиникама Клиничког центра Ниш - 241

Старо српско кривично право у Душановом законику - 61

Стефан Живковић Нишлија, истакнути учесник Првог српског устанка - 27

Стечајни поступак и заштита архивске грађе и регистратурског материјала у Нишу и Нишавском округу - 192

Сто седамдесет година од доношења првог српског устава - 63

Страни конзулати у Нишу од 1878. до 1914. године - 179

Судбина задужбина у Нишу – друга смрт задужбинара - 228

Судство у словенској првобитној заједници – 209

Т

Тане Чифтука - 118

Тодор Миловановић - утемељивач модерног Ниша - 203

Топлички устанак у Куршумлији - аутентична казивања о злоделима окупатора - 96

Трамвајски саобраћај у Нишу - 43

Три капитална издања нишке библиотеке - 48

У

- Удружење занатлија за град и Срез нишки (1911-1950) - 189**
- Удружење индустријалаца у Нишу (1919-1947) - 148**
- Удружење носилаца Албанске споменице – историјат и деловање (осврт на подружницу у Нишу) - 89**
- Удружење ратних војних инвалида - Окружни одбор Ниш (1933-1947) - 138**
- Удружење учитеља града Ниша – историјат развој - 65**
- Узрок српског пораза на Чегру 1809. : могуће виђење - 172**
- Улога Делиграда у заустављању турске офанзиве 1806. године - 71**
- Уставно питање у устаничкој Србији - 24**
- Уставно стање у Србији шездесетих година 19. века - 197**
- Устаничке борбе у сокобањском крају 1917. године - 95**
- Устаничке борбе у Топличком крају у току 1806. године - 73**
- Учешће Нишлија у Првом српском устанку - 25**
- Учешће свештенства у Првом српском устанку - 26**
- Учитељско питање (проблеми изазвани премештајима српских учитеља у Старој Србији почетком XX века) – 11**

Ф

- Фабрика коже “Бука Динић“ – Ниш (1946-1964) - 149**
- Фабрика машина и ливница Пејић, Стефановић и компанија у Нишу (1932-1945) – 150**

Х

Хапшење угледних Нишлија октобра 1941. године - 250

Хафизпашићи, породица нишких моћника - 276

Хотел „Ориент“ : доајен нишких хотела - 191

Хроника Архива - 23

Ц

Цар Константин : име које спаја - 272

Црквено – школска јеврејска општина у Нишу у документима истоименог архивског фонда - 13

Црквено-школска јеврејска општина Ниш (1892-1938) - 162

Ч

Четрдесет година Филмских сусрета у Нишу - 69

„... Чувајте...Југославију...“ – 39

Ш

Шест векова манастира Свети Стеван у Липовцу (Зборник радова са научног скупа поводом 6 векова манастира Свети Стеван у Липовцу) - 51

Школа у Миљковцу – учитељски и наставнички кадар 1843-1964 - 109

Школе и наставни програми у Србији од 1941. до 1944. године - 53

Школство у Нишу после Првог светског рата : извештај
школског надзорника – 256

ИНДЕКС ПОЈМОВА

А

абдикација - 63
авијатика - 97
адаптација - 242
аеродром - 97
Аеро-клуб - 98
акционарско друштво - 68,
141, 145, 151
Англо-американци - 275
ансамбл - 112,
апартман - 252
Априлски рат - 15, 42, 222
Арагонци - 4
Арбанаси - 100
Арханђелова повеља - 78
архитектура - 254, 269
асимилација - 57
ауторска права - 282

Б

бакрорез = бакротиск - 19,
165
бал - 216
балет - 112
банка - 68, 141, 145, 147
бања - 95, 124-125, 131-132,
167, 240, 252
белешка - 16, 46, 210
Београдски пашалук - 31, 59
Берлински конгрес - 17, 37,
247

беседа - 83
Бечки рат - 5
библиографија - 20, 44, 175,
193
биографија - 17, 90, 116, 168,
244
биро - 144, 169
Богословија - 88
Бој - 26, 73, 173-175
болница - 107, 126, 153-155
болничарка - 140, 253
борци - 107
Букурешки уговор - 220

В

вакуфско-меарифско
повереништво - 163, 262
Вардарска Македонија - 274
Васељенски сабори - 2
вештина - 173
Високи Дечани - 229
Војвода - 73, 173,
војска - 19, 60, 73, 125, 129,
167, 170, 173-174, 220, 246,
253, 262, 271

Г

Галеријев едикт - 265
геноцид - 94, 204

геологија - 92
гимназија - 83, 108-109, 156-157, 200
глумци - 69, 111-112, 157
Гоши - 229
Градина - часопис - 110, 200
градитељство - 268
гробни инвентари - 269

Д

Декларација - 177, 196
деликвенти - 75, 181, 234
деликвенција - 105, 181, 205
демонстрације- 222
депои - 162, 242,
дефтери - 251
Дивизија - 16, 178, 198-199, 243, 273
дигитализација - 282
дипломатија - 26, 37, 63, 220, 222, 274
дирекција - 8, 143, 156, 160
дискриминација - 221
добротвори - 107, 108
документација - 49, 122-123, 127-128, 134-136, 140, 146, 150, 154-155, 159, 163, 169, 190, 241, 262- 264, 269, 282
донатори - 188
дописна карта - 240
драма - 111
Државни сабори - 61, 284
државност - 42
Дринска дивизија - 273

Други балкански рат - 167, 244-246, 266, 273
Други светски рат - 39, 52, 58, 68, 89, 99, 109, 122, 134, 138, 140, 142, 145-146, 151, 154, 167, 180, 198, 234, 240, 275, 285
Други српски устанак - 47, 59
друштво - 6, 23, 31, 68, 77, 107, 140, 141, 145-146, 151, 160, 187, 201, 214, 216, 230-231, 239, 255, 279
духовност - 113, 210, 270
Душанов законик - 61, 76, 208, 284

Ђ

Ђука Динић, фабрика - 149

Е

Едикти о толеранцији - 265
Економски факултет - 160
експлоатација - 68, 146, 151
електрификација - 87
еманципација - 214
ентитети - 57
Епархија нишка - 5, 210
епископи Наиса - 2
еснаф - 47, 67, 189
етика - 104
етногенеза - 57
етноними - 57

Ж

жандармерија - 96
жиг - 282
жртве - 26, 94, 198, 204, 275
Жупа - 231

З

Забавишта - 218
Задруга - 123, 142, 267
задругарство - 101
задужбина - 228, 261
задужбинар - 228
законик - 61, 76, 105, 181, 208, 234, 284
занат - 47, 187
занатлија - 47, 145, 189
запис - 212, 221, 228, 249, 252
записници - 108, 122, 125, 128, 134-136, 139-140, 142, 148, 151, 154-155, 157-161, 241
затвор - 233-234, 250
Збор, југословенски покрет - 41
зграда - 109, 124, 143, 152, 156-157, 163, 242
злодела - 96, 100
злочин - 94, 100, 119, 204, 285
зрачење - 87

И

идентитет - 210
извршење - 232-233, 241
излучивање - 232, 264
иконографија - 34
илуминација - 55
имовински криминалитет - 285
имовинскоправи односи - 207, 261, 285, 287
инкриминација - 182, 260
интернација - 99
Исламска верска заједница - 262
Ислахана - 255
испит - 128, 156-157
историјска демографија - 280
историјски извори - 44
историографија - 24, 41, 58, 73, 174-175, 193
Источно питање - 28
историја - 9, 17, 20, 22-23, 28-29, 33, 36, 38, 41, 46, 48, 58, 62, 70, 72, 83, 88, 90, 97, 102, 126, 153, 162, 167, 182, 186, 193, 197, 208, 211, 213-214, 219, 226, 230, 233, 251, 257, 260, 264, 272, 280, 288
извори - 4, 22, 44, 57, 70, 74, 168, 191, 208-209, 212, 217, 226, 256, 258, 280

Ј

Јаничари - 71
Јадранска стража - 91
Јевреји - 162
Јермени - 248
јунаци - 73

К

кажњавање - 52, 75, 102, 204, 232
казна - 52, 75, 127, 182, 204, 208, 233-235, 260, 284, 286
калфе - 56
Каменички бој в. Чегарска битка
канонско право - 287
капитал - 147
капитулација - 42
Каталанци - 4
Кафана - 191
квислинзи - 53
клиника - 152, 241
Кнегиња Зорка, друштво - 214
кнез - 8, 59, 64, 197, 257, 283
Књаз Милош, пешадијски пук - 74
Књиге - 20-23, 28, 35, 48, 83, 108, 116, 122, 128-129, 132-143, 145, 147-164, 175, 212, 225, 263, 280
КОЗАРА - 119
колера - 266, 273

Коло српских сестара - 230
Колубарска битка - 230
команданти - 59, 74, 170, 173, 219
комисија - 37, 100, 119-121, 133, 136, 145, 151
комитет - 135, 139, 247
комора - 148, 189
компанија - 150, 281
композиција - 284
комунизам - 53, 54
комуникација - 217
комуникологија - 277
комунисти - 86, 128, 228, 250
Конак - 124
Конвенција - 204, 279
конзул - 9, 179
Конзулати - 11, 179
контрибуција - 42
конференција - 133, 139
конституције - 195
коњаници - 34
корпус - 178, 243
корупција - 182
костимографија - 212
крај - 17, 23, 45, 51, 73, 86, 95-96, 121, 126, 202, 217, 247, 254
Краснићи, племе - 229
кредит - 68, 143-144, 148, 161
кривично дело - 232, 234-235
кривично право - 33, 61, 75-76, 102, 104, 205, 208, 234-235, 237, 258, 286

криминолози - 75
критика - 2, 46, 112, 212
култ - 271
културно наслеђе - 50, 279
кутија - 120-124, 129, 132-135, 137-139, 141-142, 144, 146, 149- 151, 156, 161-162, 164, 263

Л

легат - 228
легија - 271
лексика - 273
ликвидација - 123, 133, 145, 151
литература - 15, 43-44, 74, 175, 196, 240, 270
литургија - 62
Лицеј - 103
логор - 99, 198, 249
Лондонски уговор - 246

М

деликвенти - 33, 105, 181, 205, 234, 286
злочин - 95, 100, 119, 204, 285
малолетници - 122, 181, 205, 234, 237, 287
Манастир Успенија
Пресвете Богородице - 62, 113
маркарница - 213

марке - 213
масони - 250
матичне књиге - 160, 280
медицина - 30, 154, 241, 254
меморандум - 190
меморијализација - 278
мензулана - 217
мерења - 169
меркантилистичка
политика - 281
Милански едикт - 265-266
Милетина буна - 63
минијатура - 55
Министарство - 11, 68, 87, 109, 141, 145, 155-158, 239, 248, 262
министри - 108, 197
мираз - 207
Митра, култ - 271
Митраизам - 271
митрополит - 5, 11, 211, 267
млин - 68, 147
монаштво - 226
Моравска дивизија - 243, 273
море - 57, 91
морнарица - 91
музика - 216
муфтија – 262

Н

Напредак, лист - 188
настава - 35, 160, 162
наставна средства - 35

наставни план - 6, 35, 157, 159-160
наставни програм - 103, 157, 159-160
наставник - 157, 159
натпис - 51
нахија - 7, 18
начелство - 45, 123-128
неимарство - 185
некропола - 32, 269
неурачунљивост - 235
Никола Тесла, библиотека - 175
Нишка буна - 221
Нишка декларација - 177
Нишке новине - 126
Нишки весник, ревија - 215
Нишки комитет - 247
Нишки округ - 45, 47, 119, 127, 168, 192, 247, 262
Нишки споразум - 274
Нишлије - 25, 27, 64, 200, 215, 238, 250
НОБ - 52, 80-81, 136

О

обичаји - 13, 33, 47, 54, 61, 229, 271
одбор - 80, 89, 91, 122, 128, 129-133, 136-138, 140, 159-160, 166, 168, 262
одбрана - 167, 173, 220, 244
одговорност - 61, 119, 204, 234-235, 267, 286

одред - 80, 141, 206
одредбе - 42, 173, 189, 196-197
окна - 146
округ - 16, 45, 47, 94, 119, 127-129, 168, 192, 202, 246-247, 262
окупација - 53, 94, 96, 99-101, 112, 121, 125, 127, 129, 146, 147, 148, 150, 199, 249, 250
општина - 13, 45, 50, 115, 123, 125, 129-130, 132, 134, 162, 163, 202-203
организација - 23-24, 32, 53, 81, 91, 107, 120, 130, 133-134, 136-137, 142, 145, 160, 166, 182, 189, 227, 250, 272
орден - 231, 244
Ориент, хотел - 191
орнамент - 55
Ослобођење - 7, 10, 17, 25, 36, 60, 64, 74, 76, 90, 109, 119, 122, 126-128, 130-131, 133-134, 147, 150-152, 162, 178, 201-202, 208, 214, 216, 219, 230, 243, 246-247, 253, 256, 262
основне школе - 156
отаџбина - 91, 253
офанзива - 71, 170, 172, 199, 273

П

- норма - 61, 206, 236-237
падобранци - 98
Пастеров завод - 154
патент - 169, 281
пенитенцијарни системи, 233
пенологија - 75
Петровска скупштина - 283
пилоти - 97, 98
плакат - 10, 140, 165-166, 212
племена - 57, 229-230
пљачка - 94, 96, 148
повереништво - 119, 164, 262
поглаварство - 123, 130
подружина - 107, 187, 239
позивница - 23, 70
позориште - 111-112, 117, 157, 212
позорница - 69, 180
покрет - 28, 36, 41, 133-134, 189, 231
Политика, новине - 105, 118, 181, 205, 245, 253
помиловање - 208
попис - 18, 44, 142, 144, 202, 262-263
порез - 163, 260
Порта - 36, 59, 71, 201, 220, 283
посета - 39, 83
потомци - 96-97, 254
пошта - 217, 240
Први балкански рат - 230, 243-244, 246
Први светски рат - 16, 95, 97, 115, 125, 138, 145, 147-148, 151, 154, 167, 199, 231, 246, 256
Први српски устанак - 24-31, 44, 46, 71-73, 172-174
преговори - 59, 71
предавачи - 188
препород - 25, 113, 230
престо - 63
престоница - 199, 224
Привредни лист - 188
приповедање - 79
природно право - 206
присилан брак - 288
пристав - 184
проглас - 19, 140, 177
прогон - 100, 225
пропаганда - 11, 53, 80, 154, 229, 240, 268
пропутовање - 111, 254
просвета - 53-54, 80-81, 106, 108-109, 113, 124, 156-158, 203, 239
просвећеност - 80-81, 106, 140, 239
прослава - 28, 29, 46, 64, 140, 166, 175-176, 216, 266, 267
протекторат - 195, 283
професор - 88, 103, 158, 200, 230, 245
процена - 128
пук - 16, 74, 244, 273

Р

радиоактивност - 169
радни однос - 236
разгледница - 23, 240
рањеници - 30, 107
расправа - 4, 24, 32, 236, 268
ратификација - 279
реализам - 110
Ревија - 215
Револуција - 28, 36, 80, 81, 257, 258
регистратурски материјал - 49, 122-123, 132, 142, 147, 158, 192, 241, 263-264
редитељи - 212
режим - 42, 207
резиденцијални комплекс - 268
ректор - 88
религија - 33, 265, 270-271
репертоар - 111
рестаурација - 221
реформа - 36, 228
Римско царство - 266
романтизам - 110
ротари - 250
рукопис - 55, 168, 212, 251

С

Савез омладине Србије - 135
Савез ратних војних инвалида - 137

Савез удружења бораца - 136
Савет - 157-161, 188
саветовање - 134, 139, 241
савременици - 28, 72, 75, 183
садразам - 201
сајмиште - 223
самица - 249
сарадња - 93, 150, 168, 180, 190, 227, 248, 263
Св. Аранђео, манастир - 81
Св. Прокопије, црква - 251
Св. Саве, орден - 231
Света Петка - електрана - 238
Света Тројица, црква - 14, 163
Свети Пантелејмон, црква - 228
Свети Сава, школа - 156
Свети Стеван - манастир - 51
Светоандрејска скупштина - 257, 283
Светостефанска Хрисовуља - 78
свештенство - 25-26, 251
сизеренство - 195
Силе Осовина - 275
синдикат - 134
Синђелић, позориште - 111
систем - 41, 102, 104, 175, 184, 197, 206, 233, 237, 240, 256, 261, 279
скица - 212

Скупштина - 65, 89, 116, 119, 122, 128, 132, 134-136, 158-159, 161, 177, 220, 224, 257, 261, 279, 283
Словени - 57, 61, 184, 209,
служба - 23, 30, 49, 85, 143, 192, 241, 264
соколство - 231
списи - 4, 47, 120, 122-126, 132, 134, 137-138, 140, 142-143, 147-148, 153-154, 157, 159-160, 162-163
споменик - 14, 33, 61, 64, 76, 163, 166, 182, 186, 232, 260, 278, 285-286
споменица - 89
споразум - 42, 146, 178, 274
спорови - 123
сређивање - 117, 201, 263
срез алексиначки - 125, 131
срез бањски - 124, 131
срез нишки - 65, 123, 126, 132-136, 189, 256, 262,
срез ражањски - 128, 131
срез сврљишки - 127, 131
срезови - 45, 119, 164, 202, 246
Срески одбор - 128, 132-133, 136, 140, 262
Сретењски устав - 45, 125, 195, 196
Српко-турски ратови - 37, 60, 90, 163, 167, 202, 248
Српски устави - 194-195

становништво - 19, 30, 94, 99, 120, 170, 198, 202, 281
Стара Србија, лист – 229
статистички подаци - 15, 128, 135, 139, 202
Стеван Сремац, гимназија - 83
Стеван Сремац, библиотека - 48, 105, 175, 181
стечај - 192
стогодишњица - 14, 29, 46, 84
странци - 254
студија - 174, 226, 251
Суд - 102, 119, 122-124, 129-130, 184, 204
судство - 209
сценографија – 212

Т

Татари - 85
тврђава - 19, 69
театрологија - 212
телеграм - 248
телеграфија - 87
телеграфиста - 248
теоретичар - 75, 77
теорија - 183, 205-206, 236, 261
течај - 140,
титуле - 179
тифус - 230
толеранција - 265

Топличка епископија - 211,
226, 251

Топлички устанак - 96

трамвај - 43

трговци - 188

тренажа - 98

троједно - 183

Тројни пакт - 222

трупа - 30, 90, 111, 147, 222,
273

У

угаљ - 126, 146, 151

удружење - 23, 65, 89, 107,
136, 138, 148, 166, 189, 215,
272

Устав - 45, 61, 63, 125, 164,
194-197, 257, 283

Уставобранитељи - 283

утаја - 260

ученице - 107-108, 156, 187,
239

ученици - 156-157, 164, 256

учитељ - 11, 65, 88, 109, 118,
188

Учитељско удружење - 65

Ф

фабрика - 115, 126, 149, 150,
190, 198

фасцикла - 122, 124, 158,
160, 165-167, 240, 263

фашизам - 133, 198, 219

фестивал - 69

филателија - 213

филм - 69

Филмски сусрети - 69

Филозофски Факултет - 158

финансирање - 27, 107, 159

Фонд - 108, 115, 117, 119,
120-121, 123-125, 127-129,
132-149, 151-158, 160-162,
164, 169, 175, 212, 217, 228,
242

Фондација - 228, 261

фотографија - 116, 140, 167,
169, 212, 219, 282

Х

Хатихумајун - 36

Хатишериф - 7, 63

Хигијенски завод в.

Пастеров завод

хидрогеологија - 92

хирург - 30

холизам - 183

Хоти, племе - 229

Храм - 163, 185

хрестоматија - 22

Хришћанство - 210, 265, 271

хроника - 136, 168

Ц

Церска битка - 230

Цинцари - 31

Црвени крст, логор - 249,
250

Црвени крст, организација -
140, 230

Црква Преображења
Господњег - 51

Ч

Чегарска битка - 170-171,
173, 175-176

чување - 140, 192, 241, 264

Ц

цамија - 164, 262

Ш

шегрт - 56

школски савет - 159, 188

штаб - 60, 178

штампарија - 126

штедионица - 145

штета - 120, 147-148, 195

шума - 8, 68, 96, 128

школа - 6, 11, 21, 35, 40, 56,
60, 80, 84, 88, 106-109, 148,

156-164, 187-188, 218, 239,
256

ИНДЕКС ГЕОГРАФСКИХ И ИСТОРИЈСКИХ ЛОКАЛИТЕТА

А

Албанија - 89, 99,
Алексинац - 7, 56, 85, 107,
125, 126, 131, 132, 146, 192,
239
Аугзбург - 19, 165
Аустрија – 47, 195, 246, 281

Б

Бабуна - 243
Бабушница - 132
Балкан - 34, 36, 68, 71, 245,
275
Бела Паланка - 32, 132
Белгија – 146, 151, 179, 196
Београд - 19, 68, 88-89, 112,
119-120, 136, 144, 148, 158,
212, 219, 222, 230, 240, 262
Беч - 222
Битољ - 9, 243
Блаце - 132
Босна - 170
Босфор - 179
Брегалница - 244, 246, 273
Бубањ - 223, 249
Бугарска - 12, 37, 42, 94, 96,
125, 246, 273, 274
Букурешт – 246

В

Велес - 185
Видин - 19
Власина - 246
Војводина - 31
Врање – 115, 123

Г

Гаџин Хан - 131, 132
Голо брдо - 163
Горња Топоница - 155
Горњи Адровац - 14, 163
Грчка - 31, 88, 179, 208, 246,
275

Д

Дашчани Кладенац - 244
Делиград - 71-72, 210
Димитровград - 132
Дољевац – 132, 192
Доња Каменица - 34
Дрина - 59

Е

Енглеска - 179

Ж

Ждрело - 151
Житорађа - 132
З

Загреб - 267
Знепоље - 17

И

Иванковац – 71
Индија - 85
Ирска - 95
Италија - 42, 179

Ј

Јагодин мала - 269
Јагодина - 59
Јелашница - 151
Југославија – 10, 39, 42, 52,
54, 58, 77, 105, 120, 132, 133,
134, 136, 144, 153, 166, 180,
181, 198, 200, 208, 222, 275

К

Каменица - 173
Косово и Метохија - 100
Кравље – 132-133
Крагујевац - 63, 220
Крајова - 178
Крф - 16, 244

Кукуш – 246
Куманово - 243
Куршумлија - 45, 96, 132
Кнежевина Србија - 7, 21,
35, 174, 179, 196, 210, 216,
247, 257-258

Л

Лајпциг – 21
Лесковац - 123
Лесковик - 51
Липовац - 51, 119
Лондон - 85

М

Мађарска - 42
Македонија - 243, 246, 274
Марсељ - 39
Медијана - 268
Мерошина - 132
Миљковац - 109
Мишар - 71
Морава - 59, 178

Н

Наис = Наисус - 2, 269
Неа Фафос - 1
Немачка - 42, 101, 179, 222,
226, 227
Ниш - 2, 10, 13, 16, 18-20, 23,
29, 41, 43, 45, 47-50, 60, 64-

65, 67-70, 74, 83-84, 87, 89-92, 97-98, 108, 110-112, 115, 118-123, 126, 129-130, 132-145, 147-152, 154, 156-162, 165-170, 176-179, 181, 185-193, 199-203, 210, 213-214, 216-219, 222, 224, 228, 230-231, 238, 240-241, 244-245, 247-250, 254-256, 262, 264, 266-268, 272, 274-276, 278, 280

Нишка бања - 167, 240

Нови Пазар - 170

О

Озрен - 51

Отоманска империја
(царство) - 36, 179, 221, 247

П

Панчево - 230

Пелопонез - 57

Пирковац - 82

Пирот - 17, 123, 132

Плочник - 96

Пожаревац - 60, 117

Полтава - 27

Пољска - 198

Праг - 231

Прекадин - 16

Призрен - 246

Пријеполје - 170

Прилеп - 243

Приштина - 9, 11

Прокупље - 16, 45, 73, 96,
123, 132, 251

Р

Remesiana - 32

Ражањ - 128, 131, 132

Рим - 208

Румунија - 246

Русија - 30, 62, 179, 220, 283

С

Сврљиг - 40, 82, 127, 131-
132, 153, 192

Сићевачка клисура - 240

Скопље - 9, 243

Сокобања - 95, 124-125, 131-
132, 192, 252

Солун - 9, 16

Србија - 3, 6, 9-10, 12, 15, 17,
20, 24-28, 30, 32, 37, 41-42,
45, 47, 49, 52- 54, 62-63, 76,
81-82, 84-85, 94-95, 101, 111-
112, 120, 126, 155, 158, 171,
178, 189, 194-195, 197, 199,
204, 207-208, 210, 212, 214-
215, 220, 224-225, 227, 230,
232, 240-241, 243, 245-247,
250, 253-254, 257, 259-261,
266, 279

Сремски Карловци - 231

Т

Тимочка Крајина - 116
Топлица - 73, 211, 226, 251
Трн - 17
Трупале - 97
Тумба - 244
Турска - 7, 36, 59, 179, 246

Ђ

Ђеле кула - 176, 230
Ђуприја - 59

Ф

Фински залив - 57
Француска - 39, 179, 208

Х

Хабзбуршка монархија - 281
Хаг - 204
Хрватска - 204

Ц

Цариград - 11, 19, 248
Цирих – 196
Црна Гора - 246
Црно море - 57

Ч

Чегар - 170-173, 175-176

ИНДЕКС ИМЕНА

А

Августинчић, Антун - 64
Аврамовић, Јефтимије
Јефта - 230
Александар, краљ - 39
Аливизатос, Герасим, лекар
- 154
Андрић, Иво - 83, 228, 252
Аранђеловић, Јанаћко М. -
244

Б

Бахрам, Аранђел,
телеграфиста - 248
Бланки Жером Адолф - 221
Бушнел Харт Алберт,
универзитетски професор -
245

В

Валентинијан III,
византијски владар - 269
Валтер, Хранислав, капетан
- 213
Варнава, патријарх - 88
Васић, Доситеј, епископ
нишки - 266-267

Велимировић, Николај,
епископ - 88
Влаховић, Раде - 96
Војиновић, Коста - 96
Вранеш, Александра - 48
Врачар, Стеван - 183
Вујић, Алекса - 151

Г

Герман, монарх - 51
Герман, патријарх - 88
Гершић, Глигорије - 183

Д

Дамјановић, Андреја,
протомајстор - 185
Де Монкада, Франциско,
арагонски племић - 4
Дечанац, Милан, четовођа -
95
Димитријевић, Душан,
индустријалац - 86
Димитријевић, Ђорђе, лекар
- 146
Димитријевић, Радован Т.,
адвокат - 231
Димитријевић, Стеван
Прота - 88

Дожић, Гаврило, патријарх
- 88

Доментијан - 270

Доситеј, владика нишки в.

Васић, Доситеј

Душан, цар - 78

Ђ

Ђорђевић, Димитрије Ц. -
60

Ђорђевић, Ђорђе Мунц - 240

Ђорђевићева, Цана К. - 225

Ж

Живановић, Јеремија - 200

Живановић, Тома - 104

Живковић, Стефан - 27

З

Зајичек, Антон, лекар - 152

И

Иванович, Владимир

Жданов - 219

Исаиловић, Риста - 73

Ј

Јелена, царица - 272

Јоаникије, митрополит - 5

Јоксимовић, Милан,
инжењер - 115

К

Кант, Имануел - 206

Карађорђе, вожд - 30, 31, 60,
76

Карађорђевић, Александар I
-39, 177

Карађорђевић, Александар,
кнез - 283

Карађорђевић, Ђорђе,
принц - 155

Карађорђевић, Павле,
намесник - 64

Караџић - Стефановић, Вук
- 106

Константин, цар =

Константин I Велики - 1,
217, 265-266, 268-272

Константиновић, Тома - 30

Коста Грк - 155

Л

Лазаревић, Вук - 51

Лазаревић, Стефан - 51

Лешјанин, Милојко - 90

Лициније I - 1

Лукић, Радомир - 183

Лукић, Радомир Д. - 206

Луковић, Љубица - 230

Луковић, Стеван, генерал -
230

М

Максенције - 270
Марашли Али-паша - 59
Марић, Љубица - 60
Марковић, Миодраг - 144
Мидхат-паша – 255
Милић, Милићевић - 174
Миловановић, Тодор - 187,
203
Милосављевић, Светислав
Тиса - 200
Милош, кнез - 8, 59, 63, 125,
195
Милутин, краљ - 4
Милутиновић, Добрица,
глумац - 111, 157
Мирчетић, Драгољуб Ж. -
20,
Митровић, Драган - 183
Михаило, кнез - 257, 283
Михајловић, Стеван
Пархоменко, руски лекар -
153
Михајловић, Тихомир Ж. -
16
Мишковић, Јован, генерал -
174
Морачевски, Иван, лекар -
30

Н

Наталија, краљица - 155,
225
Недић, Милан Ђ. - 100, 101
Немања, Стефан, жупан -
228
Несторовић, Ђорђе Б. - 200
Николајевич, Николај
Рајевски, пуковник - 14, 163
Николић, Стојан - 74
Новаковић, М.[Маја] - 48

О

Обрадовић, Доситеј - 21, 106
Обреновић, Милан - 155
Обреновић, Милош в.
Милош, кнез

П

Павле, патријарх - 88
Пашић, Никола - 224
Петковић, И.[Ивана] - 48
Петровић, Милоје - 173
Петровић, Надежда - 253
Петровић, Таса - 47
Пећанац, Коста - 96
Пешић, С.[Снежана] - 48
Поповић, Јован Стерија -
84, 103
Поповић, Лаза – 231
Поповић, Георгије,
митрополит - 5

Поповић, Јован - 112
Поповић, Љубодраг - 28, 174
Поповић, Нешко - 73
Првовенчани, Стефан - 270
Прендић, Коста,
телеграфиста - 248
Прендић, Риста,
дипломатски курир - 85

Р

Рајевска, Марија - 163
Ранке, Леополд - 38
Рибентроп, Јоаким фон - 42
Русић, Вера - 16

С

Симеуновић, Чолак-Анта,
војвода - 60
Симонида - византијска
принцеза - 4
Синђелић, Стеван - 172
Синко, Данило,
архимандрит - 62
Спасић, Михаило Ј. - 89
Сремац, Стеван - 46, 79, 111
Стамболијски, Александар -
274
Стаменковић, Ђорђе - 16,
168, 193
Станковић, Петар - 130
Станковић, Славољуб - 48
Станковић, Тодор, посланик
- 9, 47

Станојевић, Фотије А. - 17
Станојевић, Аранђел
Трнски - 17
Станојевић, Станоје - 38
Стефан Немања, велики
жупан в. Немања Стефан
Сулејман, паша – 59

Т

Тасић, Ђорђе - 183
Тасић, Станко - 69
Теодоровић, Милан - 231
Тесић, Драгиша Ђ. - 240
Тирш, Мирослав - 231
Трајковић, Коста - 89

Ђ

Ђано, Галеацо - 42

Х

Хамзић, Хусеин - 164
Харисијадис, Мара,
историчарка уметности - 55
Хафиз, Хаџи Мустафа - 276
Хлор, Констанције - 272

Ц

Цветановић, Владислав,
инжењер - 87, 169
Цветковић, Драгиша - 186

Ч

Чифтука, Тане - 118

Чупић, М.[Марија] - 48

Ш

Шапур Други, персијски
владар - 265

Шахин, Петар - 248

ТЕМАТСКИ ИНДЕКС

А

Архивистика – 117, 133, 135,
137, 149, 161, 164, 189-193,
277-282

Архивска грађа - 10, 15, 20,
23, 32, 49, 69-70, 70, 73, 78,
89, 93, 105, 114-115, 119-
169, 181, 190, 192, 212, 240,
241, 256, 262-264

В

Верске установе - 23, 162-
164, 228, 262, 280

Владари - 1, 4, 265, 268-270,
283

Г

Годишњице - 14, 24, 28, 29,
46, 48, 60, 63-64, 69, 84, 88,
93, 97, 110, 140, 175-176, 193,
200, 223, 231, 247, 259, 266,
269, 273-275

Д

Духовна историја - 2, 5, 13-
14, 25-26, 34, 51, 62, 82, 88,
113, 185, 210-211, 226, 251,
265-267, 270

Е

Економија - 141-144

З

Законодавство – 8, 61, 76,
257-258, 284

Збирке - 165-168

Здравство- 153-155, 242

Знаменити Срби – 9, 17, 27,
60, 85-88, 90, 103, 106, 115,
169, 193, 203, 224-225, 248,
253

И

Извори - 18-19, 78, 249, 280

Истраживања – 3, 32, 38, 41,
46, 57-58, 74-75, 77, 89, 91-
92, 98, 102, 105, 173, 178,
180, 190, 196, 201-202, 208,
227, 234, 236-237, 260, 270,
275, 280-281, 285, 287

Историја - 7, 12, 15, 36-37,
39, 42, 45, 59, 71, 94, 99-101,
171-180, 198-200, 202, 220-
223, 243-247, 273-276

К

Култура - 20, 21, 43, 50, 55,
70, 79, 83, 110-112, 118, 185,
212-218, 229-230, 240, 254,
261, 268, 272, 277-279

М

Мемоарска грађа - 16, 28,
44, 72

О

Образовање - 6, 35, 53-54,
65, 80-81, 88, 106-108, 255

П

Правне науке - 33, 52, 104,
181-184, 206-208, 232-236,
286

Прикази - 22, 28, 48, 105,
116, 181, 205, 225, 252, 270

Прилози - 44, 49, 66, 117-
118, 175, 192, 211, 219, 226,
242, 245, 250-251, 263-264

Просветне установе - 11, 40,
56, 108, 156-161, 187-188,
218, 239, 256

У

Уставност - 24, 63, 194-197,
283

Устанак - 25-26, 30-31, 72-73,
95-96

Ф

Фондови - 47, 87, 100, 115,
119-164, 169, 217.

РЕЦЕНЗИЈА

ЧАСОПИС УСМЕРЕН ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ (БИБЛИОГРАФИЈА ЧАСОПИСА ПЕШЧАНИК 2003-2013)

Библиографију часописа „Пешчаник“ (2003-2013) приредили су Милена Жикић и Бобан Јанковић. У питању је часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке у издању Историјског архива града Ниша, који спада у категорију научних часописа према листи Министарства просвете, науке и технолошког развоја (М53).

Прилози објављени у овом часопису превасходно се баве темама везаним за пребогату историју града Ниша и околине. Тематски, часопис покрива више области друштвено-хуманистичких наука (историја, архивистика, право, економија, филологија, образовање) фокусирајући своју пажњу на град Ниш и околину, па су посебно место у часопису нашли историјски догађаји и истакнуте личности из Ниша (дипломате, трговци, борци, телеграфски, инжењери, генерали, архивисти, историографи, посланици, епископи).

Подаци о историји самог часописа доступни су кроз детаљан приказ свих чланова редакције, а права слика о објављеним прилозима стиче се кроз сам редослед библиографских јединица - 288 библиографских јединица поређано је хронолошки, распоређено редоследом којим су објављене у часопису. Часопис није имао чврсто установљене рубрике, па су у улози рубрика биле тематске целине, а повремено су се појављивали и читави тематски бројеви.

Библиографија је рађена према *Упутству за примену ISBD-а у опису компонентних делова* – међународном стандарду за аналитичку обраду серијских публикација ISBD(CP). Као и увек кад се обрађују чланци из једног часописа, примењен је скраћени облик описа – изостављен је

назив часописа, његов ISSN број и ознака У: ... С друге стране, библиографски опис је обогаћен навођењем резимеа у напомени, па је тако ова библиографија уједно и аотирана чиме доприноси да се истраживачи и други „читаоци“ библиографије за кратко време информишу о свакој библиографској јединици (то јест о самом прилогу у часопису који описује библиографска јединица) чиме се убрзава поступак избора литературе и грађе.

Према напомени аутора, а и увидом у саму библиографију, претежно су коришћени подаци из Узајамне библиографско-каталожке базе података COBISS.SR или су библиографске јединице (које нису обухваћене овом базом) урађене по узору на овај електронски каталог. И поред већ постојећих података у електронском каталогу COBISS.SR, библиографија је рађена „de visu“ („са књигом у руци“) ради контроле података и УДК ознака, као и ради навођења резимеа радова у оквиру подручја напомена.

Библиографија је обогаћена и израдом шест регистара који доприносе њеној информативности: Ауторски индекс, Индекс наслова, Индекс појмова, Индекс географских и историјских локалитета, Индекс имена и Тематски индекс. Кроз овако формиране регистре су на систематизован начин извучени сви подаци који се могу добити из овог обиља библиографских информација.

Објављивањем ове Библиографије на најбољи начин се јавности даје на увид садржина једног часописа значајног како за град Ниш и околину, тако и за ширу научну и друштвену средину заинтересовану за теме из српске прошлости обрађене тако да нас уједно усмеравају и према будућности.

**Бојана Вукотић,
библиотекар саветник
Народна библиотека Србије**

БЕЛЕШКА О АУТОРИМА

Милена Жикић, рођена 18. 01. 1985. године у Нишу. Професор историје и библиотекар. Студент докторских студија, на департману за историју, Филозофског факултета, Универзитета у Нишу. Освајала бројне награде и признања на такмичењима из историје. Добитница Видовданске награде града Ниша, као и награде Фонда краљевског дома престолонаследника **Александра Карађорђевића** (ученик генерације Административно-биротехничке школе у Нишу, 2004. године). За постигнуте резултате у току студирања (најбољи студент факултета, департмана, апсолвент), награђивана је од стране Филозофског факултета у Нишу, лектората за грчки језик и студентског парламента Филозофског факултета. Била је стипендиста Министарства просвете и спорта и Фонда за развој талентованих ученика и студената града Ниша. Послове из области библиотекарства, праћене семинарима, обављала је у Универзитетској библиотеци „Никола Тесла“ у Нишу, у току 2011. и 2012. године. Аутор је више радова из области историје и библиотекарства.

Бобан Јанковић, рођен 14.02.1979. у Алексинцу. Основну и средњу школу завршио у Нишу, као и Филозофски факултет студијска група - историја 2003. године. Запослен у Историјском архиву у Нишу од 2.12.2002. године. Сарадник у припреми више изложби као и аутор изложби: „Од касабе до модерног града“ (2007) , „Признања и одликовања кроз историју и време“ (2011) и „Ниш ратна престоница Србије 1914-1915“ (2014). Учествовао на више трибина поводом јубилеја пробоја Солунског фронта, Нишке декларације и Ослобођења Ниша у Првом светском рату. Објавио 30 радова из историје и архивистике у стручним часописима у Београду (Архивски преглед), Крушевцу (Расински анали), Алексинцу (Караџић, Трагања) и Нишу (Пешчаник, Нишки весник). Један од аутора Лексикона града Ниша (2011). Добитник признања Удружења потомака ратника 1912-1918, Градског одбора резервних старешина Ниш и Субнор-а Ниш за сарадњу у припремању више изложби. Са Миленом Жикић приредио монографију *Ниш у листу „Ново време“ 1941-1944. у издању Историјског архива Ниш и Филозофског факултета.*

CIP - Каталогизација у публикацији –
Народна библиотека Србије, Београд

014.3ПЕШЧАНИК"2003/2013"

ЖИКИЋ, Милена, 1985-
Библиографија часописа "Пешчаник" : (2003-2013) /
Милена Жикић, Бобан Јанковић. - Ниш : Историјски
архив, 2015 (Ниш : Пунта). - 283 стр. : слике
аутора ; 26 cm

Тираж 200. - Стр. 280-282: Часопис усмерен
прошлости и садашњости :
(Библиографија часописа Пешчаник 2003-2013) /
Бојана Вукотић. - Белешка о
ауторима: стр. 282-283. - Регистри.

ISBN 978-86-82713-06-7

1. Јанковић, Бобан, 1979- [аутор]
а) Пешчаник (часопис) - 2003-2013 - Библиографије

COBISS.SR-ID 215938060